

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 638

3. RUJNA 2021.

CIJENA 10 KUNA

PRVI HRVATSKI VOJNOSTRUCNI MAGAZIN // IZLAZI OD 1991. // WWW.HRVATSKI-VOJNIK.HR

NATJECANJE DRAGOVOLJNIH ROČNIKA

NAJBOLJI NAČIN ZA ZAVRŠETAK OBUKE

30. OBLJETNICA
USTROJAVANJA
VOJNE POLICIJE

ISPRAČAJ
5. HRVCON-A
SEA GUARDIAN
- DOPRINOS
GLOBALNOJ
SIGURNOSTI

HVU "DR. FRANJO
TUĐMAN"
ČIN PORUČNIKA
PRIMILO
59 KADETA

ISSN 1330-500X
PRINTED IN CROATIA
03521
9 177133 015000 3

Snimio Mladen ČOBANOVIĆ

www.hrvatski-vojn timer.hrNAKLADNIK: **MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS E S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA****Glavni urednik:** Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)**Urednici i novinari:** Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com), Petra Kostanjšak (petra.kostanjsek@morh.hr), Martina Butorac**Lektura / korektura:** Gordana Jelavić (gjelavic50@gmail.com), Andrea Pavlić // **Fotografi:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@morh.hr), Mladen Čobanović**Grafička redakcija:** Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@morh.hr), Ante Perković // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322**Tisak:** Znanje d.o.o., Mandićeva 2, Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hvojn timer@morh.hr

30. OBLJETNICA USTROJAVANJA VOJNE POLICIJE

“Vojna policija danas ima iznimno važnu ulogu za efikasno funkcioniranje Oružanih snaga RH, a od njezinih pripadnika očekuje se visoki profesionalizam, bespogovorna zakonitost u djelovanju i nulta tolerancija na neprihvatljive oblike ponašanja,” poručio je na obilježavanju Dana roda vojne policije, Dana Pukovnije Vojne policije i 30. obljetnice ustrojavanja Vojne policije načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Robert Hranj

[STR. 4]

SADRŽAJ

- 8 HRZ**
PP eskadrila prepoznata i cijenjena
- 10 HRM**
Sea Guardian - doprinos globalnoj sigurnosti
- 12 HVU "DR. FRANJO TUĐMAN"**
Čin poručnika primilo 59 kadeta
- 14 HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE**
Međunarodna vježba kibernetičke obrane
- 16 VOJARNA "123. BRIGADE HV"**
Najbolji način za završetak obuke
- 22 REPORTAŽA**
Zeleni vitezovi u novoj akciji
- 24 RAZGOVOR**
Igor MLINAREVIĆ, osnivač Highlandera Velebit
- 28 POVODOM 28. OBLJETNICE**
Abeceda operacije Medački džep
- 32 RAZGOVOR**
dr. sc. Robert MIKAC,
izvanredni profesor na Fakultetu političkih znanosti
- 36 RATNO ZRAKOPLOVSTVO**
Ruske borbene besposadne letjelice
- 42 STRELJAČKO NAORUŽANJE**
Preciznost u gađanju (I. dio):
Od strelišta do bojišnice
- 50 PODLISTAK**
Avioni na nuklearni pogon (V. dio):
Projekt WS-125
- 54 CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI**
Salona i Hrvatska narodnih vladara
- 58 MEMORIJALNI ULTRAMARATON
"OD VELIKOG DO MALOG VUKOVARA"**
Trčimo za Vukovar, za Sunju, za prijatelje kojih nema
- 60 PRIČE O DOMOVINSKOM RATU**
Dio mene
- 62 MASOVNE GROBNICE IZ
DOMOVINSKOG RATA**
Vila "Gavrilović" u Petrinji
- 66 ODLIKOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE**
Odlikovanja Republike Hrvatske za vojne i ratne
zasluge (VIII. dio)
- 67 FILATELIJA**
Marke – Azori

VOJARNA "1. GARDIJSKE BRIGADE TIGROVI – CROATIA"

30. OBLJE USTROJAVANJA

“Vojna policija danas ima iznimno važnu ulogu za efikasno funkcioniranje Oružanih snaga RH, a od njezinih pripadnika očekuje se visoki profesionalizam, bespogovorna zakonitost u djelovanju i nulta tolerancija na neprihvatljive oblike ponašanja,” poručio je na obilježavanju Dana roda vojne policije, Dana Pukovnije Vojne policije i 30. obljetnice ustrojavanja Vojne policije načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Robert Hranj

TEKST

OJI

FOTO

Mladen Čobanović

U vojarni “1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia” u Zagrebu je 27. kolovoza održana svečanost povodom obilježavanja Dana roda vojne policije, Dana Pukovnije Vojne policije i 30. obljetnice ustrojavanja Vojne policije. Svečanosti je nazočio izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske i ministar obrane Mario Banožić, izaslanik Predsjednika Republike Hrvatske i vrhovnog zapovjednika Oružanih snaga Republike Hrvatske Dragan Lozančić, izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora Maja Grba-Bujević, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra unutarnjih poslova, zamjenik glavnog ravnatelja policije Jozo Šuker, izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra hrvatskih branitelja Špiro Janović, zapovjednik Pukovnije Vojne policije brigadir Tomislav Kasumović, načelnik Samostalnog sektora za vojnopolicijske poslove brigadir Vlado Kovačević, generali, predstavnici braniteljskih udruga i drugi. U povodu obilježavanja obljetnice uručena su

TNICA VOJNE POLICIJE

VOJARNA "1. GARDIJSKE BRIGADE TIGROVI – CROATIA"

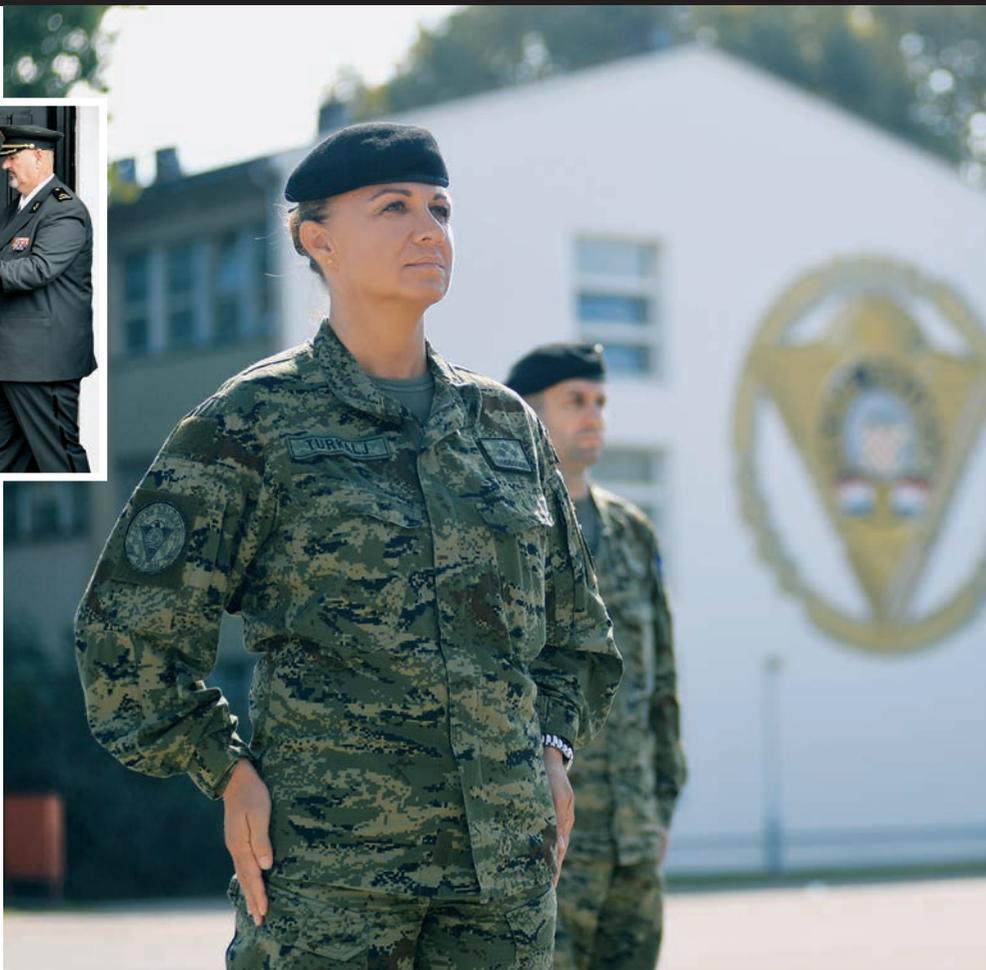

Foto: OSRH

U Sisku je svečano otkrivena spomen-ploča ustrojavanja prve postrojbe Vojne policije

odlikovanja, pohvale i nagrade pripadnicima Pukovnije. Ministar Banožić kazao je kako su proteklih 30 godina pripadnici Vojne policije bili i ostali primjer profesionalnosti te dali neizmjeran doprinos izgradnji i razvoju vojnog sustava.

"Čestitam vam 30. obljetnicu ustrojavanja Vojne policije. Neraskidiva je veza između Vojne policije, Hrvatske vojske i svega onog što ste činili u trenucima najvećih izazova za Republiku Hrvatsku. Izazova kad smo ispred sebe imali neprijatelja koji je bio brojniji i tehnički opremljeniji. Međutim, nisu imali ono što imaju hrvatski branitelji, a to je hrabrost i želja za stvaranjem hrvatske države," rekao je ministar obrane i zahvalio pripadnicima Vojne policije koji su za vrijeme Domovinskog rata imali zadatak ustrojavanja Hrvatske vojske kako bi bila što spremnija i učinkovitija. "Osigurali ste učinkovito funkcioniranje procesa pravodobnim sprečavanjem izvanrednih događaja kao i postupanjem u slučajevima otklona od vojne stege. Usavršavali ste se mukotrpnim radom, obukom i učenjem. Među prvima ste sudjelovali u mirovnim misijama i svojom spremnošću pokazali da stojimo uz bok onima koji su puno starija vojska od nas, koji su više ulagali u opremljenost i modernizaciju, a mi smo ih pratili u tome. Neka vam odora i oznake koje nosite budu podsjetnik na to kako je nastala Hrvatska vojska, kako je stasala Vojna policija i kako je nastala hrvatska država. Zato smo priznati u mirovnim misijama, jer imamo srce koje mnogi

još traže u svojim postrojbama. Hvala vam još jednom na svemu što ste činili u mirovnim misijama," dodao je Banožić.

MODERNO OPREMLJENA POSTROJBA

Izaslanik Predsjednika RH Dragan Lozančić čestitao je pripadnicima Pukovnije Vojne policije njihov dan i 30 godina uspješnog rada: "Svaki ovakav događaj prilika je osvrnuti se na našu povijest, ali i budućnost. Imali ste tešku povijest, dokazali ste se u ratu i miru, u vrlo zahtjevnim misijama i vjerujem da ćete i dalje nastaviti profesionalno obavljati sve svoje zadaće."

Čestitajući 30. obljetnicu Vojne policije načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj prisjetio se početaka ustrojavanja vojnopolicijskih postrojbi u Domovinskom ratu i svih poginulih i nestalih pripadnika Vojne policije istaknuvši kako je njezina povijest

neraskidivo povezana s poviješću Hrvatske vojske. "Danas je Vojna policija manja, ali moderno opremljena postrojba sastavljena od visokomotiviranih profesionalaca sposobnih za izvršenje svih zadaća. Vojna policija danas ima iznimno važnu ulogu za efikasno funkcioniranje Oružanih snaga RH, a od njezinih

U povodu obilježavanja obljetnice uručena su odlikovanja, pohvale i nagrade pripadnicima Pukovnije

pripadnika očekuje se visoki profesionalizam, bespogovorna zakonitost u djelovanju i nulta tolerancija na neprihvatljive oblike ponašanja,” poručio je admiral Hranj. Brigadir Kasumović kazao je kako Pukovnja Vojne policije od Domovinskog rata do danas, stasala u snažnu Vojnu policiju: ”U poslijeratnom razdoblju došlo je do transformacije Oružanih snaga pa i Vojne policije kako bi se dobile manje, obučnije i opremljenije snage sukladno potrebama koje danas imamo.” Poručnica Eleonora Puceković kazala je kako je privlačni dinamika ovog posla koji je uvijek zanimljiv i izazovan. Nadnarednica Draženka Plečić istaknula je kako je izrazito ponosna što je pripadnica jedne elitne postrojbe kao što je Pukovnja Vojne policije te zahvalila na nagradi koju joj je dodijelio ministar obrane Banožić.

Izniman doprinos u obrani Republike Hrvatske

Polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća kod spomenika Glas hrvatske žrtve – Zid boli, Središnjeg križa, posljednjeg počivališta prvog hrvatskog predsjednika na Gradskom groblju Mirogoj u Zagrebu, te na spomen-obilježjima Domovinskog rata u Osijeku, Rijeci, Otočcu, Maslenici, Splitu i Srđu 24. kolovoza započelo je obilježavanje Dana roda vojne policije, Dana Pukovnije Vojne policije te 30. obljetnice ustrojavanja.

U vojarni ”1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia” u Zagrebu održano je svečano postrojavanje i uručenje odlikovanja, pohvala i nagrada pripadnicima Vojne policije. Čestitavši svim pripadnicama i pripadnicima Vojne policije njihov Dan te 30. obljetnicu ustrojavanja, zapovjednik Pukovnije Vojne policije brigadir Tomislav Kasumović istaknuo je nemjerljiv doprinos Vojne policije u obrani suvereniteta i samostalnosti Republike Hrvatske čemu trajno svjedoči i sto dvadeset pripadnika i pripadnica Vojne policije koji više nisu s nama, naglasivši da će Vojna policija i dalje nastaviti davati svoj doprinos u jačanju jake i ponosne Hrvatske vojske.

U sklopu obilježavanja, molitvu za sve preminule i poginule hrvatske branitelje predvodio je vojni kapelan Vojne kapelanije ”Sveti Ivan Pavao II.” i biskupski vikar za pastoral vlč. Slavko Rajič. Također, u Sisku je u organizaciji udruga branitelja i veterana Vojne policije iz Domovinskog rata Podružnice Sisačko-moslavačke županije, svečano otkrivena spomen-ploča ustrojavanja prve postrojbe Vojne policije. Nazočili su zamjenik načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga RH general-pukovnik Siniša Jurković, načelnik Samostalnog sektora za vojnopolicijske poslove brigadir Vlado Kovačević i načelnik Stožera – zamjenik zapovjednika Pukovnije Vojne policije pukovnik Dejan Džidić.

Vojna policija izrasla je i stasala u najtežim vremenima Domovinskog rata, a uz svoje redovite vojnopolicijske zadaće sudjelovala je i u izvršenju borbenih zadaća. Svojim je sudjelovanjem u borbenim zadaćama izgrađivala svoje sposobnosti te dala izniman doprinos u obrani Republike Hrvatske zajedno s gardijskim brigadama i drugim postrojbama Oružanih snaga RH.

(OJI)

U spomen svim poginulim u Domovinskom ratu položeni su vijenci

PP ESKAD

PREPOZNATA I CIJENJENA

“Ovdje smo kako bismo iskazali poštovanje prema vašoj profesionalnosti i poštivosti, entuzijazmu, znanju i radnoj energiji koju ulažete svakog dana kako bi hrvatski građani i oni koji dođu u Hrvatsku, ali i naši susjedi u Bosni i Hercegovini, te u Grčkoj i Turskoj, mogli imati koristi od vašeg rada,” rekao je tijekom posjeta 855. protupožarnoj eskadrili predsjednik Vlade RH Andrej Plenković

Predsjednik Vlade RH Andrej Plenković u pratnji potpredsjednika Vlade i ministra unutarnjih poslova Davora Božinovića, ministra obrane Marija Banožića te načelnika GS OSRH admirala Roberta Hranja posjetio je 855. protupožarnu eskadrilu 93. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva u Zemuniku. Radnom posjetu nazočili su i glavni vatrogasni zapovjednik Republike Hrvatske Slavko Tucaković,

TEKST
OJI

FOTO
Josip Kapi

zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Siniša Jurković, župan Zadarske županije Božidar Longin te predstavnici MORH-a i OSRH.

Izaslanstva su sudjelovala na brifingu zapovjednika HRZ-a brigadnog generala Michaela Križanca, zapovjednika 93. krila HRZ-a brigadira Krešimira Ražova i načelnika Stožera i zamjenika zapovjednika 93. krila HRZ-a pukovnika Tomislava Vacenovskog o stanju, planovima i provedenim zadaćama. Zatim su se susreli s pilotima i tehničarima 855. protupožarne eskadrole koji su gasili požare u Turskoj, Grčkoj, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Predsjednik Vlade Plenković čestitao

HRZ

RILA

je i zahvalio pilotima i tehničarima na njihovu iznimnom doprinosu u gašenju požara istaknuvši kako na taj način šalju poruku sigurnosti, solidarnosti i zaštite. "Ovdje smo kako bismo iskazali poštovanje prema vašoj profesionalnosti i požrtvornosti, entuzijazmu, znanju i radnoj energiji koju ulažete svakog dana kako bi hrvatski građani i oni koji dođu u Hrvatsku, ali i naši susjedi u Bosni i Hercegovini, te u Grčkoj i Turskoj, mogli imati koristi od vašega rada," rekao je predsjednik Vlade pohvalivši uspješnu koordinaciju svih sastavnica domovinske sigurnosti koja nam, kako kaže, može pomoći da budemo još bolji, učinkovitiji i kvalitetniji. Osvrnuo se i na ulaganja u Hrvatsku vojsku i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, podsjetivši kako je Vlada ove godine donijela stratešku odluku o nabavi višenamjenskih borbenih aviona četvrte generacije. Iskazao je uvjerenje da će brojni mladi slijediti primjer prisutnih pilota i tehničara te da će se pridružiti obitelji Hrvatske vojske koja svoj posao i zadaće obavlja s domoljubnim osjećajem, ali i sa znanjem i uvjerenjem da tako pridonosi sigurnosti naših građana.

Zahvalivši pilotima koji nadljudskim naporima gase velike šumske požare diljem Hrvatske, ali i u inozemstvu, ministar obrane Mario Banožić istaknuo je kako su zahvaljujući njihovom angažmanu, kao i angažmanu vatrogasnih postrojbi sačuvani ljudski životi i imovina. "Sudjelovali ste u gašenju brojnih požara u Hrvatskoj i inozemstvu, Turskoj i Grčkoj te susjednoj Bosni i Hercegovini, gdje ste pokazali svoju nesebičnost i požrtvornost te hrabrost. Naši saveznici i partneri cijene nas jer ste svoje zadaće izvršavali hrabro i

"Čast nam je i ponos kad u protupožarnim letovima iznad kuća naših građana vidimo poruke zahvale za ono što činimo," rekao je bojnik Darko Kučej naglasivši još jednom kako im takve poruke daju elan i čine ih još ponosnijim građanima Hrvatske

precizno i što su imali priliku od vas puno toga naučiti, zahvaljujući vama i vašim sposobnostima. Hvala vam na tome," naglasio je ministar podsjetivši da su protupožarne zračne snage u ovoj godini bile angažirane 217 puta. "Na taj način promovirali ste našu domovinu Hrvatsku u najboljem svjetlu, poručio je ministar obrane uputivši posebnu zahvalu tehničarima i svim drugim pripadnicima Hrvatskog ratnog zrakoplovstva koji osiguravaju ispravnost i spremnost protupožarnih zrakoplova za uspješnu požarnu sezonu. U svoje ime i u ime pripadnika 855. protupožarne eskadrile prigodno se obratio zamjenik zapovjednika Eskadrile bojnik Darko Kučej naglasivši kako su piloti, letači i zrakoplovni tehničari, časnici, dočasnici i vojnici Protupožarne eskadrile najveća vrijednost koju Eskadrila ima. "Zahvaljujući tim ljudima, njihovu nesebičnom angažmanu i njihovim obiteljima, rezultate koje postižemo, u zadaćama na području Republike Hrvatske i u međunarodnim zadaćama, prepoznate su i cijenjene od svih strana. Čast nam je i ponos kad u protupožarnim letovima iznad kuća naših građana vidimo poruke zahvale za ono što činimo," rekao je bojnik Kučej naglasivši još jednom kako im takve poruke daju elan i čine ih još ponosnijim građanima Hrvatske.

SEA GUARDIAN

DOPRINOS GLOBALNOJ SIGURNOSTI

Peti hrvatski kontingent u NATO-oj operaciji potpore miru Sea Guardian u Sredozemlju provodit će neborbene zadaće s težištem na stvaranju cjelovite pomorske situacijske slike s ciljem odvratanja mogućih ugroza

Svečani ispračaj 5. hrvatskog kontingenta u NATO-oj operaciji potpore miru Sea Guardian u Sredozemlju, koji čini brod Hrvatske ratne mornarice RTOP-41 "Vukovar" s posadom, održan je 30. kolovoza u vojarni "Admiral flote Sveto Letica-Barba" u Splitu. Naime, peti hrvatski kontingent provodit će neborbene zadaće s težištem na stvaranju cjelovite pomorske situacijske slike, a u cilju odvratanja mogućih ugroza. U kontingentu koji će sudjelovati u operaciji 33 je pripadnika, među kojima su i dvije žene, a zapovjednik kontingenta je kapetan korvete Marinko Majić. Svečanosti je nazočio predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik Oružanih snaga Zoran Milanović, ministar obrane Mario Banožić, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral

TEKST
OJI

FOTO
Filip Klen

Robert Hranj, zapovjednik Hrvatske ratne mornarice kontraadmiral Ivo Raffanelli i drugi.

Predsjednik Milanović istaknuo je kako je upravo Hrvatska ratna mornarica, zbog činjenice kako brine o sigurnosti hrvatskog mora, poseban dio hrvatskog identiteta i poručuje: "Dragi pripadnici HRM-a, sudionici ove NATO-ove misije, želim vam svako dobro i puno sreće u misiji koja je pred vama." Ministar obrane kazao je kako su dosadašnje zadaće, koje je Hrvatska ratna mornarica imala u sklopu NATO-ove operacije potpore miru Sea Guardian, Hrvatsku vojsku označavale kao iznimno snalažljivu. "Po zadaćama koje uvijek izvršavamo pravodobno i precizno, prepoznati smo i cijenjeni u svijetu. Ovaj peti kontingent pokazuje da se na nas uvijek može računati," rekao je ministar Banožić i pripadnicima HRVCON-a poželio mirno more i sretan povratak kući.

"Želim da ovu zadaću izvršite na način na koji su to činila prethodna četiri kontingenta. Tu će možda najveće odricanje osjetiti vaše obitelji i zato im na tome posebno hvala, hvala što vas podržavaju u vašem pozivu. Također, pozivam vas da brinete o međusobnoj sigurnosti, pazite jedni na druge tijekom cijele zadaće. Siguran sam kako će ovaj kontingent

HRM

U kontingentu koji će sudjelovati u operaciji 33 je pripadnika, a zapovjednik je kapetan korvete Marinko Majić

uspješno završiti svoje zadaću i dobiti izvrsne ocjene kao što je to bio slučaj i do sada," rekao je ministar obrane. "Neka vam samo ime raketne topovnjače "Vukovar", odora i njezine oznake te zastava koju ćete predstavljati u ovoj operaciji, budu podsjetnik na sve one hrvatske branitelje i mornare koji su dali svoj život da bismo danas živjeli u cjelovitoj hrvatskoj državi," zaključuje Banožić.

IZAZOVNA I ZAHTJEVNA OPERACIJA

Zapovjednik Hrvatske ratne mornarice komodor Ivo Raffanelli rekao je kako brodovi HRM-a u ovoj operaciji sudjeluju protekle tri godine te na taj način izravno pridonose globalnoj sigurnosti i stabilnosti. "Topovnjači 'Vukovar' ovo je drugi angažman. Ne sumnjajući u vaše znanje i sposobnosti, a posebno u vašu predanost pozivu, siguran sam da ćete opravdati povjerenje koje vam je sada ukazano," poručio je pripadnicima kontingenta zapovjednik HRM-a. Kazavši kako je ova operacija

Operacija Sea Guardian pridonosi pomorskoj situacijskoj informiranosti, razvoju regionalne pomorske sigurnosti, podupire borbu protiv terorizma i osigurava slobodu plovidbe

izazovna i zahtjevna, admiral Hranj pripadnike kontingenta pozvao je na čuvanje vlastite sigurnosti.

"Uvjeren sam kako su naši mornari uspješno prošli zahtjevne pripreme i obuke i kako su potpuno spremni za sve izazove koji se pred njima nalaze. Siguran sam kako zapovjedni kadar razumije prirodu operacije, njezinu temeljnu misiju i sve zadaće koje će se postaviti pred naš kontingent," poruka je načelnika GS OSRH. Zapovjednik kontingenta kapetan korvete Marinko Majić ocijenio je sudjelovanje raketne topovnjače "Vukovar" u operaciji Sea Guardian iznimno važnom za Flotu HRM-a. "Operacija je iznimno zahtjevna, a trenutačna epidemiološka situacija mijenja proces planiranja i izvršenja temeljnih zadaća operacije," rekao je Majić zahvalivši svim pripadnicima kontingenta na naporu, požrtvovnosti i angažmanu proteklih mjeseci tijekom priprema za sudjelovanje u ovoj operaciji. "Pripadnici 5. kontingenta obučeni su i spremni za predano izvršenje zadaće," poručio je.

Pripadnica 5. HRVCON-a poručnica fregate Tanja Čajsa kazala je kako joj je ovo prvi put da u njoj sudjeluje: "Od ove operacije ponajprije očekujemo mirno more i da će sve proći u najboljem redu. Naša je glavna zadaća prikupljanje informacija kako bi se stvorila svijest o situaciji na Mediteranu." Poručnik bojnog broda Silvio Bosančić, koji će u ovoj operaciji obnašati dužnost časnika za vezu, istaknuo je kako je operacija izazovna, no kako vjeruje u uspješnu koordinaciju s ostalim članicama NATO-a.

"Prije same operacije prošli smo cijeli proces pripreme gdje se u obzir uzimaju svi elementi operacije te pripremaju odgovori i postupanja," ispričao je Bosančić.

Podsjetimo, operacija Sea Guardian pridonosi pomorskoj situacijskoj informiranosti, razvoju regionalne pomorske sigurnosti, podupire borbu protiv terorizma, osigurava slobodu plovidbe, provodi zadaće pomorskog presretanja, pridonosi borbi protiv proliferacije oružja za masovno uništenje, štiti ključnu infrastrukturu te pomaže razvoju sposobnosti ratnih mornarica partnerskih zemalja u Sredozemlju.

A young man in a military uniform, wearing a black beret and a dark olive-green jacket, is seated at a table. He is looking towards the right. In the background, other people in military uniforms are visible, some seated at tables. The scene appears to be an outdoor ceremony or reception.

ČIN PORUČNIKA PRIMILO 59 KADETA

Čin poručnice/poručnika u zagrebačkoj vojarni "Petar Zrinski" primilo je 59 kadetkinja i kadeta Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman"

TEKST Martina Butorac
FOTO Mladen Čobanović

U vojarni "Petar Zrinski" u Zagrebu 31. kolovoza 2021. održana je svečanost dodjele prvog časničkog čina kadetima Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman", a čin poručnice/poručnika primilo je 59 kadetkinja i kadeta 14. i 15. naraštaja diplomskih i preddiplomskih sveučilišnih studijskih programa Vojno inženjerstvo i Vojno vođenje i upravljanje.

Osim čina poručnika kadeti su primili časnički bodež, rješenje o prijmu u djelatnu vojnu službu i Odluku o rasporedu u postrojbe Hrvatske vojske.

Svečanosti je nazočio izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske ministar obrane Mario Banožić, izaslanik Predsjednika Republike Hrvatske i vrhovnog zapovjednika Oružanih snaga

RH Dragan Lozančić, potpredsjednik Hrvatskog sabora Željko Reiner, načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Robert Hranj, zapovjednik HVU-a "Dr. Franjo Tuđman" general-pukovnik Mate Pađen, rektor Sveučilišta u Zagrebu Damir Boras, rektorica Sveučilišta obrane i sigurnosti Ivana Čuković-Bagić i drugi uzvanici.

Ministar Banožić čestitao je kadetima na stečenim znanjima i završetku školovanja te naglasio kako su bili privilegirani osjetivši poziv prema službenju domovini. "Želim da se i dalje razvijate kao što su to činili hrvatski branitelji s Hrvatskom vojskom. Još ih je dosta u sustavu i svoja znanja prenose na mlađe generacije. Imali ste priliku od njih čuti kako se razvijala Hrvatska vojska i svi oni vam

HVU "DR. FRANJO TUĐMAN"

Osim čina poručnika kadeti su primili časnički bodež, rješenje o prijemu u djelatnu vojnu službu i Odluku o rasporedu u postrojbe Hrvatske vojske

trebaju biti poticaj za daljnji razvoj. Bit će velik izazov s tim hrvatskim ratnicima razvijati Hrvatsku vojsku za nove generacije. Neka nam oni budu uzor," rekao je ministar Banožić. Izaslanik Predsjednika Republike Hrvatske i vrhovnog zapovjednika Hrvatske vojske Lozančić kadetima je poručio kako su oni budućnost Hrvatske vojske: "Vi ste budućni vođe Hrvatske vojske. Ispred vas je neizvjesna budućnost, a država će dati sve od sebe da budete vrhunski obučeni i opremljeni kako biste bili spremni na misije koje ćete dobiti."

USPJEH VOJNOG ŠKOLSTVA

Načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Hranj istaknuo je kako je do-

djela prvih činova velik uspjeh vojnog školstva i sveučilišne zajednice.

"Vojni poziv je složen i zahtjevan i pred vas stavlja brojne izazove. Nastavite se školovati i obučavati jer samo najbolji idu naprijed," rekao je admiral Hranj.

Čestitavši kadetima uspješan završetak školovanja u ime svih djelatnika HVU-a "Dr. Franjo Tuđman", general Pađen istaknuo je kako je dodjela prvih činova važna prekretnica u njihovu životu.

"Odabirom vojnog poziva odlučili ste se na služenje narodu i domovini. Radi se o časnom, izazovnom i zahtjevnom pozivu, a kao budući časnici morate biti sposobni donositi odluke i motivirati podređene," poručio je kadetima general Pađen. Kadetkinja Tea Trajković istaknula je kako, zajedno sa svojim kolegama, nakon dodjele prvog časničkog čina odlazi u novu postrojbu graditi vojnu karijeru. "Nadam se da ću se dalje obrazovati, ići u misije i stjecati nova iskustva," rekla je kadetkinja Trajković.

Kadet Antonio Halužan rekao je kako se na vojni studij odlučio jer on spaja njegove interese – vojsku, sport i politologiju. "Nadam se da ću dalje stjecati međunarodno iskustvo odlaskom u misiju te dalje napredovati u vojnoj hijerarhiji," rekao je kadet Halužan.

Na vježbi je prvi put u Republici Hrvatskoj korišten kibernetički poligon na kojem se vježba u potpunosti odvijala, a osigurali su ga i pripremili pripadnici Nacionalne garde Iowe. Cilj vježbe bio je pružiti realno iskustvo zajedničkog rada u odgovoru na računalno-sigurnosne incidente i kibernetičke napade te razvoj suradničkog odnosa i komunikacije među timovima

MEĐUNARODNA VJEŽBA KIBERNETIČKE OBRANE

U prostoru Simulacijskog središta (SIMS) u vojarni "Petar Zrinski" u Zagrebu, provedena je međunarodna vojna vježba kibernetičke obrane Mwcke 21 - Adriatic Thunder koja je bila dio obilježavanja 30. obljetnice Hrvatske vojske i 25. obljetnice partnerstva s Nacionalnom gardom Minnesote.

Nositelj organizacije vježbe bila je Nacionalna garda Iowe, domaćin u ime Oružanih snaga RH Zapovjedništvo za kibernetički prostor (ZzKP), a na

TEKST I FOTO: OJI

vježbi su sudjelovali i pripadnici NG Minnesote, Kosovskih sigurnosnih snaga i Obavještajne pukovnije GS OSRH.

Na ovoj je vježbi prvi put u Republici Hrvatskoj korišten kibernetički poligon na kojem se vježba u potpunosti odvijala. Osigurali su ga i pripremili pripadnici NG Iowe. Cilj je bio pružiti realno iskustvo zajedničkog rada u odgovoru na računalno-sigurnosne incidente i kibernetičke napade te razvoj suradničkog odnosa i komunikacije među timovima. Izvedene su simulacije naprednih napada na kritičnu nacionalnu infrastrukturu, konkretno je bila riječ o komunikacijsko-informacijskoj infrastrukturi zrakoplovne luke.

Zapovjednik Središta za kibernetičko djelovanje (SzKD) ZzKP-a bojnici Dejan Petek, u ulozi glavnog koordinatora

HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE

vježbe u ime OSRH, objašnjava kako je sama vježba bila podijeljena na dva dijela po tjedan dana. Prvi je tjedan bio predviđen za pripreme i uspostavu kibernetičkog poligona te upoznavanje s novim programskim alatima i tehnikama. U drugom je tjednu provedena vježba po zamišljenim scenarijima. Navodi da su sudionici vježbe bili podijeljeni u timove, svaki sa svojom specifičnom zadaćom. Crveni tim imao je zadaću upasti u kibernetički prostor plavog tima i počinuti maliciozne radnje na sustavu zrakoplovne luke koristeći napredne alate i tehnike u sklopu kibernetičkog napada. Sudionici ovog tima bili su pripadnici NG lowe, NG Minnesota, Zapovjedništva za kibernetički prostor te pripadnici Obavještajne pukovnije. Na vježbi su postojala dva usporedna plava tima mješovitog sastava od svih nacija sudionika vježbe. Njihova je zadaća bila povećati informacijsku sigurnost branjenog kibernetičkog prostora te detektirati i obraniti se od kibernetičkog napada. Voditelji plavih timova bili su zaduženi za trijažu incidenata te njihovo rješavanje sukladno određenom prioritetu uz maksimalno korištenje ljudskih kapaciteta plavog tima. Voditelj jednog od plavih timova satnik Tomislav Murat iz Zapovjedništva za kibernetički prostor, navodi da je jedan od najvećih izazova bila detekcija ugroza i zaštita računalnih mreža, pogotovo kad je riječ o mješovitom, višenacionalnom timu sa sudionicima koji imaju različita iskustva i sposobnosti. Ističe da se uvijek nastoji što prije otkriti priroda ugroze, njezin utjecaj na našu komunikacijsko-informacijsku infrastrukturu, što prije prikupiti sve činjenice oko računalno-sigurnosnog incidenta, poduzeti odgovarajuće mjere i postupke, ali u isto vrijeme balansirati između tehničkog i operativnog aspekta vježbe, vodeći računa da su svi sudionici što ravnomjernije uključeni te da im je to motivirajuće i poučno iskustvo. Posebno naglašava svoje zadovoljstvo organizacijom vježbe, suradnjom, tehničkim izazovima i kompleksnošću scenarija koji se odvijao na kibernetičkom poligону.

Sudionici bijelog tima (White Cella), pripadnici lowe, Minnesota, Kosovo te ZzKP-a bili su ocjenjivači plavih timova. Tijekom provedbe vježbe pripadnici NG lowe svečano su uručili čin satnika svojem pripadniku, a nazočili su svi sudionici vježbe te izaslanici zapovjednika Zapovjedništva za kibernetički prostor. U sklopu vježbe organiziran je Dan uvaženih gostiju na kojem su bili zamjenik načelnika GS OSRH general-pukovnik Siniša Jurković, zapovjednik Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" general-pukovnik Mate Pađen, načelnik Uprave za KIS GS OSRH brigadni general Ante Tolić, zapovjednik Zapovjedništva za kibernetički prostor brigadir Daor Dabo te predstavnici zemalja sudionika: general-bojnica Johanna Clyborne savjetnica zapovjednika Nacionalne garde Minnesota i zamjenica zapovjednika cyber Centra izvrsnosti KoV-a SAD-a (US Army Cyber Center of Excellence), brigadni general Steven Kremer savjetnik zapovjednika Nacionalne garde lowe te brigadni general Jeton Dreshaj načelnik Stožera Kosovskih sigurnosnih snaga. Nakon prezentacije scenarija vježbe uvaženi gosti posjetili su kibernetički poligon gdje su se u izravnom razgovoru sa sudionicima vježbe mogli uvjeriti u realističnost scenarija i izazove obrane kibernetičkog prostora od naprednih cyber napada. Scenarij su prezentirali pukovnik William McElvain i pukovnik Lawrence Yazzie iz NG lowe te bojnik Mentor Mustafa iz Kosovskih sigurnosnih snaga.

Tijekom Dana uvaženih gostiju general-pukovnik Mate Pađen i general-bojnica Johanna Clyborne zajedno su tijekom vježbe pokrenuli zadnji kibernetički napad crvenog tima na raspored letenja zrakoplovne luke

VOJARNA "123. BRIGADE HV"

NAJBOLJI ZA ZAVRŠETAK

NAČIN OBUKE

U požeškoj vojarni "123. brigade HV" 25. kolovoza održano je natjecanje za najboljeg ročnika i ročnicu 31. naraštaja na dragovoljnom vojnom osposobljavanju

TEKST Domagoj Vlahović // FOTO Mladen Čobanović

VOJARNA "123. BRIGADE HV"

Došli su iz svih krajeva Hrvatske, neki su "potegnuli" i iz inozemstva. Bili su zajedno gotovo dva mjeseca. Njih blizu dvije stotine, djevojaka i momaka, od kojih su neki tek postali punoljetni, a neki se već približavaju tridesetoj. Nakon što su dobili odore, dijelili su životni prostor, zajedno učili i vježbali, prolazili sve dobre i loše, lake i teške strane vojničkog života. Većina ima isti glavni motiv, a to je postati pripadnik Hrvatske vojske, no ima i drugih motiva: domoljublje, obiteljska tradicija, izazov, adrenalin, znatiželja, ispitivanje vlastitih sposobnosti i mogućnosti... Ali, bez obzira na sve različitosti, dragovoljne ročnice i ročnici 31. naraštaja na završnici svoje obuke pokazali su da su u velikoj mjeri jedinstven tim koji će zauvijek dijeliti uspomenu na dane u požeškoj vojarni. A završnica tih dana bila je iznimno uzbudljiva: vojničko natjecanje za najboljeg ročnika i ročnicu. Organizator je postrojba koja provodi obuku ročnika, Bojna za temeljnu vojnu obuku (BTVO) Središta za obuku pješništva i oklopništva Zapovjedništva za obuku i doktrinu Hrvatske kopnene vojske.

BEZ IKAKVIH KALKULACIJA

Na natjecanju 25. kolovoza, dva dana prije završetka obuke, koja je započela 2. srpnja, nastupilo je šest ročnica i 12 ročnika. Oni su već itekako zapaženi

Na natjecanju 25. kolovoza, dva dana prije završetka obuke, nastupilo je šest ročnica i 12 ročnika

od svojih instruktora, naime, pravo na nastup stekli su postignutim rezultatima i ocjenama na teorijskim i praktičnim dijelovima dragovoljnog vojnog osposobljavanja. Naravno, težina i opseg natjecanja nisu na razini Memorijala bojnika Davora Jovića, riječ je ipak o prvim, temeljnim vojničkim koracima. No ono i dalje ima velik značaj, i to ne samo simboličan. "Ročnica i ročnik koji osvoje prvo mjesto imaju prednost pri odabiru mjesta rasporeda u djelatnu vojnu službu, a ročnici koji su osvojili drugo i treće mjesto dobivaju dodatne bodove prilikom bodovanja za ulazak u djelatnu vojnu službu," ističe za Hrvatski vojnici zapovjednik BTVO-a pukovnik Ivica Markanjević.

Poprište natjecanja bile su popularne vojničke prepreke, no u ovom slučaju proširene na ograđeno područje od otprilike 100 x 40 metara kako bi se dobilo 16 radnih točaka. Gusto postavljene na malom prostoru, nisu davale vremena za predah, "taktiziranje" ili kalkulacije. Natjecatelji su prelazili stazu u prosjeku za nešto više od četiri minute, pa su se trebali "bacati na glavu", no istodobno zadržati dozu koncen-

Ročnica i ročnik koji osvoje prvo mjesto imaju prednost pri odabiru mjesta rasporeda u djelatnu vojnu službu

tracije. Fizički, pa i psihički izazovne, točke su bile i poligon za provjeru kombiniranih znanja i vještina koje su ročnici stekli tijekom obuke. Dakle, svaka radna točka proizišla je iz određenog programskog područja (kretanje, gađanje, zaštita, komunikacija). Sve ih je trebalo prijeći u što kraćem roku, naravno, uz pravilno izvršavanje svih postavljenih zadaća. No, tim minutama i sekundama pribrajalo se vrijeme za pogreške na radnim točkama, te vrijeme kojim se prikazao uspjeh na prethodnoj provjeri motoričke spremnosti i ispitu znanja. Za pobjedu je trebalo učiniti zaista mnogo.

KIŠA? KOGA BRIGA!

Za pravi "olimpijski" ugođaj organizatori (uglavnom dočasnici BTVO-a) postavili su veliki zaslon na kojem su se mogli vidjeti rezultati, a osigurani su i voditelji koji su

Fizički, pa i psihički izazovne, radne točke istodobno su bile i poligon za provjeru kombiniranih znanja i vještina koje su ročnici stekli tijekom obuke

pratili natjecanje preko mikrofona. Uz svaku radnu točku bio je instruktor koji je nadzirao izvedbu natjecatelja i pazio na mjere sigurnosti. Ono najbolje ipak je bila publika, koja je zapravo bila pokazatelj onog timskog duha 31. naraštaja koji smo opisali. Ročnici su se u početku uredno poredali uz stazu po satnijama (bilo ih je tri), no bodrenje, navijanje i pjevanje bilo je toliko glasno, toliko temperamentno, toliko strastveno da su vrste postale poprilično "heterogene". Naravno, svaka je satnija najviše bodrila svoje natjecatelje, ali svi, baš svi su iskreno pljeskali rezultatima, izvedbi i trudu svih 18 natjecateljica i natjecatelja. Nakon nekog vremena počela je padati i prilično jaka kiša, no nikog nije bila briga. A najmanje one koji su se odjednom našli na skliskim preprekama na blatnjavoj zemlji, a pritom uspijevali zadržati i mirnu ruku gađajući zračnicom (stvarno nema smisla da se na takvom natjecanju rabe "prave" puške). "Da, uvjeti su bili novost, jer dok smo se pripremali kiše nije bilo.

VOJARNA "123. BRIGADE HV"

Neke su radne točke postale zahtjevnije i morao sam biti oprezniji, no opet dovoljno koncentriran i spretan," kaže nam pobjednik u muškoj konkurenciji ročnik Mario Tadić (28) iz Vinkovaca. Motiva mu nije nedostajalo, otac mu je bio branitelj, a neki drugi članovi obitelji ostali su u OSRH i nakon rata. "Uz domoljublje, oni su me najviše potaknuli na dragovoljno služenje. Velika mi je čast što sam uopće došao u Požegu, a kamoli što sam pobijedio na natjecanju. Puno sam naučio, a najviše o tome koliko je zahtjevan vojnički poziv," rekao je Tadić koji će zahvaljujući pobjedi moći odabrati djelatnu postrojbu. "Kako imam završen fakultet, nadam se da ću završiti Časničku školu i služiti u Vinkovcima ili Vukovaru," planira Tadić.

ZARAZAN ENTUZIJAZAM

Inače, natjecanje je bilo organizirano tako da su prvo nastupile ročnice, a potom ročnici. Dama su se pokazale apsolutno ravne muškim kolegama, a pobjedu je zaslužila Nikolina Knežević (27) iz Posedarja koja je bila i najbrža na stazi. "Osjećam se uzbuđeno i, naravno, zadovoljno rezultatom. Iskreno, nisam se nadala pobjedi, no uspjela sam i za to najviše zahvaljujem instruktorima koji su nas obučavali. Da, bilo je zahtjevno, neke su prepreke bile baš izazovne. Što se tiče dojmova s dragovoljnog služenja, reći ću samo jedno: žao mi je što se nisam prijavila i prije, rastanak od kolega i

RADNE TOČKE

1. niska žičana zapreka
2. jednostruka prepreka
3. prva pomoć
4. prelazak grede
5. dvostruka prepreka
6. prepoznavanje minsko-eksplozivnih sredstava
7. niz prepreka
8. gađanje zračnom puškom iz stojećeg stava
9. veza (poznavanje vizualnih signala)
10. trostruka prepreka
11. orijentacija (određivanje magnetnog azimuta)
12. visoka žičana prepreka
13. sastavljanje puške VHS-D2 i pištolja HS2000
14. prepreka (labirint)
15. NBKO (stavljanje zaštitne maske)
16. gađanje zračnom puškom iz ležećeg stava pod zaštitnom maskom

prijatelja teško mi pada. Završila sam fakultet, želim postati časnica i razvijati karijeru u vojsci," zaključuje pobjednica. Uz slavlje, čestitke, zagrljaje i zahvale najboljim natjecateljima, još jedan naraštaj dragovoljnih ročnika završio je svoju obuku. I to na najbolji mogući, pravi vojnički, natjecateljski, aktivan način. Njihov vidljiv entuzijazam upravo je

zarazan, obradovao je njihove zapovjednike, instruktore, ali i našu novinarsku ekipu. Mnoge od njih 190, koliko ih je uspješno prošlo prvi pravi susret s vojničkim životom, vidat ćemo i ubuduće u odori OSRH. Prema onome što su pokazali, neke od njih sigurno ćemo vidjeti i na top-natjecanju za najspremnijeg pripadnika OSRH.

NAJBOLJE I NAJBOLJI

ROČNICE

1. Nikolina Knežević
2. Lea Biloglav
3. Jelena Tomić

ROČNICI

1. Mario Tadić
2. Branimir Kraljiček
3. Ivan Orlović

S AMERIČKIH FAKULTETA U ODORU DRAGOVOLJNIH ROČNIKA

Svaki naraštaj dragovoljnih ročnika po svojem je sastavu šarolik i s vrlo zanimljivim pričama koje govore kako su došli do toga da barem na osam tjedana obuku odoru OSRH. Priče Antona Njavre (23) i Luke Kneževića (24) posebne su i po tome što su uvelike slične, pa i isprepletene. Naime, dvojica Zagrepčana postali su pripadnici 31. naraštaja nakon što su polazili školovanje na američkim sveučilištima. Iako se u Zagrebu nisu poznavali, kako su obojica studirali u Bostonu, hrvatsko podrijetlo i zajednička poznanstva brzo su ih dovela do prijateljstva.

Anton je završio dodiplomski studij računarstva na Boston Universityju, a Luka dvostruki studij ekonomije i financija na MIT-u (Massachusetts Institute of Technology). Već s tim diplomama, vrata dobro plaćenih poslovnih karijera široko su im otvorena, i to praktički u bilo kojem kutku svijeta. Međutim, učinili su nešto što bi mnogi smatrali neočekivanim: prijavili su se za služenje dragovoljnog vojnog roka u Hrvatskoj vojsci. Učinili su to manje-više istodobno, no odluku nisu donijeli zajednički niti navrat-nanos. Ona se kod obojice razvijala u njima u godinama kad se još nisu niti poznavali, a da dijele zajednički interes za vojsku shvatili su tijekom bostonskih dana.

UPOZNAVANJE S VOJNIM POZIVOM

"To želim već dugo godina," kaže nam Anton, "u bližoj obitelji nemam nikog tko ima doticaj s vojskom, ali u široj da, i uvijek sam imao pozitivno mišljenje o vojsci. Mislio sam da je to nešto što mi čini čast i što činim iz domoljublja. Prijava je bila i izvanredna prilika da steknem nova iskustva, vještine i da upoznam kolege iz raznih dijelova Hrvatske. Ova dva mjeseca bila su svakako zanimljiva i poučna, bilo je izazovno doći iz civilstva praktički bez ikakvog vojničkog temelja te se dobro upoznati s vojskom i vojnim pozivom,"

kaže nam Anton. Prisjećajući se studija, kaže da je tražio puno truda. "Nova okolina, novi ljudi, svi su na neki način natjecatelji. No, jako se puno nauči. Ne mogu reći da je služenje vojnog roka bilo nešto posebno među studentima u Bostonu, niz njih dolazi iz zemalja poput Izraela, Južne Koreje ili Singapura gdje se služenje uzima "zdravo za gotovo", mogu reći da su mi neki od njih bili i uzori za donošenje odluke," zaključuje.

Luka je o vojsci razmišljao dobar dio svojeg života, a o dragovoljnom služenju imao je prilike čuti mnogo tog pozitivnog, što od vršnjaka, što od starijih generacija. "U obitelji nemam niti branitelja niti vojnika, ali domoljublje je svakako bio jedan od faktora. Dobio sam savjet koji se pokazao dobrim, da prvo završim fakultet, a onda mogu razmišljati o vojsci. I evo, i nakon povratka iz Amerike i dalje sam želio vidjeti kako mi se sviđa vojnički život i- svidio mi se. U Požegi sam bio s ljudima iz cijele Lijepe Naše i preko njih sam upoznao svaki njezin kutak, a svi smo stekli snažan osjećaj zajedništva," kaže nekadašnji student s MIT-a koji je na dragovoljnom služenju pokazao i "nešto više". Zahvaljujući rezultatima na obuci, izabran je

među 12 "finalista" natjecanja za najboljeg ročnika i završio na jako dobrom petom mjestu. "Znam da sam dao sve od sebe, što na ispitima, što u vojničkom ponašanju i izvršavanju vojničkih zadaća. Dosta sam se pripremao i vrlo sam zadovoljan, dečki koji su bili ispred praktički su letjeli, bili su bolji i svaka im čast," zaključuje. Osim svojim kolegama, Knežević za to što je postigao zahvaljuje i instruktorima, i starijima i mlađima, koji su "pokazali domoljublje, ali i stopostotnu profesionalnost".

Putovi će im se sad razići: Anton je primljen na doktorski studij računarstva na "svojem" Boston Universityju i to će trajati nekoliko godina. Što će biti poslije? "Srce vuče Hrvatskoj, ali vidjet ćemo nakon doktorata," kaže. Luka pak želi karijeru u Hrvatskoj vojsci, "sad sam se dobro upoznao s vojnim sustavom, i želim postati djelatnim pripadnikom OSRH." S obzirom na njegovu diplomu, logičnim idućim korakom čini se časnička škola.

Za kraj, obojica su samo željeli pozdraviti svoje kolege iz 31. naraštaja. Naravno, kažu da su njihova američka iskustva bila zanimljiva ostalim ročnicima i ročnicima, no i oni su mnogo naučili od njih.

Hrvatski Zeleni vitezovi vojnici su motociklisti, dio svjetske udruge vojnih motociklista koja ima više od 150 podružnica širom svijeta. Osim njihova poziva i ljubavi prema motoklima, zajednička im je i želja za pomaganjem i humanitarnim radom, što je i dio Statuta kluba

Tridesetak članova i prijatelja vojnog motokluba "Zeleni vitezovi Croatia 2" na simboličnu su vožnju od Trilja, preko Sinja do Vrlike stigli iz svih krajeva Lijepe Naše, čime su u pomoći bivšem kolegi Josipu Milkoviću ujedinili cijelu Hrvatsku. U ratu i u miru, vojnici motociklisti pokazali su zajedništvo i da ne zaboravljaju bivše kolege

ZELENI VITEZOV U NOVOJ AKCIJI

Članovi motokluba "Zeleni vitezovi Croatia 2" (MMC Green Knights Croatia 2) organizirali su humanitarnu akciju za bivšeg kolegu Josipa Milkovića, koji je stradao mjesec dana prije kraja školovanja na vojnom poligonu 2016. godine. Od tada živi sa stopostotnim invaliditetom.

Tridesetak članova i prijatelja Kluba na simboličnu su vožnju od Trilja, preko Sinja do Vrlike stigli iz svih krajeva Lijepe Naše, čime su ujedinili cijelu Hrvatsku. U ratu i u miru, vojnici motociklisti pokazali su jedinstvo i da ne zaboravljaju bivše kolege. Prikupljeni novac uručen je obitelji bivšeg kadeta u njihovu domu u Vrlici. Josip je teško stradao tijekom obuke kao polaznik Časničke škole. Izgubio je vid, šake, nogu i 80 % sluha, a nakon toga pokazao je svoju nevjerojatnu snagu i upisao još jedan fakultet. Nakon završenog Građevinskog fakulteta, sad je student druge godine psihologije te se nada da će nakon što diplomira, moći biti koristan društvu i pomagati posebice mladim ljudima s invaliditetom. "Presretan sam zbog posjeta Zelenih vitezova koji su došli iz svih krajeva naše domovine. Ovo je dokaz da su ljudi uz mene i da me nisu zaboravili. Ne znam kako bih to riječima opisao," rekao je Josip Milković.

"Mi bismo njemu dolazili svake godine jer nam je to najveća humanitarna akcija koju smo radili u Hrvatskoj," rekao je Davor Fak osnivač i predsjednik motokluba "Zeleni vitezovi Croatia 1" na što se nadovezao Marko Svirčić, predsjednik motokluba

"Zeleni vitezovi Croatia 2", istaknuvši: "Ljudi žele pomoći, taj momak nije zaboravljen. Radimo sve da mu pomognemo, a napravili bismo i više da nije COVID-a." "Već pola godine pokušavamo organizirati ovu akciju te smo skupili određeni novčani iznos. Pomogli su nam okolni gradovi i općine i ljudi dobre volje. Ovo je uspješna akcija i nadam se da ćemo nastaviti u istom ritmu," rekao je Petar Radan iz motokluba "Zeleni vitezovi – Croatia 2". Hrvatski Zeleni vitezovi vojnici su motociklisti, dio svjetske udruge vojnih motociklista koja ima više od 150 podružnica širom svijeta. Osim njihova poziva i ljubavi prema motociklima, zajednička im je i želja za pomaganjem i humanitarnim radom, što je i dio Statuta kluba. Dokaz tome su i dosadašnje humanitarne akcije, koje je Klub provodio širom Hrvatske, kao i pružanje pomoći stanovništvu nakon elementarnih nepogoda koje su pogodile Hrvatsku.

PRIPREMIO

Siniša Škrnički

FOTOARHIVA

Zeleni vitezovi

RAZGOVOR

IGOR MLINAREVIĆ
OSNIVAČ
HIGHLANDERA VELEBIT

RAZGOVARAO
Željko Stipanović
FOTO
Highlander Velebit

PLANINARSKA POMICETE VLASTIT

“Temeljne vrijednosti festivala i njegovih sudionika promocija su planinarenja na duge staze, brige o okolišu, povratku i poštivanju prirode i prirodnih zakona, digitalni detoks, osobni razvoj pojedinca i turistička promocija planinskih destinacija. Sudionici se nakratko isključe iz dnevnih obveza, a u prirodi se na iskonski način povezuju sa sobom i svojom nutrinom što smatram najbržim načinom za postizanje balansa koji nam je prijekopotreban kako bi u svakodnevnom životu bili efikasniji i produktivniji,” ističe osnivač Highlandera Velebit Igor Mlinarević

AVANTURA KOJOM TA OGRANIČENJA

RAZGOVOR // IGOR MLINAREVIĆ

Uoči ovogodišnjeg, petog po redu Highlandera Velebit, koji bi se trebao održati od 25. – 30. rujna, razgovarali smo s njegovim osnivačem Igorom Mlinarevićem koji ističe kako se svake godine javlja sve veći broj sudionika svih životnih dobi. Tajna uspjeha ovog projekta jest i u tome što se svake godine u organizaciju ovog festivala planinarenja implementiraju pozitivna iskustva sudionika i zato je on svake godine sve bolji.

MOŽETE LI UKRATKO PREDSTAVITI PROJEKT HIGHLANDER VELEBIT?

Highlander je planinarska avantura, festival zamišljen tako da sudionike motivira na izlazak iz zone komfora, da osvijeste svoje potencijale i na taj način pridonese zajednici u kojoj žive, da ih educira o pravilima višednevnog boravka u planini kroz koji nauče poštivati prirodu i njezine zakonitosti, prepoznati i pobijediti svoja ograničenja, a sve na siguran i zabavan način u opuštenu atmosferu s planinarima i ljubiteljima prirode iz cijelog svijeta. Iskustva sudionika razlikuju se od osobe do osobe, no zajednički je nazivnik pomicanje vlastitih ograničenja, osjećaj slobode i avanture koji pružaju divlji Velebit, noćenje pod vedrim nebom u šatorima i s opremom koju svaki sudionik nosi cijelim putem.

HIGHLANDER VELEBIT IMA NEKOLIKO FORMATA. KOJE SU TEMELJNE RAZLIKE MEĐU NJIMA?

Highlander ima tri formata: Highlander, Highlander55 i Highlander Experience. Highlander traje pet dana ili 120 sati, dug je oko 100 km. Sudionik treba proći četiri kontrolne točke u zadanom vremenu kako bi "osvojio" titulu Highlandera. Highlander55 traje tri dana ili 60 sati, okvirne duljine oko 55 km s dvije kontrolne točke. Sudionik koji završi ovaj događaj postaje Highlander55 Finisher. Highlander Experience traje dva dana ili maksimalno 36 sati, a u tridesetak kilometara i nakon prve kontrolne točke sudionici dobivaju uvid u iskustvo koje ih očekuje na duljim formatima. Za HL EXP ne postoji značka, certifikat ili titula.

ŠTO JE GLAVNA SVRHA ORGANIZACIJE OVAKVIH DOGAĐAJA?

Temeljne vrijednosti festivala i njegovih sudionika promocija su planinarenja na duge staze (*long-distance*), brige o okolišu, povratku i poštivanju prirode i prirodnih zakona, digitalni detoks, osobni razvoj pojedinca i turistička promocija planinskih destinacija. Zadnjih godina otkad festival postoji uočili smo da sudionici svjedoče koliko im je lakše vratiti se u užurbani gradski život nakon priprema i sudjelovanja na Highlander događajima.

To je zbog toga što se sudionici nakratko isključe iz dnevnih obveza, a u prirodi se na iskonski način povezuju sa sobom i svojom nutrinom što smatram najbržim načinom za postizanje balansa koji nam je prijekopotreban kako bismo u svakodnevnom životu bili efikasniji i produktivniji.

KOJI SE PROFIL SUDIONIKA NAJČEŠĆE PRIJAVLJUJE ZA OVU AKTIVNOST? VRAĆAJU LI SE I STARI SUDIONICI?

Najčešće se prijavljuju sudionici u dobi između 30 i 55 godina, no dolaze i stariji i mlađi u rasponu od 5 do 76 godina starosti, a 30 % sudionika su žene. Uglavnom su to obrazovani i zaposleni obiteljski ljudi, ljubitelji prirode i putovanja.

Oko 35 % sudionika redovito se vraća na naše događaje i ambasadori su događaja koji pričama o svojim iskustvima najbolje prenose informacije i benefite ovog načina aktivnog odmora u svojoj okolini i zajednicama.

OVO JE PETI PO REDU PROJEKT PLANINARENJA, IMATE LI POVROTNE INFORMACIJE SUDIONIKA S PRETHODNIH HODNJI? JESTE LI NEKE OD NJIH IMPLEMENTIRALI U PRIPREMU OVOGODIŠNJE ORGANIZACIJE?

Da, nakon svakog događaja svim sudionicima šaljem upitnik kako bismo dobili uvid što možemo

Iskustva sudionika razlikuju se od osobe do osobe no zajednički je nazivnik pomicanje vlastitih ograničenja, osjećaj slobode i avanture koju pružaju divlji Velebit, noćenje pod vedrim nebom u šatorima i s opremom koju svaki sudionik nosi cijelim putem

poboljšati, a kojim su segmentom događaja sudionici zadovoljni. To je jedan od načina razvoja događaja koji nam je jako bitan s obzirom na to da dolazi izravno od sudionika i njihovih iskustava. Svake godine uvodimo poboljšanja opreme koju osiguravamo sudionicima, poboljšavamo zemljovide, a u ponudu integriramo kvalitetniju hranu za višednevni boravak u prirodi te usavršavamo sve procese odnosa sa sudionicima.

IMA LI HIGHLANDER VELEBIT MEĐUNARODNI KARAKTER ILI JE RIJEČ ISKLJUČIVO O PROJEKTU ZA

Igor Mlinarević

Svake godine uvodimo poboljšanja opreme koju osiguravamo sudionicima, poboljšavamo zemljovide, a u ponudu uvodimo kvalitetniju hranu za višednevni boravak u prirodi te usavršavamo sve procese odnosa sa sudionicima

DOMAĆE STANOVNIŠTVO? KAKAV JE ODAZIV? RASTE LI BROJ PRIJAVLJENIH SVAKE GODINE?

U zadnje dvije godine broj sudionika iz drugih zemalja malo se smanjio, no i dalje na Velebit dolazi oko 30 % stranih sudionika. Highlander Velebit godišnje prosječno naraste blizu 100 % uz sve izazove koje trenutačno imamo i uz našu intenciju da naš koncept proširimo i na okolne zemlje, a trenutačno u regiji postoje i Highlanderi u Srbiji, Sloveniji, Crnoj Gori te Bosni i Hercegovini koji "preuzmu" dio sudionika s Velebita.

ŠTO BISTE PORUČILI ONIMA KOJI U OVOM TRENUTKU JOŠ UVIJEK DVOJE PRIJAVITI SE I SUDJELOVATI ILI NE?

Naravno, pozivam sve da nam se pridruže na 5. izdanju ovogodišnjeg Highlandera Velebit. Siguran sam da će sudionici i na ovom događaju imati prilike sudjelovati u vrhunskom planinarskom iskustvu te svojim domovima i najbližima ponijeti priče s jedinstvenog iskustva avanture života.

POVODOM 28. OBLJETNICE

ABECEDA OPERACIJE

Nakon Maslenice i Peruće 1993. godine provedena je još jedna napadna operacija hrvatskih snaga. Na Ličkom bojištu u operaciji Medački džep (Džep-93) neprijatelj je poražen i odbačen dalje od Gospića te su ojačani položaji na Velebitu. Oslobodena područja Hrvatska je vojska ubrzo napustila i prepustila nadzoru snaga Ujedinjenih naroda

a

PRIPREMIO Marinko Karačić

AKTIVNOSTI PRIJE MEDAČKOG DŽEPA

- Osam mjeseci prije hrvatska vojska i policija provele su dvije napadne operacije, na Zadarskom bojištu Maslenicu i Sinjskom bojištu Peruća. U VRO Maslenica oslobođeno je 14 mjesta, a najvažnije postignuće bilo je ponovno prometno povezivanje sjevera i juga Hrvatske izgradnjom pontonskog mosta u Novskom ždrilu kod Maslenice. Također, na prostoru Velebita hrvatske su snage potpuno oslobodile ili osigurale nadzor nad značajnim točkama, a sve u cilju stvaranja boljih pozicija za daljnja napredovanja. U operaciji Peruća oslobođena je brana te područja uz nju čime je neprijatelj odbačen dalje u dubinu prema Vrlici i Kninu.
- Na Ličkom bojištu neprijatelj se još od 1991. nalazio na dominantnim položajima oko glavnog ličkog središta Gospića izlažući ga topničkim napadima, a jednako tako djelovao je i po prometnici koja vodi od Gospića prema Karlobagu. Među okupiranim područjima u neposrednoj blizini Gospića koje su nadzirale pobunjeničke srpske snage nalazilo se i područje između Gospića i Medka, poslije prozvano Medački džep sa selima Divoselo, Lički Čitluk i dio Počitelja. Iz tog džepa pobunjeničke su snage poduzimale topničke napade na civilne ciljeve Gospića i okolice, a tu su prijetnju stanovnici Gospića proživljavali više od 700 dana.
- Uz topničke, neprijatelj je poduzimao i izvidničko-diverzantske napade na hrvatske branitelje. Tako je tijekom srpnja i kolovoza 1993. izvedeno pet većih napada na hrvatske snage, a u neprijateljskom napadu 4. rujna 1993. ubijena su dva i ranjena tri hrvatska policajca na području Debele Glave na Velebitu.

b

BOBETKOV IMPERATIV

Načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske general zbora Janko Bobetko uoči pokretanja operacije Medački džep ponovno je naglašavao iznimnu važnost jačanja obrane i odbacivanje neprijatelja što dalje od Gospića, a ostvarenjem tog cilja jača se i obrana Velebita jer je za Bobetka "držanje Velebita stvarno držanje polovice Hrvatske".

c

CILJ OPERACIJE MEDAČKI DŽEP

Ograničenom operacijom osloboditi okupirana područja u Divoselu i Ličkom Čitluku potiskujući neprijatelja dalje od Gospića te jačanje položaja hrvatskih snaga na Velebitu. Operacijom se željelo postići i pokazivanje spremnosti hrvatskih snaga u oslobađanju okupiranih područja.

č

ČELNI ZAPOVJEDNICI I POSTROJBE U OPERACIJI:

- načelnik GS-a HV-a general zbora Janko Bobetko
- zamjenik zapovjednika Zbornog područja Gospić brigadir Rahim Ademi
- zapovjednik skupnih snaga Specijalnih jedinica policije Ministarstva unutarnjih poslova RH general Mladen Markač
 - 9. gardijska brigada
 - Domobranska bojna Gospić
 - Domobranska bojna Lovinac
 - 3. bojna 111. brigade HV-a
 - 263. izvidnička satnija ZP-a Gospić
 - 71. bojna Vojne policije Rijeka
 - Skupne snage SJP MUP-a RH.

d

MEDAČKI DŽEP

DINAMIKA OPERACIJE (9. – 12. RUJNA 1993.)

- Prvi dan operacije
Operacija je započela topničkom pripremom nakon čega su pješništvo i oklopne snage uspješno probile neprijateljske utvrđene položaje. Ubrzo su hrvatske snage izbile u Lički Osik gdje presijecaju neprijateljske formacije, a u Divoselu ih okružuju. Proboj je ostvaren i na drugim smjerovima napada, a oslobođeni su i Strunčići. Neprijateljske snage istog su dana krenule u protunapad, no on je uspješno odbijen. Tako je uspostavljena nova crta obrane Begluk – Memedovo brdo – selo Drljići što je stanovnicima Gospića značilo i veću sigurnost i slobodu.
- Sljedeća tri dana operacije
Neprijatelj je pokušavao protunapadima ponovno okupirati tek oslobođena područja no hrvatske su snage uspješno obranile novu crtu obrane te nastavile s pretragom i osiguranjem oslobođenih područja.

EPILOG OPERACIJE

Odmah nakon završetka operacije Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda zatražilo je povlačenje hrvatskih vojnih i policijskih snaga na položaje uspostavljene prije 9. rujna 1993. Naime, u to su se vrijeme u Ženevi vodili pregovori o prekidu sukoba Muslimana i Hrvata u Bosni i Hercegovini te je RH, željeći izbjeći dodatne pritiske međunarodne zajednice, pristala povući snage iz tek oslobođenih područja, a nadzor tog područja trebale su osiguravati snage UN-a. To je rezultiralo i potpisivanjem sporazuma 15. rujna 1993. te su hrvatske snage do 17. rujna 1993. napustile oslobođena područja u Medačkom džepu i prepustile ga pod nadzor snaga UN-a koje su činili 1. kanadski bataljun lakog pješićkog bataljuna princeze Patricije ojačan s dvjema satnijama pješićstva iz dvaju francuskih bataljuna. Ovo su povlačenje hrvatski branitelji, sudionici operacije teško prihvaćali jer su oslobađali i branili svoje domove i domovinu. Zasigurno najteža zadaća svakom vojniku jest povući se iz oslobođenog područja stečenog u borbi i uz žrtve, a svakom zapovjedniku izdati takvu zapovijed. Ovo je ujedno i pokazatelj koji je trnovit put morala proći Hrvatska u stjecanju slobode, neovisnosti i suverenosti.

FATA TAJNI SIGNAL

Napadna operacija Medački džep izvedena je nakon signala *Fata*, a korišteni su također signali *Amadeus* za zračnu te *Marta* za tenkovsku opasnost.

GAĐALI NEPRIJATELJSKO ZAPOVJEDNO MJESTO I NJIHOV CENTAR VEZE

Operacija je započela snažnom petominutnom topničkom pripremom po neprijateljskim ciljevima te je hrvatsko topništvo precizno pogađalo zapovjedno mjesto tzv. 2. bataljuna 9. motorizirane brigade (mtbr) i njihov Centar veze u Medku čime im je onemogućena komunikacija u početku operacije.

HRVATSKO-KANADSKA BITKA KOJE NIJE BILO

Nakon što su snage UN-a preuzele nadzor nad oslobođenim područjem pojavio se spor oko crte nadzora jer je hrvatska strana tvrdila kako snage kanadskog bataljuna nastoje nadzirati i dio teritorija koji nije obuhvaćen potpisanim sporazumom, a najozbiljniji incident dogodio se kad je na području Divosela kanadski transporter naišao na protuoklopnu minu od koje su lakše ozlijeđena tri kanadska pripadnika. I nakon tog događaja sporovi oko crte razdvajanja nisu bili riješeni te su se povremeno javljali novi incidenti koji su godinama poslije u Kanadi prikazivani u rangu bitke protiv HV-a. Dokumenti UN-a ne navode postojanje bilo kakve bitke između hrvatskih snaga i pripadnika kanadskog bataljuna.

IZ OBRANE U NAPAD

Prije pokretanja operacije najveći dio postrojbi hrvatskih snaga nalazio se na bojišnici u fazi obrane položaja te je s njih nakon pregrupiranja i ojačavanja snaga pokrenut napad. Tako su pješićke snage prišle na 200 do 300 metara od položaja neprijatelja, a tenkovi su dovezeni na labudicama kako bi se prikrila njihova buka u pokretu.

JE LI SE PRIBLIŽAVAO KRAJ TZV. KRAJINE

Nakon pobjedničkih operacija Maslenica, Peruća i Medački džep i kod srpskih se pobunjenika mogla čuti sve glasnija poruka: *Krajina broji zadnju godinu postojanja*. Također, u srpskim izvorima navodi se kako *brisanje RSK metodom korak po korak bilo je više nego očigledno*.

KRIVA PROCJENA ZAPOVJEDNIKA POBUNJENIČKIH SNAGA

k

Procjene vojnih zapovjednika pobunjeničkih snaga na prostoru Like bile su potpuno suprotne od onih stvarnih u operaciji. Naime, njihova je procjena bila kako će hrvatske snage presjeći Medački džep s Velebita prema sjeveru na smjeru Visočica – Čitluk - Ornice. Hrvatske su snage proboj osvarile potpuno suprotnim smjerom, od Ornice prema Velebitu.

LIKA KRALJEŽNICA HRVATSKE

Nakon pobjedničke operacije Medački džep Lika je potvrdila kako ostaje neslomljiva kralježnica Hrvatske. Gospićani su mogli mirnije živjeti, a dobivena je i bitka za Velebit te onemogućen plan izbijanja velikosrpskih agresorskih snaga do Karlobaga i razdvajanja Hrvatske na dva dijela.

m

NUŽNOST OPERACIJE

Ličani, a posebno Gospićani ističu kako je Medački džep bila nužnost i spas za sigurniji život jer tko nije proživio dane pune neizvjesnosti i opasnosti od udara neprijateljskog topništva ne može razumjeti koliko je za njih značila ova operacija. Nakon nje započela je i obnova Gospića. Tako zapovjednik SJP-a Tigar Policijske uprave Gospić Miroslav Cindrić iznosi kako su do operacije stanovnici Gospića bili žive mete te je za njega operacija "najveća, dobro Oluja je Oluja, ne smijem ni spominjati koliko je velika, no za nas Ličane Medački džep je čudo, spas."

o

OBUHVAATOM DO POBJEDE

Glavni proboj hrvatskih snaga izveden je brzim obuhvatom kojim su iznenadili neprijatelja i doveli njihove snage u okruženje, a glavčina napadnih djelovanja izvedena je u prvih nekoliko sati operacije.

lj

LJUDIMA NIJE BILO NIŠTA TEŠKO

Iz svjedočenja pripadnika skupnih snaga SJP MUP-a RH, koji su djelovali s Velebita, može se izvesti opći zaključak: Ništa im nije bilo teško. Unatoč surovim i zahtjevnim uvjetima zadaću su i ovaj put uspješno ispunili. Ističu kako im je Velebit jednostavno zarobio dušu te se i danas rado vraćaju na ratne velebitske staze sjećajući se dana provedenih na Velebitu.

Kad bi zimi iz Gospića kretali prema Velebitu odvrćali su ih mještani riječima: Pa sad se i vukovi spuštaju s Velebita. No, izdržali su. Zajedništvo, odanost i domoljubni zanos nosio ih je i u najtežim trenucima. Znali bi doživjeti tri godišnja doba u samo jednom danu, studen i zime, bure i munje u oblacima ispod njih...To ih je samo jačalo jer je trebalo dočekati i Oluju...

MEDICINSKI TIMOVI UZ BRANITELJE

I operacija Medački džep provedena je uz veliku požrvočnost i skrb sanitetskih timova za hrvatske branitelje. Dragovoljac Domovinskog rata dr. Ivan Herman, koji je pratio varaždinske specijalce Rode na Velebitu, kaže: "Najvažnije mi je bilo da mi nitko nigdje ne ostane ranjen bez pomoći i da budem komunikacija između prve linije, znači između jedinice koja je borbeno djelovala i kirurških ekipa koje smo kasnije postavili u naše zaleđe na koliko-toliko sigurna mjesta. Te su naše kirurške ekipe bile izvrsno organizirane, fantastično su djelovale u svim mogućim uvjetima, operiralo se i na Velebitu."

m

p

POGINULI BRANITELJI

U neposrednoj provedbi operacije i danima do povlačenja hrvatskih snaga poginulo je šest pripadnika HV-a i sedam pripadnika postrojbi SJP MUP-a dok su ranjena 53 hrvatska branitelja.

r

REALNA PRIJETNJA

Nakon početka operacije Medački džep i danima kasnije neprijateljske su snage počele primjenjivati strategiju realne prijetnje, a to je značilo odmazdu po hrvatskim gradovima i naseljima koje su napadali dalekometnim topništvom i raketnim sustavima u kojima su stradali civili i nanesena materijalna šteta. Tako su najprije 9. rujna napadnuti Gospić, Otočac, Ogulin, Duga Resa, Karlovac, Sisak i šire područje Zagreba. Najviše žrtava bilo je u Karlovcu gdje je 10. rujna poginulo sedam, a ranjeno 25 civila. Četiri rakete zemlja - zemlja Luna istog su dana ispaljene na Jastrebarsko, a sutradan jedna i na predgrađe Zagreba Lučko. Iz višecijevnog lansera raketa Orkan, 12. rujna gađani su Kutina, Ivanić-Grad, Jastrebarsko i Samobor kad je poginuo jedan civil, a ranjeno 18.

s

SRAZ DVIJU BRIGADA S ISTIM BROJEM

U operaciji Medački džep sučelile su se dvije brigade s istim brojem. Hrvatska brigada, 9. gardijska brigada HV-a Vukovi porazila je pobunjeničku vojsku tzv. Srpske vojske Krajine, 9. motoriziranu brigadu (Gračacka).

ŠEST SATI SPAŠAVALI GA NA VELEBITU

Prvi hrvatski redarstvenik, pripadnik Aniterorističke jedinice (ATJ) Lučko Vlado Marić u operaciji Medački džep teško je ranjen u ruku od neprijateljskog granatiranja na području Velebita. Njegove kolege, Mišo Antunović, Božida Rak i Mijo Validžić spasili su mu život pruživši mu prvu pomoć odmah nakon ranjavanja te su ga po zahtjevnom terenu Velebita nosili šest sati do saniteta. To je događaj koji snažno oslikava karakter hrvatskih branitelja, veliko srce i požrtvornost. Pothvat koji zaslužuje najdublje poštovanje, žrtvovati se za drugog kako bi mu spasio život. Životna škola bez puno riječi.

š

TAKO SE SLAVIO ROĐENDAN

Ivo Loborec, pripadnik Rode, Medački džep pamti po rođendanskom daru. Naime svoj 24. rođendan imao je 8. rujna te mu je ova pobjeda bila jedinstven rođendanski dar. "Nije bilo slavlja. Samo konzerva mesnog nareška, a onda smo poslije u njoj, recimo, skuhalo i popilo kavu."

t

UVJETI PROVEDBE OPERACIJE

Pripadnici SJP Rode iz Varaždina prisjećaju se kako su se uoči početka operacije nastojali približiti što bliže neprijatelju te su prilazeći prema selu Pjevač ispred sebe nailazili na gustu šumu, a za snalaženje u tim uvjetima vukli su debelu špagu za orijentaciju kako bi se lakše snalazili u povratku i smjenama, a usto nailazili su i na minska polja.

u

VUKOVI - SIMBOL OBRANE I OSLOBAĐANJA LIKE

Za Vukove, 9. gardijsku brigadu HV-a 1993. godina ostaje u ratnoj povijesti zapamćena po sudjelovanju u VRO Maslenica te Medačkom džepu u kojem su i bili nositelji operacije zajedno sa skupnim snagama SJP MUP-a RH. Uspješnom provedbom Medačkog džepa i kasnijim sudjelovanjem u obrani i oslobađanju Hrvatske potvrdili su i simbolički status Vukova, suverenih vladara Like.

v

ZAPOVJEDNA MJESTA

Zapovjedno mjesto hrvatskih snaga za provedbu operacije bilo je u vojarni "Eugen Kvaternik" u Gospiću dok su se izdvojena zapovjedna mjesta nalazila na Bilaju i u Rosuljama. Zapovjedno mjesto snaga specijalne policije MUP-a RH bilo je na Visočici.

z

ŽELJELI PREDUHITRITI NAPAD HRVATSKIH SNAGA

Zanimljivo je kako je operacija Medački džep započela istog dana kad su i neprijateljske pobunjeničke snage planirale krenuti u napad iz pravca Divosela prema Gospiću i to 15 minuta prije početka napada hrvatskih snaga, a o tim planovima doznalo se poslije, nakon zarobljavanja neprijateljske vojne dokumentacije u VRO Oluja.

ž

Izvori za fotografije:

9. gardijska brigada Hrvatske vojske Vukovi, Edicija monografija vojno-redarstvenih postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske iz Domovinskog rata 1991-1996., MORH, GS OS RH, Zagreb, 2011.
Hrvatska policija u Domovinskom ratu, Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Zagreb, 2011.

“Što se tiče naših vojnika, oni su pokazali znanje, volju i požrtvovnost da pruže svoj obol međunarodnim aktivnostima u Afganistanu i pomognu domaćem stanovništvu”

RAZVOJ DOGAĐAJA U AFGANISTANU

NITKO NIJE MOGAO PRETPOSTAVITI

RAZGOVOR

DR. SC.

ROBERT MIKAC

IZVANREDNI PROFESOR
NA FAKULTETU POLITIČKIH
Znanosti

RAZGOVARAO

Domagoj Vlahović

SNIMIO

Mladen Čobanović

Događaji u Afganistanu već su nekoliko tjedana top-tema svjetskih medija. Vijesti, komentari i analize stižu u globalni eter neprekidno, a situacija se mijenja velikom brzinom. Oružane snage RH završile su svoje djelovanje u tamošnjim misijama ISAF i Odlučna potpora još u rujnu prošle godine kad se vratio posljednji hrvatski kontingent. Pripadnik jednog od kontingenata, konkretno petog u ISAF-u, 2005. godine u funkciji zapovjednika voda Vojne policije bio je i naš sugovornik Robert Mikac. Nedugo potom posvetio se znanstvenoj karijeri i danas je izvanredni profesor na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Jedan od fokusa njegovih istraživanja upravo je Afganistan, koji je i tema nekoliko knjiga i znanstvenih radova koje je objavio.

KAKAV JE DOJAM AFGANISTAN OSTAVIO NA VAS KAD STE BILI U HRVCON-U? KAKAV STE POSAO NAPRAVILI S TADAŠNJIJ KOLEGAMA IZ OSRH?

Afganistan kao zemlja ostavlja tužan dojam vjerojatno na svakog promatrača i prolaznika, pa tako i na mene. Na zemlji i infrastrukturi na svakom koraku vide se obilježja ratova, razaranja i stradanja. Sva ova desetljeća sukoba ostavila su neizbrisive fizičke i emocionalne tragove. Tijekom boravka u Afganistanu naši poslovi i zadaće bili su vezani uz ciljeve ISAF misije. Dio nas radio je u Kabulskoj multinacionalnoj brigadi, dio u Zapovjedništvu ISAF misije. Najveći dio kontingenta bili su pripadnici Vojne policije i radili su klasične poslove vezane uz osiguranje međunarodnog kampa gdje smo i sami bili smješteni, nadzor aktivnosti unutar kampa, surađivali smo s Afganistanskom nacionalnom policijom, obavljali smo preprate određenih konvoja, osiguranje visokih dužnosnika i slično.

JESTE LI TAD, KAO VOJNIK, OSJEĆALI NESIGURNOST? KAKO SE PREMA VAMA ODNOSILO LOKALNO STANOVNIŠTVO?

Nesigurnost je relativan pojam, stvar situacije i trenutka. Nisam osjećao neku posebnu nesigurnost jer sve što smo radili, radili smo po pravilima struke i obavljali one zadaće za koje smo bili osposobljeni i utrenirani. Jako je važno naglasiti da je misija u kojoj sam sudjelovao bila 2005. godine kad je stanje sigurnosti, odnosno nesigurnosti bilo puno povoljnije u odnosu na kasnije godine.

Lokalno je stanovništvo najvećim dijelom bilo vrlo pozitivno prema

RAZGOVOR // ROBERT MIKAC

međunarodnim snagama sigurnosti i vrlo znatiželjno što uopće radimo. Znatiželja je posebno bila izražena kod djece. Odnos lokalnog stanovništva, najvećim dijelom osoba s kojima smo izravno komunicirali (prevoditelji, pripadnici Afganistanske nacionalne policije, Afganistanske nacionalne vojske, tehničko-potporno osoblje koje je radilo u međunarodnim kampovima, trgovci i prolaznici) bio je vrlo pozitivan i prijateljski.

JESTE LI OČEKIVALI OKAVAN RAZVOJ DOGAĐAJA NAKON POVLAČENJA NATO-A I SAD-A?

Apsolutno ne. Mislim da nitko nije mogao očekivati niti pretpostaviti ovakav razvoj događaja. Vjerujem da su svi njime jako iznenađeni – od svih vanjskih aktera, domaćeg stanovništva, domaćih snaga sigurnosti pa sve do samih talibana. Gotovo sam siguran da nitko nije mogao očekivati ovakav scenarij. Pretpostavljalo se da će se u razdoblju od nekoliko mjeseci nakon povlačenja međunarodnih snaga nastaviti pregovori između domaće vlade i talibana oko tranzicijske vlasti te nastaviti borbe u određenim dijelovima zemlje kao poluga u ojačavanju međusobnih pozicija u pregovorima. Mislim da je to bila najrealnija pretpostavka za nekoliko mjeseci nakon povlačenja međunarodnih snaga dok svako predviđanje za duže razdoblje ima previše otvorenih pitanja i varijabli da bi se moglo pretpostaviti što bi se sve moglo dogoditi.

KAKO DEFINIRATE TALIBANE, JE LI RIJEČ O HOMOGENOJ SKUPINI I ŠTO IH UJEDINJUJE?

Talibani su etnički pokret paštunskog stanovništva. Imamo afganistanske i pakistanske talibane koji se, iako surađuju i dijele istu etničku osnovu, svaki bori za svoje specifične ciljeve u Afganistanu i Pakistanu. Važno je naglasiti kako svi Paštuni ne podupiru talibane, niti su talibani homogen pokret. Među njima ima različitih frakcija prije svega vezanih uz plemenske linije, koje pak svaka od njih ima neke različite ciljeve i načine njihove provedbe. Ujedinjuje ih zajednički motiv da vladaju Afganistanom, ovdje se referiram na afganistanske talibane, da je njihova etnička skupina dominantna u odnosu na druge (Tadžike, Uzbeke i Hazare), da istjeraju iz zemlje sve međunarodne snage i da politički urede zemlju prema vlastitim vrijednostima i shvaćanjima.

KOJI SU, PREMA VAŠEM MIŠLJENJU, UZROCI TAKO BRZOG RASPADAJA AFGANISTANSKIH VOJNIH I SIGURNOSNIH SNAGA?

Razlozi su brojni i višeslojni. Vjerujem da će o tome biti napisano puno izvještaja, radova i knjiga te da niti tad na velikom broju stranica neće biti moguće obraditi sve uzroke i što je do njih dovelo. Ovdje možemo samo naznačiti neke od njih. Svi su uzroci međusobno povezani i djeluju jedan na drugog. Najlakše ih je početno podijeliti na vanjske i unutarnje. Od vanjskih uzroka (koje bismo dalje mogli dijeliti na objektivne i subjektivne, kvalitativne i kvantitativne, realne i manje realne, itd.) možemo istaknuti kako je iznimno teško graditi institucije države i sigurnosnog sektora u dalekoj zemlji, drugoj kulturi i tijekom ratnih operacija.

Što se tiče unutarnjih uzroka raspada afganistanskih vojnih i sigurnosnih snaga oni su nebrojeno puta već opisani, a tiču se: organizacije, razmještanja snaga (gdje pripadnici jednog etničkog korpusa prilikom premještanja postrojbi u druge dijelove zemlje i u dio drugih etničkih skupina nisu bili tome skloni pa su dezertirali), sustava plaća (stalno su bili prisutni problemi s isplatom plaća), nevoljnost borbe snaga sigurnosti Afganistanske nacionalne vojske (jer su na suprotnoj strani u talibanskim redovima kad je stvar o Paštunima bili pripadnici njihove etničke skupine pa čak i obitelji), zabrinjavajuća ovisnost o narkoticima, korupcija i slično. Za to vrijeme, talibani su vrlo dobro provodili psihološke operacije, likvidirali ključno osoblje domaćih snaga sigurnosti, prijetili njihovim obiteljima, iskorištavali svaki propust saveznika i domaćih snaga sigurnosti, potplaćivali i tako spojem različitih i često vrlo okrutnih metoda izazivali strah u domaćim snagama sigurnosti na svim razinama.

U KOJOJ MJERI NARODI AFGANISTANA PODRŽAVAJU TALIBANE?

Vrlo je teško procijeniti. Prva je pretpostavka da ih podržava značajan dio paštunskog stanovništva u samom Afganistanu. Zatim, kako su talibani u svoje redove unatrag nekoliko godina počeli primati i pripadnike drugih etničkih skupina (ponajprije Tadžike i Uzbeke), možemo pretpostaviti da ih podržavaju i određeni dijelovi tih etničkih skupina. Treće, pasivno ih podržava onaj dio stanovništva koji je ogorčen stanjem, korupcijom i načinom funkcioniranja domaće vlasti u Kabulu i po provincijama. Potom, dio stanovništva koje je izravno osjetio okrutnost lordova rata i njihovih paramilicija, a koji su bili dio legitimnog domaćeg političkog i sigurnosnog establišmenta, okrenuo se talibanima u nadi da će oni uspostaviti više reda i sigurnosti. Postoje i dodatni razlozi, no ovi mi se čine nekako najočitiiji.

VJERUJETE LI U SCENARIJ U KOJEM SU SE TALIBANI PROMIJENILI U POGLEDU ODNOSA PREMA LJUDSKIM PRAVIMA?

Ne vjerujem u takav scenarij. Kao što vidimo iz njihovih prvih poruka prilagođavaju se trenutku, no ne vjerujem da će pod njihovom upravom doći do značajnijeg unapređenja ljudskih prava u odnosu na njihovu prvu vladavinu. Volio bih se prevariti.

AUTOR STE DVIJU KNJIGA POSVEĆENIH AFGANISTANU, BISTE LI U NJIMA DANAS NEŠTO PROMIJENILI?

Prva knjiga *Afganistan: Nikad završen sukob* nastala je tijekom 2006. i 2007. godine, a objavljena 2008. godine. Druga je knjiga

koautorska pod nazivom *Osnove protupobunjeničkih operacija: Studija slučaja Afganistan* iz 2020. godine, koju smo napisali brigadir Hrvoje Luketić i ja.

U knjigama ne bih ništa mijenjao jer su analiza, opis i svjedočanstvo jednog vremena. U knjizi *Afganistan: Nikad završen sukob* opisao sam Afganistan, njegovu povijest i uzroke izazova koji opterećuju suvremeni Afganistan i njegove stanovnike. Potom sam analizirao početne godine, uspjehe i neuspjehe operacija u Afganistanu (počevši od 2001. godine), reformu sigurnosnog sektora i druge aktivnosti međunarodnih snaga. Tako da je ta knjiga analiza stanja početnih godina rata i intervencijem u Afganistanu. Druga knjiga nastala je pod utjecajem želje da opišemo što su to protupobunjeničke operacije, njihova načela i okviri djelovanja. Sama misija u Afganistanu je oko 2010. godine od različitih okvira, doktrina i traženja najboljeg pristupa usmjerena u protupobunjeničku operaciju. Takva vrsta operacije nije novost no svaka situacija traži određenu prilagodbu. Kako su godine prolazile vidjelo se na terenu da se filozofija protupobunjeničkih operacija različito shvaća i primjenjuje, a što onda ne može donijeti očekivan konačan rezultat. Zbog toga smo se kolega Luketić i ja odlučili prvo istražiti najveće pobune u XX. stoljeću, detektirati zajedničke motive, modele i načine borbe pobunjenika. Nakon toga opisali smo suvremen pristup prema operacijama protiv pobunjenika i u konačnosti takav model analizirali na studiji slučaja Afganistan. Obje su našle svoje mjesto na različitim visokoškolskim ustanovama u Hrvatskoj i zemljama u regiji, služe za sagledavanje i analizu suvremenih sukoba s posebnim naglaskom na Afganistan.

ŠTO SU MISIJE ISAF I RS ZNAČILE ZA OSRH, ŠTO SU NAŠI VOJNICI POKAZALI?

Misije u Afganistanu, kao i druge misije u kojima su sudjelovali pripadnici OSRH, ali ne smijemo zaboraviti i na policijske službenike, diplomate, medicinsko osoblje i druge, služile su u nekoliko međusobno povezanih ciljeva. Prvi je iskaz spremnosti Hrvatske da svojim ograničenim resursima i sposobnostima pridonese međunarodnim aktivnostima i operacijama. Drugi je vezan uz pristupanje NATO savezu i poslije Europskoj unije. Politički je bilo važno pokazati se kao pouzdan partner koji dijeli prednosti i izazove velikih organizacija u dijelu koji se tiče vanjske i sigurnosne politike. Dalje je bilo vrlo bitno i za OSRH da sudjeluju u misijama i uz razmjenu znanja i iskustva uče o procedurama i okvirima zajedničkih djelovanja s partnerima. Ovdje je bitna i osobna komponenta za sve sudionike misija, koji su tako mogli stjecati dodatna znanja i sposobnosti te nadograđivati ono što su naučili u Hrvatskoj. Važno je bilo i opremanje i standardizacija opreme, naoružanja, odore, obuće. Kroz misije su se opremale postrojbe i u uvjetima misije testirale i unapređivale brojne stvari. Što se tiče naših vojnika oni su pokazali znanje, volju i požrtvornost da pruže svoj obol međunarodnim aktivnostima u Afganistanu i pomognu domaćem stanovništvu. Ostaje velika žalost što sve što smo radili trenutačnom pobjedom

talibana (ne vjerujem da je rat u konačnosti i gotov jer vidimo da se počinju javljati džepovi otpora) postaje upitno. Ako se situacija u Afganistanu promijeni (što je vrlo teško vjerovati no nije ni nemoguće) i talibani budu prisiljeni povući se iz Kabula ili barem iz određenih dijelova zemlje, onda će vrijednosti za koje smo se zalagali i dalje nastaviti živjeti u Afganistanu.

PISALI STE I O PRIVATNIM SIGURNOSNIM ORGANIZACIJAMA, MOŽETE LI PODVUĆI CRTU POD NJIHOVO DJELOVANJE U AFGANISTANU?

U knjizi *Suvremena sigurnost i privatne sigurnosne kompanije: Privatizacija sigurnosti i posljedice* iz 2011. godine analizirao sam i opisao fenomen privatnih sigurnosnih kompanija koje djeluju u području nacionalne sigurnosti. Širi fokus bio je na onim kompanijama koje imaju sposobnost, utjecaj i značaj predstavljati aktere u nacionalnoj sigurnosti velikih zemalja poput SAD-a i Velike Britanije, a uži fokus na njihovu djelovanje u međunarodnim operacijama poput Afganistana.

Saveznici (prije svega SAD i Velika Britanija) odavno su prihvatili koncept totalnih snaga gdje redovne snage i privatne kompanije kroz javno-privatno partnerstvo i ugovore predstavljaju zajednički instrument sigurnosti koji državi stoji na raspolaganju. Taj je pristup primijenjen i u Afganistanu gdje su pripadnici privatnih kompanija – koje nije nužno da su sve sigurnosne kompanije no kako djeluju u području sigurnosti tako ih se najčešće etiketira – radili mnoge potporne poslove za potrebe misije i redovnih snaga na terenu, te su rame uz rame radili na istim poslovima s koalicijskim snagama, poput edukacije, osposobljavanja i treninga domaćih snaga sigurnosti. Svi takvi poslovi obavljani su u Afganistanu i Iraku jer su se misije poklapale u godinama provedbe, u objema misijama Amerikanci su bili vodeća sila i imali su istu logiku suradnje s privatnim kompanijama. U konačnosti privatne kompanije, kao i one koje su se izravno bavile sigurnosnim poslovima upotpunjavale su operativne, taktičke i strateške potrebe ponajprije u djelovanjima u kojima nije bilo dovoljnog broja redovnih snaga ili znanja o održavanju određenih sustava.

Naš sugovornik bio je pripadnik petog hrvatskog kontingenta u ISAF-u, 2005. godine u funkciji zapovjednika voda Vojne policije

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

RUSKE BORBENE BES

Rasplet u Nagorno-Karabahu samo je učvrstio odlučnost ruskih oružanih snaga da što prije dobiju operativne sustave domaće proizvodnje slične onima koji su nedavno obilježili tamošnje sukobe

TEKST Mario Galić

Jedno od oružja koje će obilježiti ratove bliske budućnosti bit će borbene besposadne letjelice. Nedavni rat u Nagorno-Karabahu upravo je jasno pokazao kolika može biti njihova moć. Gotovo isključivo zahvaljujući njima, azerbajdžanska je voj-

ska uspjela nanijeti velike gubitke armenskim snagama te ih je ne samo natjerala na uzmak već i na dijelu bojišta potpuno porazila. Azerbajdžanske oružane snage borbeno su rabile velik broj različitih besposadnih letjelica, izvidničkih i bor-

POSADNE LETJELICE

Foto: Kronštadt

Privatna tvrtka Kronštadt započela je 2011. godine razvoj letjelice Inohodec, danas je poznatija pod imenom Orion. Prvi primjerci isporučeni su ruskim oružanim snagama, a postoji i izvozna inačica Orion-E

benih. Od Izraela su kupljene letjelice Hermes, Heron, Searcher, Aerostar, Harop, i Orbiter, od kojih se potonji proizvodi po licenci u Azerbajdžanu. Osim toga od Turske je kupljen velik broj besposadnih letjelica Bayraktar TB2. Sve se one intenzivno koriste u borbenim operacijama, istodobno za izviđanje i napade.

Sve to nije ostalo nezamijećeno u Moskvi. Doduše, ruska vojna industrija duže vrijeme razvija velik broj izviđničkih i borbenih besposadnih letjelica, no rat za Nagorno-Karabah

samo je učvrstio odlučnost tamošnjih oružanih snaga da što prije dobiju operativne sustave, prije svega borbene. Zapadni mediji do sada su se isključivo bavili velikim ruskim borbenim letjelicama, prije svega Ohotnikom, koji zajedno razvijaju Suhoj i Mikojan, kao i Skatom tvrtke Mikojan. Drugi projekti ili nisu bili poznati ili zanimljivi. A onda je državni televizijski kanal Rusija-24 početkom 2021. godine objavio veliku reportažu o ruskim borbenim besposadnim letjelicama koja je trajala čak 45 minuta. Iako je, sasvim razumljivo, reportaža ostavila puno više pitanja nego što je otkrila odgovora, neke informacije ipak su došle u javnost.

EKSKLUZIVNI SNIMCI

Tog dana prvi su put javno prikazani snimci borbenih djelovanja borbene besposadne letjelice Inohodec koja je na Zapadu puno poznatija pod imenom Orion. Reportaža je otkrila da je jedan od prototipova Inohodeca intenzivno testiran u Siriji te da je imao čak 38 misija (toliko je na lijevoj strani nosa imao ucrtanih crvenih zvijezdi). Od toga su čak njih 17 bile označene kao borbene. To je potvrđeno i ekskluzivnom objavom snimaka sa same letjelice koji prikazuju uništavanje ciljeva na zemlji. Tvrtka Kronštadt u kolovozu je 2020. dobila ugovor za početak serijske proizvodnje sedam sustava Inohodeca za

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

potrebe ruskih oružanih snaga. Svaki od sustava obuhvaća tri borbene besposadne letjelice i zapovjedno mjesto (smješteno na terenskom kamionu) u kojem se nalazi posada sastavljena od zapovjednika i dvaju operatera.

Razvoj Inohodeca započeo je 2011. godine kao odgovor na američke MQ-1 Predator i MQ-9 Reaper. Letna testiranja prvog prototipa počela su u svibnju 2016. Točni taktičko-tehnički podaci za Inohodec nisu poznati, tek za izvoznu izvedenicu Orion-E. A oni govore da je najveća poletna masa 1000 kg, najveća masa korisnog tereta do 200 kg. Prototipovi su imali austrijski motor Rotax 914 snage 115 KS s turbokompresorom dok su na serijskim letjelicama ugrađeni ruski motori APD-110/120 snage 110 i 120 KS. U promotivnoj brošuri navedena je i brzina krstarenja od 120 km/h, operativni vrhunac leta 7500 m i autonomija od čak 24 sata. Najveća udaljenost zapovjednog mjesta je 250-300 km, ovisno o konfiguraciji terena. Koristan teret sastoji se od različite optoelektroničke opreme: u nosnoj tureli sustava MOES su TV i dvije termovizijske kamere, laserski daljinomjer i laserski obilježivač ciljeva. Sustavi za prikupljanje podataka putem otkrivanja i analize elektromagnetskog zračenja (ELINT/SIGINT) postavljaju se ispod centralnog i zadnjeg dijela trupa.

Zapadni izvori navode da je na osnovi Inohodeca/Oriona Kronštadt započeo s razvojem Orion-2. Ruski izvori tu besposadnu letjelicu označavaju kao Helios te ističu da je riječ o potpuno novom projektu. Maketa u prirodnoj veličini (*mock-up*) prvi je put prikazana

Orioni i njihovo mobilno zapovjedno mjesto smješteno u kontejneru na kamionu

zana na međunarodnoj izložbi MAKS-2019. uz informaciju da će prvi prototip biti dovršen 2023. godine. Izvedenica Helios-RLD prikazana je na izložbi naoružanja i vojne opreme Armija-2020. Helios-RLD namijenjen je za radarsko motrenje te je ispod trupa imao model radarske antene. Istodobno su objavljene novije informacije o taktičko-tehničkim odlikama. Maksimalna poletna masa je 4000 kg, razmah krila je 30 m, dužina 12,6 m, visina 3,6 m, masa korisnog tereta je 800 kg, krstareća brzina 350-450 km/h, vrhunac leta do 11 000 m, autonomija leta 24-30 sati.

GUBITAK STRPLJENJA

Kronštadtova paleta trebala bi biti još i šira: u razvoju je velika dvomotorna besposadna letjelica Sirius, čiji je let prvog prototipa planiran za 2022. godinu. O Siriusu se još uvijek zna malo, što ne čudi s obzirom na fazu u kojoj je projekt. Zasad, dio zapadnih izvora navodi razmah krila od 30 metara i dužinu od 13 m. Uz pogon dva turboelisa motora to bi bilo dostatno za operativni plafon leta od najmanje 12 000 metara, što bi Sirius svrstalo u besposadne letjelice za velike visine i velik dolet.

Međutim, dio izvora navodi da će Sirius imati raspon krila od "samo" 23 m i duljinu 9 m, pa će biti namijenjen za djelovanje sa srednjih visina. Uz maksimalnu poletnu masu 2500 kg, maksimalan koristan teret od 450 kg i spremnike za gorivo do 1000 kg. S treće strane, indijski izvori tvrde da će korisna nosivost biti znatno veća te da će moći nositi do dvije vođene bombe ili projektila pojedinačne mase 250 kg. Inače, Kronštadt razvija Sirius kao izravnu konkurenciju velikoj besposadnoj letjelici Aljtius, čiji je razvoj dovršen i navodno bi se trebala naći u serijskoj proizvodnji. Razvoj Aljtiusa započeo je 2011. godine izradom demonstratora tehnologija Aljtair. Aljtair je dovršen 2014. godine no prvi je put poletio u srpnju 2016., što upućuje na probleme s razvojem nekih sustava. Na toj je osnovi potom razvijen Aljtius-M, a potom i Aljtius-O. Na kraju je Ministarstvo obrane Ruske Federacije izgubilo strpljenje te je projekt oduzelo od konstrukcijskog biroa Simonov (danas biro Sokol) te ga predalo tvrtki UZGA. Oni su razvili poboljšanu izvedenicu Aljtius-U, a potom i Aljtius-RU (oznaka RU mogla bi ukazivati na završnu izvedenicu opremljenu isključivo sustavima ruskog podrijetla). Ugovor za početak serijske proizvodnje rusko ministarstvo obrane potpisalo je 21. veljače 2021., a

Kadar iz kratkog filma kojim je rusko ministarstvo obrane prikazalo let sustava Aljtius-U

Screenshot: Ministry of Defense of the Russian Federation

Foto: Kronštadt/Facebook

isporuka prvih primjeraka planirana je do kraja ove godine. I o toj letjelici postoje različiti podaci. Neslužbeni ruski izvori navode razmah krila od 28,5 m pa do 30 m i dužinu od oko 12 m. Tek jedan izvor navodi da se za pogon rabe dva dizelska motora pojedinačne snage 250 KS. Najveća je poletna masa ili pet ili šest tona. Zanimljivo je da se velika većina izvora slaže da je korisna nosivost 1000 kg. Operativni plafon djelovanja je ili 12 ili 14 tisuća metara, ovisno o izvoru. Dolet je, navodno, 10 000 km, a operativni polumjer djelovanja 3,5 tisuća kilometara. Upravljanje Aljtiusom na toj udaljenosti moguć je isključivo preko satelita.

IMA LI ŠANSE ZA SERIJSKU PROIZVODNJU?

Projektirni ured SAT (ruska pokrata od Suвременa zrakoplovna tehnologija) pokrenuo je razvoj velike borbene besposadne letjelice AR-10 Argument nakon što je rusko ministarstvo obrane definitivno odustalo od njihova aviona za obuku SR-10. Argument bi bio poprilično velika letjelica. Od izvornog aviona SR-10 zadržala bi se krila obrnute strijele, motor, podvozje i drugi sustavi za upravljanje letnim površinama. S obzirom na to da nema pilota, trup bi bio redizajniran te bi usisnik zraka za turbomlazni motor AL-55 smjestili s gornje strane trupa. U spremniku za naoružanje u trupu i na četiri potkrilna nosača mogao bi nositi do 680 kg naoružanja. Najveće prednosti Argumenta bile bi njegova velika brzina od 910 km/h, velika brzina krstarenja od 800 km/h i operativni vrhunac leta od 11 500 m. Borbeni polumjer djelovanja bio bi 950 km i autonomija šest sati. Najveći nedostatak bila bi visoka cijena. Iako se na prvi pogled čini da Argument nema nikakvu šansu doći do serijske proizvodnje, činjenica je da je projektirni ured SAT u privatnom vlasništvu te su uspjeli privoljeti rusko ministarstvo obrane da im pokrije troškove razvoja SR-10 zajedno s izradom jednog prototipa.

Znatno više izgleda za dobivanje ugovora za razvoj ima projekt Grom tvrtke Kronštadt, prvi put javnosti pokazan 2020. Grom je po svojoj koncepciji i izgledom vrlo sličan sad već bivšoj europskoj borbenoj besposadnoj letjelici EADS Barracuda i aktivnom američkom projektu Kratos XQ-58 Valkyrie. Koncepcijski su vrlo slični no ruski su projektanti napravili dodatan napor da svojoj letjelici smanje radarski potpis. Status programa pomalo je nejasan. S jedne strane, Kronštadt snažno promovira projekt u ruskim medijima, no s druge ne postoje ni neslužbene, a kamoli službene infor-

Letjelica Helios-RLD namijenjena je za radarsko motrenje i prikazana je na izložbi naoružanja i vojne opreme Armija-2020

macije da su dobili državna sredstva za početak razvoja. Ruska službena novinska agencija TASS objavila je 15. ožujka 2021. tekst o Gromu što je u ruskim uvjetima vrlo znakovito.

Za razliku od letjelice S-70 Ohotnik, koja je projektirana za napade na vrlo dobro branjene ciljeve na velikim udaljenostima, Grom je namijenjen djelovati s višenamjenskim borbenim avionima, prije svega Su-57, ali i sa Su-35 te Su-34. Zbog toga je vrlo sličan američkoj borbenoj besposadnoj letjelici XQ-58 Valkyrie koja je projektirana djelovati s F-22 i F-35.

U DRUŠTVU "KAMIKAZE"

Službeni prospekt tvrtke Kronštadt, koji se dijelio na nekoliko zrakoplovnih izložbi u Rusiji tijekom 2020. godine, kaže da će dužina Groma biti 13,8 metara te razmah krila 10 m. Ukupna visina (vjerojatno na zemlji) bit će 3,8 m. Najveća poletna masa projektirana je na 7000 kg, a najveća korisna nosivost na 2000 kg. Naoružanje će se sastojati od nevođenih i vođenih bombi te vođenih projektila zrak-zemlja. Pola borbenog kompleta nosio bi se u prostoru u trupu letjelice, a pola na dva potkrilna nosača. Za sada niti jedan izvor ne navodi pogonsku skupinu. *Mack-up* prikazan na međunarodnom vojno-tehničkom forumu Armija-2020 oblikom usisnika i ispuha ukazuje na to da će se rabiti dva motora. Kronštadt tvrdi da će Grom imati najveću brzinu od 1000 km/h i brzinu krstarenja od 800 km/h. Operativni vrhunac bio bi 12 000 m. Ono što najviše upada u oči je skroman borbeni polumjer djelovanja od samo 700 km. Kako se za sada ne spominje

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: Kronštadt/Facebook

mogućnost dopune gorivom u letu, tako mali borbeni polumjer ukazuje na to da bi se Grom rabio za napade na unaprijed odabrane ciljeve. Međutim, tekst koji je objavio TASS posebno je naglasio da će u naoružanju biti i kamikaza-dron Molnija. Svaki će Grom moći ponijeti do 10 (neki izvori navode 12) Molnija što bi ga učinilo taktičkim jurišnikom. Niti jedan izvor za sada ne navodi da bi Grom bio opremljen radarskim i/ili elektrooptičkim sustavima za otkrivanje ciljeva na zemlji, pa ostaje pitanje kako bi se Molnije rabile. Jedna od mogućnost jest da Grom kruži iznad zone borbenog djelovanja te da se podaci o otkrivenim ciljevima šalju preko datalinka iz zapovjedništva (ili aviona) te unose u Molnije prije lansiranja. No tad operativni polumjer djelovanja od samo 700 km baš i nije neka prednost. Doduše, i Molnija je proizvod tvrtke Kronštadt kojoj je u interesu da zajedno promovira oba projekta. Najsvježije novosti o Gromu objavljene su 20. kolovoza, predstavnici tvrtke kažu da je projekt počeo s fazom preliminarnog dizajna.

IŠČEZLO LETEĆE KRILLO

Tvrtka MiG još je 2007. godine prvi put javno predstavila projekt borbene besposadne letjelice Skat. Bio je to logičan poslovni potez s obzirom na činjenicu da je MiG izgubio sve narudžbe ruskog ministarstva obrane za MiG-29 te je jedva preživljavao na skromnom izvozu. Rukovodstvo MiG-a nadalo se da će na tom području preteći konkurentski Suhoj i osigurati opstanak tvrtke. No rusko ministarstvo obrane od početka je

Mock-up letjelice Grom prikazan na međunarodnom vojno-tehničkom forumu Armija-2020 oblikom usisnika i ispuha ukazuje na to da će se rabiti dva motora

Foto: KB SAT

Projekt ured SAT nije uspio nagovoriti rusko ministarstvo obrane da za obuku koristi njihov avion SR-10, no sada na temelju njega želi razviti veliku borbeno besposadnu letjelicu AR-10 Argument

preferiralo Suhoj S-70 Ohotnik pa se činilo da Skat nema budućnost. Tim prije jer su ruski izvori opetovano pisali kako je postignut sporazum da će se MiG pridružiti Suhoju na razvoju Ohotnika.

No, onda je u lipnju 2019. tadašnji generalni direktor Ilij Tarasenko (postao poznat po izjavi da je MiG-35 bolji od F-35) objavio da će do kraja te godine rusko ministarstvo obrane definirati taktičko-tehničke odlike Skata. To bi značilo da će ministarstvo dati novac za nastavak razvoja. Međutim, od tada se u ruskim medijima o Skatu nije ništa čulo tako da je veliko pitanje je li taj program još aktivan.

MiG je Skat projektirao kao leteće krilo vrlo malog radarskog odraza, po ugledu na američke X-45 i X-47, te je u osnovi trebao biti demonstrator tehnologija, tj. platforma na kojoj bi se testirali novi sustavi potrebni za razvoj besposadnih borbenih letjelica. MiG se nadao da će mu stečeno iskustvo omogućiti da prvi dobije ugovor za razvoj "prave" besposadne borbeno letjelice. Međutim, MiG nije imao dostatno sredstava da financira tako skup projekt. Tijekom 2015. godine spominjala se mogućnost da bi Ministarstvo industrije i trgovine moglo sufinancirati troškove programa, ali od toga nije bilo ništa. Stoga MiG nikad nije skupio sredstva da dovrši barem prvi prototip. Šanse da će se to na kraju dogoditi značajno su smanjene kad je u kolovozu 2019. prvi put poletio prvi prototip Ohotnika, no u MiG-u još ne gube nadu.

Da je ikad dovršen, prototip bi bio dugačak 10,25 m i razmaha krila 11,5 m. Ovisno o izvoru, najveća poletna masa kreće se u rasponu od 10 pa do 20 tona. Za pogon bi uporabili jedan turbomlazni motor RD-5000B, izvedenicu motora RD-33 koja se rabi na MiG-u 29/35.

Iako je Skat trebao biti demonstrator tehnologija, MiG ga je iz promidžbenih razloga od početka prikazivao kao "pravu" borbeno letjelicu. Objavili su da će letjeti najvećom brzinom od 850 km/h, krstariti brzinom od 800 km/h, te imati borbeni polumjer djelovanja od čak 1200 km. Ovisno o izvoru, operativni plafon leta trebao je biti 12 ili čak 15 tisuća metara. Najveća masa korisnog tereta (naoružanja) bila bi također impresivnih 6000 kg.

NAJPOZNATIJI OD SVIH

Iako je MiG sa Skatom prvi započeo s razvojem velike borbene besposadne letjelice, znatno financijski i ekonomski snaž-

KORSAR

Zahvaljujući ratu u Nagorno-Karabahu svjetska je javnost doznala za tursku borbenu besposadnu letjelicu Baykar Bayraktar TB2. No malo je poznato da rusko ministarstvo obrane još od 2009. godine financira razvoj vrlo slične borbene besposadne letjelice – Korsar. Njega razvija projektni ured Luč. Međutim, razvoj se otegnuo u nedogled i po svemu sudeći još nije dovršen. Neslužbeni izvori navode da je na osnovi Korsara započeo razvoj dvostruko veće borbene besposadne letjelice koja će dimenzijama i letnim odlikama biti vrlo slična Bayraktaru. Navode također da rusko ministarstvo obrane više nije previše zainteresirano za tu letjelicu, ali da se financiranje razvoja nastavlja zbog velikih mogućnosti izvoza. Prvi serijski primjerci trebali bi biti isporučeni najkasnije 2025. godine.

Screenshot: Ministry of Defense of the Russian Federation via TASS

Prvi i za sada jedini Ohotnik obavio je prvi let 3. kolovoza 2019. iz zrakoplovne baze Ahtubinsk jugoistočno od Volgograda

niji Suhoj vrlo je brzo preuzeo primat. MiG je izgleda sveden samo na jednu od tvrtki uključenih u razvoj Suhojeva S-70 Ohotnika (Lovac).

Zanimljivo je da neki zapadni izvori navode kako je Ohotnik zapravo nastavak razvoja Skata, no to nije istina. Razvoj Ohotnika, po svemu sudeći, započeo je 2011. godine neovisno o MiG-ovu projektu. Ono što je sigurno jest da je u travnju 2012. rusko ministarstvo obrane službeno objavilo taktičko-tehničke zahtjeve za naprednu borbenu besposadnu letjelicu, a da je već početkom srpnja Suhoju dodijelilo ugovor za njezin razvoj.

U osnovi, S-70 Ohotnik tek je demonstrator tehnologija (kao što je nekad bio Su-47 Berkut) koje će se uporabiti u razvoju "prave" borbene besposadne letjelice. Da bi se što prije započelo s letnim testiranjima, Ohotnik je konstruiran s puno kompromisa, što se od demonstratora tehnologija i očekuje.

Kako bi projektanti dobili mogućnost preciznog određivanja prostora u koji će ugrađivati sustave, *mock-up* je dovršen 2014. godine. Dio izvora (uglavnom zapadnih) navodi da je prvi prototip S-70-1 (071) dovršen u srpnju 2017., no ruski izvori navode lipanj 2018. što je i vjerojatnije. Prvi i za sada jedini Ohotnik obavio je prvi let 3. kolovoza 2019. iz zrakoplovne baze Ahtubinsk jugoistočno od Volgograda, blizu granice s Kazahstanom. Ondje je smješteno 929. državno središte za letna testiranja kojim upravlja ministarstvo obrane.

Činjenica da Suhoj nakon 2018. nije napravio barem još jedan prototip znakovita je. Ona ukazuje na to da su u

trenutku dovršetka prototipa S-70-1 mnogi materijali i sustavi koji će se rabiti na krajnjem proizvodu još uvijek bili u razvoju. Stoga ni rusko ministarstvo obrane nije vidjelo razlog za investiranje u nove prototipove.

Inače, sam je Suhoj objavio kako se treći prototip višenamjenskog borbenog aviona pete generacije Su-57 (oznake T-50-3) intenzivno rabi za testiranja u letu tehnologija i sustava koji će se ugrađivati u buduće borbene besposadne letjelice. Koliko je za sada poznato, na T-50-3 testiraju se RAM materijali i sustavi za upravljanje letom borbene besposadne letjelice. Ruska državna novinska agencija RIA Novosti objavila je 12. veljače 2021. tekst u kojem piše da će do konca 2023. godine ministarstvu biti isporučena još tri prototipa Ohotnika.

INTERES MORNARICE

Vrlo je zanimljivo što je Suhoj počeo u javnosti prikazivati makete buduće borbene besposadne letjelice koju će razviti na osnovi Ohotnika, a koja se u nekim rješenjima bitno razlikuje od S-70. Dio izvora tvrdi da Ohotnik trenutačno ima ugrađen motor Ljuljka/Saturn AL-41F, iako je puno vjerojatnije (što potvrđuje drugi dio izvora) da se rabi stariji motor AL-31F. S obzirom na to da niti jedan od tih dvaju motora ne odgovara za ugradnju u letjelice sa smanjenim radarskim i infracrvenim potpisom, jednostavnije je i jeftinije ugraditi stariji i provjerjeniji motor. Maketa koju je Suhoj izložio na zrakoplovnoj izložbi MAKS-2019 prikazuje letjelicu s bitno drukčijim ispuhom motora koji smanjuje IC potpis. Problem je što se ni AL-31F ni AL-41F ne mogu

"ugurati" u takav ispuh već je potrebno razviti potpuno novi, prije svega manji motor.

Službeni podaci za Ohotnika još uvijek nisu objavljeni pa ruski izvori navode različite podatke. Kako je riječ o demonstratoru tehnologija, to i nije odveć važno. Po dostupnim izvorima dužina je letjelice oko 19 metara, a razmah krila oko 14 m. Ruski se izvori poprilično razilaze u procjeni najveće poletne mase, od 20 do čak 25 tona. Najveći broj izvora navodi najveću brzinu leta od 1000 km/h dok poneki spominju čak 1400 km/h. S obzirom na namjenu letjelice, obje su ove brojke vjerojatno pretjerane. Tek jedan izvor navodi puno realniji podatak o maksimalnoj brzini od 850 km/h. Operativni je plafon leta po jednom izvoru čak 18 000 metara, iako je izglednije da je između 10 i 11 tisuća metara kako navode drugi izvori. Procjene o doletu variraju od pet do šest tisuća kilometara, pa sukladno tome i procjene mogućeg borbenog polumjera djelovanja – 3500 do 4000 km.

S obzirom na činjenicu da prototip S-70-1 nema mogućnost nošenja naoružanja, svi podaci o naoružanju više su promidžbenog karaktera. Velika većina procjenjuje da je korisna nosivost dvije tone dok jedan izvor navodi da je ona 2,8 tona.

Vijest o gradnji još triju prototipova potvrđuje da je rusko ministarstvo obrane odlučilo nastaviti s razvojem projekta Ohotnik. Državna novinska agencija TASS objavila je 28. veljače 2021. tekst u kojem se navodi da je za projekt više zainteresirana ruska ratna mornarica nego ratno zrakoplovstvo. Tekst tvrdi da mornarica namjerava Ohotnike rabiti s budućih višenamjenskih brodova s ravnom palubom Projekt 23 900 (klasa Ivan Rogov). Na svakom bi brodu bila smještena četiri Ohotnika i oni bi se rabili za jurišne i izvidničke zadaće. Posebno je spomenuta mogućnost da bi se Ohotnici rabili za otkrivanje ciljeva i navođenje vođenih projektila Cirkon na njih. Koliko je istine u ovim tvrdnjama vidjet će se kad u javnost dospiju fotografije nova tri prototipa Ohotnika jer uporaba s brodova zahtijeva značajne preinake, prije svega na podvožju.

STRELJAČKO NAORUŽANJE

PRECIZNOST U GAĐANJU (I. DIO)

OD STRELIŠTA DO BOJIŠNICE

Ne ubija svaki metak, niti su svi vojnici vrhunski strijelci, ali svaki od njih mora biti vrhunski profesionalac koji se uči i razvija u svim sposobnostima i vještinama bitnim za izvrsnost

“Dok vojnička čizma ne stane na tlo, bitka nije završena,” uzrečica je koja sažeto oslikava povijesne i moderne oslobodilačke, obrambene i okupacijske ratove. Vojnik sa svojim znanjima, vještinama i sposobnostima mora stupiti i biti na tlu da bi se određeno područje nadziralo i bilo pod kontrolom. U svojim djelovanjima vojnici koriste različite vrste naoružanja kojima se brani ili napada protivničke vojnike, vatrena sredstva, neoklopljena i oklopljena vozila, različite ciljeve u zračnom prostoru kao i druge objekte koji su legitiman vojni cilj. Da bi se pogodilo odabrani cilj, po-

TEKST
Kristian Družeta

trebno je određeno vatreno oružje i sposobnost preciznog gađanja. Ovisno o samom vatomnom oružju, a koje u osnovi možemo podijeliti na streljačko, topničko, raketno i minske, potrebno je ostvariti određenu preciznost da bismo pogodili metu i ostvarili očekivano balističko djelovanje na metu – cilju. Bez vojnika koji može biti u ulozi strijelca, topnika, pilota ili operatera određenom platformom, za sada nema druge mogućnosti da se ostvari djelovanje po cilju. Vojnik je i danas temeljni predstavnik i pokazatelj spremnosti oružanih snaga, a koja se može ocijeniti kroz tri pokazatelja: voljno-moralne osobine i pripremljenost, kondicijsku pripremljenost te vojnostručnu obučenost. Dijalektički rečeno, “htjeti – moći – znati” kod vojnika i dalje je osnova uspješnosti ratovanja i glavni pokazatelj spremnosti oružanih snaga. Dobra kondicijska pripremljenost osnova je na koju se nadograđuju temeljna i specijalistička znanja i vještine, a

Foto: Joakim Salmelid/Forsvaret

preciznost je jedna od bitnih kvalitativnih kondicijskih sposobnosti koju svaki vojnik treba imati razvijenu na efikasno primjenjivoj razini. Preciznost je nužna bez obzira na to koja se platforma koristi za izbacivanje projektila koji ima zadaću djelovati na objekt napada kinetičkim udarom s ili bez eksplozivnog punjenja

OPĆA I PRECIZNIJA DEFINICIJA

Prema knjizi *Kineziologija* autora Ivana Prskala i Gorana Sporiša (Školska knjiga, 2016.), preciznost definiramo kao "sposobnost da se gađanjem,

Pripadnici norveških oružanih snaga na strelištu vježbaju gađanje iz jurišne puške

koje podrazumijeva izbačaj i prestanak kontrole nad izbačenim predmetom, ili ciljanjem, što podrazumijeva vođenje predmeta do samog cilja, pogodi cilj u mjestu ili kretanju". Kako je ovaj tekst usmjeren na streljačko naoružanje, dobro je navesti i jednu detaljniju definiciju preciznosti. Marijan Jozić u svojoj doktorskoj disertaciji *Razlike između pripadnika interventne i specijalne policije u morfološkim i motoričkim obilježjima i u uspješnosti gađanja vatrenim oružjem* (2020.) navodi sljedeće: "Preciznost se može definirati kao psihosomatska sposobnost pojedinca, u ovom slučaju živčanog sustava policijskog službenika, da prati i kontrolira najprecizniju intramuskularnu koordinaciju muskulature ruku, ramenog pojasa i cijeloga tijela." Ne ubija svaki metak, niti su svi vojnici vrhunski strijelci, ali svaki vojnik mora biti vrhunski profesionalac koji se uči i razvija u svim sposobnostima i vještinama bitnim za

STRELJAČKO NAORUŽANJE

izvršnost. Jedno od takvih područja je vještina rukovanja vatrenim oružjem. Nju možemo podijeliti na vještinu manipuliranja oružjem i vještinu gađanja. Dok nam je kod manipuliranja oružjem bitna sigurnost rukovanja oružjem, u vještini gađanja bitno nam je ostvariti precizan pogodak.

U RAZLIČITIM UVJETIMA

Kad proučavamo područje streljačkog naoružanja, a prije svega kratko i drugo vatreno oružje, potrebno je posebno uzeti u obzir okruženje i psihofizičko stanje pojedinca – vojnika koji to oružje treba primijeniti. Nije isto koristi li se vatreno oružje u kontroliranim uvjetima strelišta ili u stvarnom, za život opasnom kontaktu s protivnikom. Nije isto gađamo li statičnu metu sa 100, 50, 25, 15, 10 ili 5 metara udaljenosti ili je meta pomična. Pomicati se može i strijelac, a postoje i drugi uvjeti i elementi koji utječu na motoričke, kognitivne i funkcionalne sposobnosti strijelca – vojnika. I samo oružje po svojim taktičko-tehničkim karakteristikama uvjetuje na kojim udaljenostima i na koji način ga možemo koristiti. U obuci moramo voditi računa o svim prije navedenim čimbenicima koji imaju utjecaj na efikasnost primjene vatrene oružja, ali ne smijemo se ograničavati da vatreno oružje možemo primijeniti samo za gađanje, jer na njega, primjerice, možemo staviti bodež. Možemo ga i bez bodeža koristiti kao hladno oružje kojim zadajemo udarce ili blokiramo napade u bliskoj borbi. Vojnika treba obučiti za stvarnu borbu, a obuka mora biti prilagođena očekivanjima koja imamo od vojnika u slučaju da bude prisiljen boriti se. Osnovni cilj vježbovnog gađanja iz streljačkog naoružanja jest potpuno osposobiti vojnike da mogu samostalno, točno i brzo uništavati razne ciljeve osobnim oružjem u borbi. Zatim, trebaju promptno izvršavati paljbene zadaće po zapovijedi zapovjednika, pravilno izabirati ciljeve i načine gađanja ciljeva različitih značajki. Također, vojnici moraju pravilno i sigurno rukovati oružjem, streljivom i opremom. Potrebno je također štedljivo trošiti raspoloživo streljivo tijekom izvršenja paljbenih zadaća u okviru svoje postrojbe. Kako je gađanje iz

Foto: Armée de Terre / Twitter

Francuska vojnica vježba sa službenim pištoljem Glock 17. Preciznost je jedna od bitnih kvalitativnih kondicijskih sposobnosti koju svaki vojnik treba imati razvijenu na učinkovito primjenjivoj razini

Pripadnici Latvijske nacionalne garde u akciji tijekom vježbe urbanog ratovanja Namejs 18 u Skrundi, zapadna Latvija

streljačkog oružja jedan od najvažnijih čimbenika za postizanje uspjeha u borbi, ono mora biti precizno, ali i pravodobno, iznenadno i ekonomično.

MOTORIČKA VJEŠTINA

Pravilno rukovanje oružjem i umijeće u gađanju temeljni su uvjeti za ostvarenje uspješnog pogotka. Samo gađanje i primjenu streljačkog vatrenog oružja možemo definirati kao motoričku vještinu koju čini niz pokreta, a osoba (strijelac) ih izvodi određenim slijedom. Taj slijed sastoji se od:

1. zauzimanja stava
2. hvata oružja
3. punjenja
4. korištenja funkcionalnih poluga
5. dovođenja oružja u visinu očiju
6. ciljanja
7. okidanja
8. otklanjanja zastoja
9. pražnjenja oružja.

Ročnica Izraelskih obrambenih snaga na vježbi. Naravno, za postizanje preciznosti nije jednako koristi li se vatreno oružje u kontroliranim uvjetima strelišta ili u stvarnom kontaktu s protivnikom

Sve navedene dijelove procesa potrebno je poznavati i razumjeti kako bismo ostvarili potrebnu razinu rukovanja i gađanja vatrenim oružjem, a sama uspješnost gađanja vidljiva je u ostvarenoj učinkovitosti pogodaka ili slici pogodaka na meti ako je riječ o gađanju u metu. Da bi uspješnost i slika pogodaka bila prihvatljiva, potrebna je zadovoljavajuća razina preciznosti, pa je zanimljivo navesti što sve utječe na preciznost pogotka.

GDJE JE TU STAV?

Uz razvoj kulture i vještine sigurnog rukovanja vatrenim oružjem potrebno je znati i uvježbati sedam osnovnih segmenata praktičnog rukovanja oružjem:

1. platforma
2. hvat
3. ciljanje
4. ciljna slika
5. disanje
6. okidanje
7. ispraćaj hica.

Vjerojatno se pitate gdje je tu stav? On je zaista bitan, posebno na strelištu. No, u realnoj situaciji nije presudan jer vjerojatnost zauzimanja dobrog stava u bliskoj borbi vatrenim oružjem prilično je upitna. Jedna iskustvena uzrečica kaže da ako imaš dobar stav, vjerojatno nisi zauzeo dobar zaklon. Poznavanje stavova je bitno, posebice kod treninga i uvježbavanja, ali u praktičnoj primjeni jedino što želimo kod stava je balans, mobilnost i stabilnost. Borba nije sport, a stres i strah koji je prate ipak su nešto viši od onog koji dolazi od timera i mogućih rezultata na papirnatost ili metalnoj meti.

KRITIČNI "TENK"

Ipak, osnovnu platformu strijelca na strelištu čine njegov stav i pištolj. To je "tenk" koji u kritičnom trenutku treba iskoristiti sve svoje potencijale za visokom učinkovitošću gađanja. Vatreno oružje sa svojim tehničko-taktičkim karakteristikama, njegovo poznavanje, vještina rukovanja funkcionalnim polugama i dobar osjećaj u rukama preduvjet je da ga iskoristimo u punom potencijalu koji nudi. Stav je temelj na koji gradimo druge segmente bitne za učinkovito gađanje. No, u borbi najčešće nije moguće postići

STRELJAČKO NAORUŽANJE

stav koji koristimo na streljani prilikom vježbi gađanja. Potrebno je uzeti u obzir i individualne karakteristike svakog pojedinca i kod opisivanja pravilnog stava treba dopustiti određenu fleksibilnost. Dobar stav trebao bi nam omogućiti da što više dijelova tijela bude okrenuto prema meti. To se odnosi na glavu, oči, ramena, kukove, koljena i prste stopala.

Dobar stav treba koštanu, a ne mišićnu potporu i stabilnost. Mišići trebaju biti opuštteni, a temelj je stava u kostima. Dobar čvrsti temelj kakav treba svaka kuća, u ovom je slučaju stav za gađanje. Potporu postizemo kostima, a ne snažnom kontrakcijom mišića. Kontrakcija mišića uzrokuje umor mišića, ali i drhtanje ruku koje se prenosi na pištolj. Opustiti mišiće u stresnoj situaciji nije lako, ali profesionalac je mora uvježbati. Ta nam sposobnost može pomoći da ostvarimo precizan pogodak. Prirodan položaj za ciljanje je zadnji element koji čini dobar stav. To je ona pozicija u kojoj držite vatreno oružje u visini očiju, imate koštanu potporu, a mišići su opuštteni. To je onaj pravac gdje bez dodatnog mišićnog napora ciljate u smjeru mete.

TRENUTAK U VREMENU

Hvat vatrene oružja prvi je i osnovni uvjet za njegovu kontrolu, on je poveznica između nas i vatrene oružja koja nam omogućava precizno pogoditi metu. Hvat je važniji od stava i povlačenja okidača i na njemu treba jako puno raditi u praktičnom rukovanju vatrene oružjem. Ciljanje je najvažniji segment za precizne i točne pogotke. Preciznost je uvijek ispred brzine, jer ako ne naciľjamo dobro, sve što ćemo postići jest da uzalud potrošimo streljivo. Ciljanje je složena radnja dovođenja oružja u poziciju koja omogućava precizan pogodak projektila u cilj tako da se cijev oružja dovede u poravnan položaj u vodoravnoj i okomitoj ravnini. Kod vatrene oružja s mehaničkim otvorenim ciljnicima, radnja ciljanja obuhvaća poravnanje u istu liniju sredinu gornjeg ruba zareza stražnjeg ciljnika, vrha prednjeg ciljnika i ciljničke točke na cilju – meti. Bitni elementi i pojmovi za ciljanje su:

1. ciljnička točka (izabrana točka na meti u koju se cilja)
2. crta ciljanja (linija koja spaja oko strijelca, poravnanu sredinu stražnjeg ciljnika, vrh prednjeg ciljnika i ciljničku točku)
3. ciljnička crta (crta koja spaja stražnji i prednji ciljnik)
4. ciljnička udaljenost (udaljenost polazne točke projektila, spoja putanje i linije ciljanja)

Vojnik iz 2. bojne postrojbe britanske vojske Royal Gurkha Rifles s puškostrojnicom Minimi na vježbi Saber Strike u lipnju 2015. u Latviji

Foto: NATO

Ciljna slika je ono što vidimo kad usmjerimo vatreno oružje u metu/cilj koji želimo pogoditi. Slika uobičajeno predstavlja zaustavljeni trenutak u vremenu. No, niti protivnik, a niti mi nismo statični pa je onda i "video" umjesto slika bolja predodžba onog što se događa u stvarnim situacijama. Sljedeće što je bitno jest da vatreno oružje usmjerimo tamo gdje želimo ostvariti pogodak, to je centar mete. U stvarnoj borbi to je središte mase tijela. Nakon toga imamo ciljanje i okidanje.

NIJE SPORT, NEGO STVARNOST

Disanje je također bitna aktivnost za precizan pogodak u gađanju. Disanjem opskrbljujemo mišiće potrebnom energijom za rad mišića tijela i cijeli organizam. Mišićima izvodimo potrebne pokrete okom, rukom i cijelim tijelom kako bismo se doveli u najbolju poziciju za najbolje pogotke. Kada i kako onda disati da to ostvarimo? Na obukama gađanja vatrenim oružjem često se kaže: "Okidanje treba izvršiti u trenutku prirodne pauze disanja." Disanje ima četiri faze, to su udah, prijelaz iz udaha u izdah, izdah i prijelaz iz izdaha u udah. Ono što se uobičajeno naziva prirodnom pauzom u disanju jest vrijeme između udaha i izdaha ili prijelaz izdaha u udah. Udahom opskrbljujemo tijelo potrebnim kisikom, a izdahom izbacujemo ugljični dioksid. Bez kisika tijelo ne može funkcionirati i disajna pauza ne može trajati neograničeno dugo. Kod izvrsno kondicijski spremnog strijelca u sportskom streljaštvu takva disajna pauza može trajati do 15 sekundi bez fizioloških poremećaja. No, to je

Američki vojnik na strelištu u bazi Camp Robinson, Arkansas. Osnovni cilj vježbovnog gađanja iz streljačkog naoružanja jest potpuno osposobiti vojnike da mogu samostalno, točno i brzo uništavati razne ciljeve osobnim oružjem u borbi

Foto: US Army / Sgt. 1st Class Whitney Hughes

Kod izvrsno kondicijski spremnog strijelca u sportskom streljaštvu disajna pauza može trajati do 15 sekundi bez fizioloških poremećaja

situacija u sportu, a vojnici se moraju pripremati za stvarnu borbu, stvarnu životnu ugroženost. Nedostatak kisika ima direktan utjecaj na oči, mozak, motoričke radnje, koncentraciju i rad srca. U direktnoj borbi ne želite izgubiti sposobnost postizanja najboljih performansi vlastitog tijela. Disanje je važno koordinirati s ostalim bitnim segmentima praktičnog rukovanja vatrenim oružjem i uskladiti disanje s povlačenjem okidača i okidanjem.

SVJESNI PROLAZ

Okidanje, kontrola okidača i tehnika okidanja također su iznimno važne radnje i postupci za preciznost pogotka. Okidanje je radnja kojom djelujemo kažiprstom tako da povećavamo pritisak i time izvodimo završnu radnju s ciljem izvršenja opaljenja naboja. Djelovanje prsta po okidaču treba biti ujednačeno, mirno, ravnomjerno, jednolično bez oklijevanja, ali i bez naglih povlačenja i trzanja. Važno je da prilikom procesa okidanja i povlačenja prsta ne dođe do pomicanja cijevi vatrenog oružja kojom narušavamo ciljničku crtu i crtu ciljanja. To postizemo kontrolom okidača tako da se okidanje izvede bez pomicanja oružja u bilo kojem smjeru. Za dobro okidanje potreban je dobar hvat koji će omogućiti kretanje kažiprsta tako da ne dođe do pomicanja vatrenog oružja, odnosno bočnih pritisaka. Također je bitno razumjeti da težina okidanja i težina vatrenog oružja direktno utječu

STRELJAČKO NAORUŽANJE

na kontrolu okidanja. Što je vatreno oružje teže u odnosu na težinu okidanja, to je kontrola okidanja bolja... Ispraćaj hica postupak je koji nam treba omogućiti primanje povratnih informacija o ispravnosti svih segmenta bitnih za praktično rukovanje vatrenim oružjem. To znači svjesno proći sve bitne segmente za efikasno opaljenje te unošenje potrebnih korekcija. Ustvari, ispraćaj hica znači praktičnu primjenu osnovnih segmenta i bazičnih znanja u praktičnom gađanju vatrenim oružjem. Nakon što izvršimo opaljenje i ispratimo hitac, tad "osjetimo" i svjesno prođemo kroz okidanje, hvat, ciljanje, disanje, stav i vatreno oružje.

NAJVIŠI OBLIK OBUKE

Gađanja iz pješačkog oružja mogu biti pripremna, gađanja za obuku zapovjednika, bojna, pokazna, kontrolna, gađanja za ispitivanje točnosti gađanja oružja i pokusna gađanja. U nastavku teksta fokusirat ćemo se na instinktivno i situacijsko bojno gađanje kao najviše oblike gađanja koje bi trebali proći vojnici gardijskih brigada, vojnopolicijskih, vojno-obavještajnih i zaštitnih postrojbi, postrojbi za specijalna djelovanja i postrojbi koje se upućuju u međunarodne vojne operacije. Pod instinktivnim ili refleksnim gađanjem smatra se primjena vatrenog oružja do koje dolazi kod kritičnih

i pogibeljnih situacija. Karakteristika je takvog gađanja da strijelac ne provodi kompletan proces ciljanja, već se ono provodi samo preko prednjeg ciljnika. Još jedna glavna karakteristika jest da se koristi na kratkim udaljenostima, kod iznenadnih, trenutačnih ili neposredno predstojećih stvarnih iznenadnih napada. Tehnike instinktivnog gađanja primjenjujemo kod situacijskog gađanja koje je najviši oblik obuke u borbenom gađanju, u uvjetima koji su što sličniji stvarnim borbenim situacijama. Situacijska borbeno gađanja provode se u svim vremenskim uvjetima danju i noću, uz mogućnost provedbe gađanja na uređenim i na neuređenim streljštima, u svim terenskim uvjetima i podlogama.

NEMA ŽURBE S KALIBROM

Često se dešava da nas u obuci gađanja vatrenim oružjem ponese želja da što prije započnemo s borbenom obukom instinktivnog i situacijskog borbenog gađanja. Ponekad to dovodi do potpunog zanemarivanja važnosti uvježbavanja preciznog gađanja, pa se pojedinci počinjju oslanjati samo na tehnike instinktivnog gađanja i ciljanja preko prednjeg ciljnika. To nije dobro za razvijanje vještina gađanja i ostvarenje izvrsnosti iskorištavanjem punog potencijala svakog pojedinca i vatrenog oružja koje posjeduje. Česta je i pogreška kad pojedinac prvo koristi vatreno oružje velikog kalibra, a tek nakon nekog vremena, kad uvidi važnost vježbanja motoričkih radnji i mišićne memorije, započne treninge sa zračnim oružjem i vatrenim oružjem malog kalibra.

U samom procesu vježbi gađanja iznimno je bitno prepoznati koje pogreške radimo kod primjene vatrenog oružja. Bitno je također razumjeti da se uvježbavanje provodi u

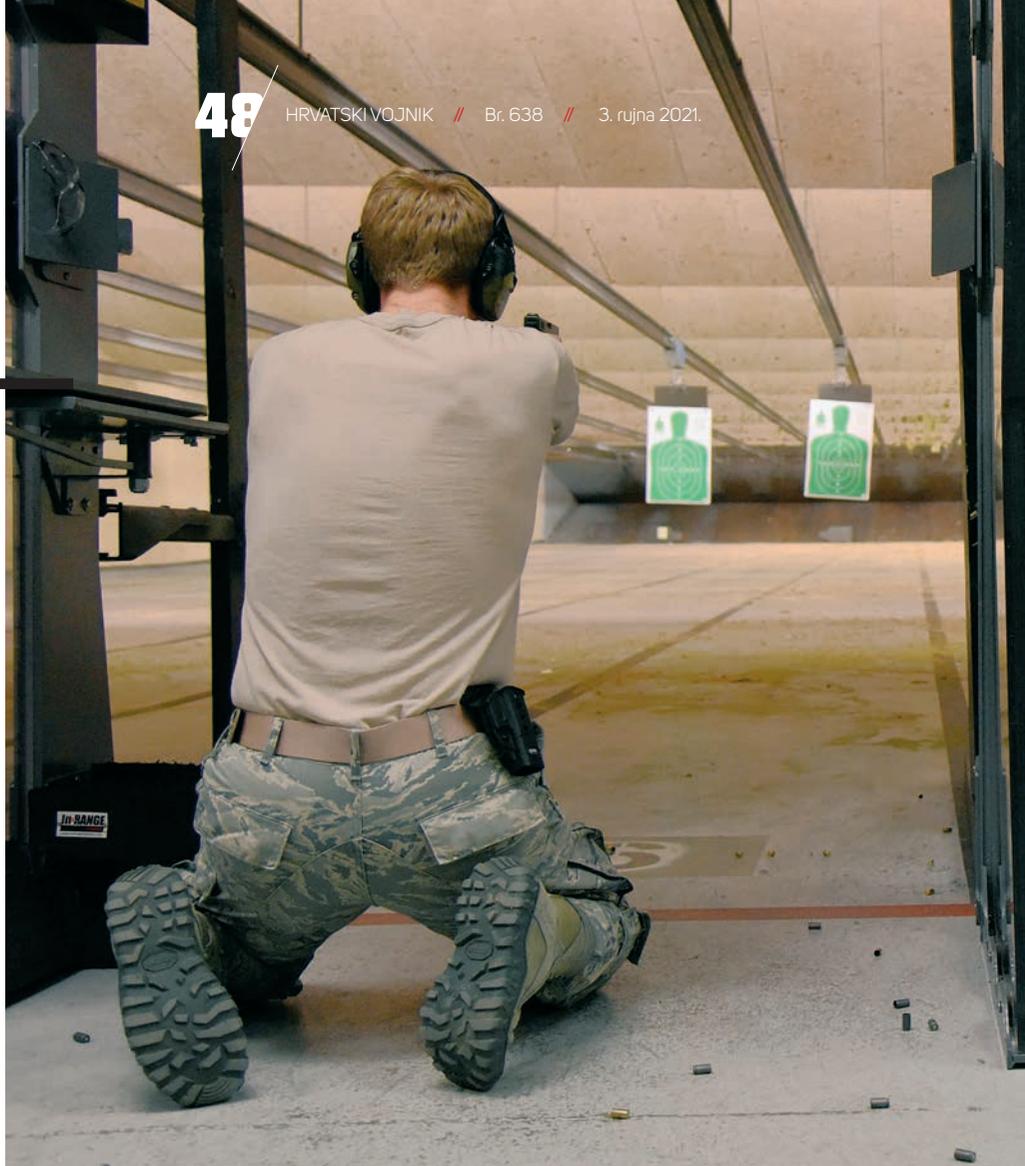

Foto: US National Guard

Pripadnik kalifornijske nacionalne garde na natjecanju iz instinktivnog gađanja. Pojedinci se mogu početi oslanjati samo na takve tehnike što nije dobro za preciznost

kontroliranim uvjetima, kad nema fizioloških, biokemijskih i elektro-kemijskih procesa koji se događaju u našem tijelu u stvarnim situacijama, a imaju značajan utjecaj na efikasnost primjene vatrenog oružja.

Zato je za cjelovit trening i vježbe gađanja bitno znati iz slike pogodaka prepoznati pogreške koje strijelac čini. Sukladno tome, treba uvoditi potrebne vježbe za korekciju koje će dovesti do poboljšanja u preciznosti gađanja. Takvi treninzi i obuka mogu se provoditi bez bojnog streljiva izvan streljane i prostora za vježbe gađanja, svakako uz poštivanje svih mjera sigurnosti. Iznimno je važno u proces obuke uvoditi kognitivne zadatke. Njima pred strijelca stavljamo određena mentalna opterećenja i zahtjeve kojima ga usmjeravamo k donošenju odluka bitnih za efikasnu primjenu vatrenog oružja u stvarnim kritičnim i pogibeljnim situacijama. Više o tome kako iz slike pogodaka na meti prepoznati koje elemente bitne za preciznost treba poboljšati, kao i samom kognitivnom gađanju, u drugom dijelu teksta u sljedećem broju Hrvatskog vojnika.

Pravilan je stav zaista bitan, posebno na strelištu, no vjerojatnost zauzimanja dobrog stava u bliskoj borbi vatrenim oružjem prilično je upitna

Foto: USAF / Kemberly Groue

Foto: Canadian Combat Camera / Corporal Tony Chand

Pripadnici kanadskog OS-a na vježbi gađanja na fregati klase Halifax HMCS St. John's

UVIJEK PRVE: MJERE SIGURNOSTI

Ono što je svakako bitno kod rukovanja vatrenim oružjem jesu mjere sigurnosti. U teoriji i praksi možemo pronaći različita pravila sigurnosti i različiti su autori u svojim djelima odredili koja su to pravila za sigurno rukovanje vatrenim oružjem. Ona se mogu svesti na četiri temeljna:

1. svako oružje tretiraj kao da je napunjeno i spremno za paljbu
2. nikad ne usmjeravaj oružje u ono što ne želiš uništiti
3. nikad ne drži prst na okidaču dok god nisi spreman pucati
4. znaj što je meta, što se nalazi oko mete i što se nalazi oko tebe (opširnije v. tekst Pištolj i sam obrana; HV br. 600).

Ako ne znamo koji je status oružja, a dobro se voditi mislju da ne znamo, treba slijediti sljedeće preporuke:

- kad se uzima oružje, provjeri se status i napunjenost
- kad se odlaže oružje, provjeri se status i napunjenost
- kad se daje oružje, provjeri se status i napunjenost
- kad se dobiva oružje, provjeri se status i napunjenost.

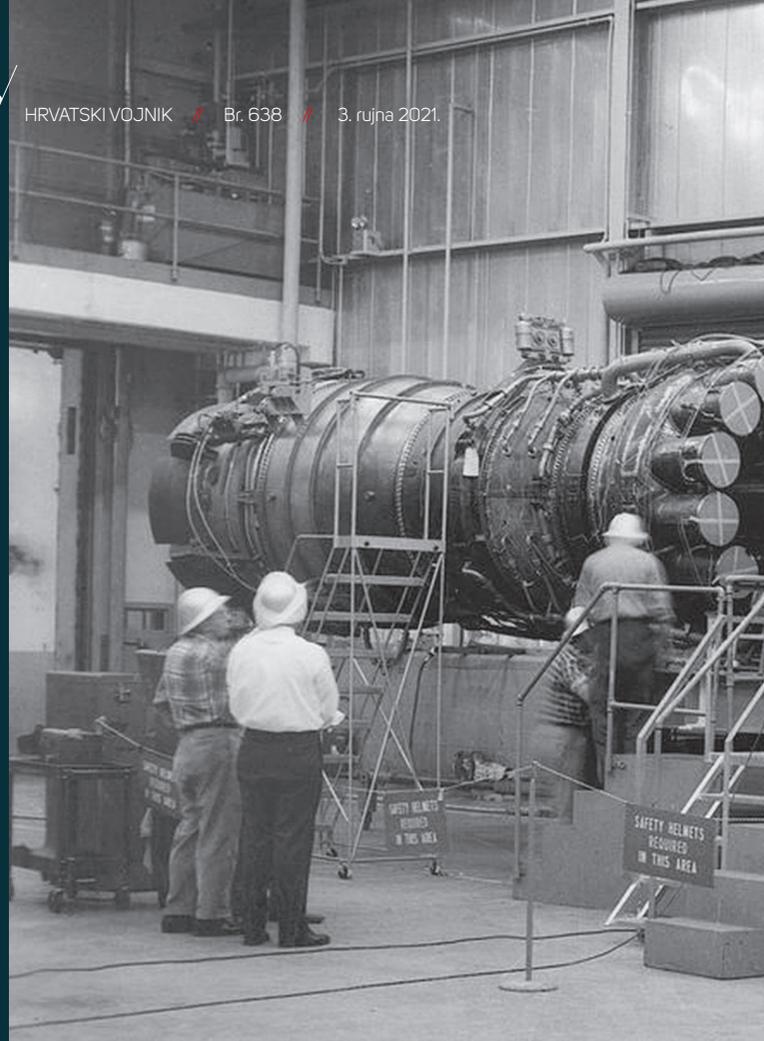
Kad god niste sigurni ili sumnjate u status napunjenosti oružja, provjerite ga poštujući četiri primarna pravila sigurnosti. Najčešće pogreške kod rukovanja i utvrđivanja statusa napunjenosti vatrenog oružja događaju se samo kad imamo vatreno oružje s punim spremnikom i započinjemo s provjerom statusa, a kao rezultat imamo nekontrolirano opaljenje:

1. Sigurnosno okidanje napravljeno je nakon što je spremnik izvađen iz vatrenog oružja, ali prije toga nije izvršena cjelovita provjera nalazi li se metak u cijevi oružja.
2. Povlačenje zatvarača u stražnji položaj i njegovo puštanje nazad u prednji položaj (repetiranje), nakon kojeg slijedi vađenje spremnika te sigurnosno okidanje. Ovdje je došlo do ubacivanja naboja u cijev kod repetiranja što kod kasnijeg sigurnosnog okidanja dovodi do opaljenja naboja.
3. Spremnik napunjen streljivom vraćen je u svoje ležište i nakon tog je spušten zatvarač u prednji položaj, a koji je prethodno bio utvrđen u stražnjem položaju. Kod sigurnosnog okidanja dolazi do opaljenja naboja koji je otpuštanjem zatvarača ubačen u cijev.

Postizanje visoke razine sigurnog rukovanja vatrenim oružjem preduvjet je za početak vježbi bilo kojeg oblika gađanja iz streljačkog naoružanja. Što smo sigurniji u vlastitu nepogrešivost i vještinu rukovanja vatrenim oružjem to nam razina pozornosti treba biti viša jer statistika je neumoljiva, a iza svakog broja u statistici nezgoda nastalih zbog nekontroliranog okidanja stoji ljudski život.

PODLISTAK

USAF je želio razviti bombarder s nuklearnim pogonom, a na poziv za ponude javile su se tvrtke Convair s projektom Model NX-2 i Lockheed s projektom Blackjack

AVIONI NA
NUKLEARNI
POGON
(V. DIO)

PROJEKT

Nadajući se da će razvoj nuklearnog pogona za avione teći u skladu s planovima, Američko ratno zrakoplovstvo (USAF) već je 1954. godine pokrenulo tajni plan razvoja bombardera s tim pogonom označen kao WS-125. Od potencijalnih ponuditelja tražilo je projekt koji će biti pogodan za ugradnju pogonskog sustava Direct Air Cycle tvrtke General Electric i pogonskog sustava Indirect Air Cycle tvrtke Pratt and Whitney (opširnije v. prethodne nastavke, HV 634 - 637). Iako će Pratt and Whitney tijekom razvoja sve više zaostajati za General Electricom, USAF-ovi stručnjaci će gotovo do same obustave projekta razvoja favorizirati upravo njihov Indirect Air Cycle. Na poziv za ponude javile su se tvrtke Convair s projektom Model NX-2 i Lockheed s projektom Blackjack.

O potonjem projektu danas se zna vrlo malo. Blackjack su činila dva aviona, jedan s nuklearnim pogonom i drugi s

TEKST Mario Galić

turbomlaznim. Lockheed je izvorno ponudio avion s nuklearnim pogonom CL-293, a potom poboljšani projekt CL-326. Najveća razlika bila je u broju motora – CL-293 trebala su pokretati četiri turbomlazna motora a CL-326 šest.

CL-326 trebao je dobiti nuklearni pogon koji bi se sastojao od reaktora P&W N2 izlazne snage 300 megavata. Reaktor bi pokretao šest turbomlaznih motora, po tri ispod svakog krila. Avion je trebao biti dugačak nešto više od 45 metara i imati krila raspona nešto više od 37 m. Ukupna masa bila bi oko 153 tone.

Ideja je predviđala da CL-326, rabeći nuklearni pogon, tijekom leta preko Atlantika ili Tihog oceana vuče CL-319 koji bi bio avion s klasičnim turbomlaznim motorima. Nakon što bi svaki avion poletio iz svoje baze (kako bi se smanjila vjerojatnost uništenja na zemlji) CL-319 bi se u letu spojio s CL-326 i letjeli bi transoničnom brzinom. CL-319 bi se odvajao od CL-326 u neposrednoj blizini neprijateljskog (tada je to značilo sovjetskog) zračnog prostora te bi vlastitim turbomlaznim pogonom napao cilj. Dva motora P&W JT9A-20 trebala su davati 249 kN potiska. To je trebalo biti dostatno za maksimalnu brzinu veću od 2 Macha. Nakon što bi CL-319 uništio cilj, tijekom povratka u bazu u Sjedinjenim Državama, ponovno bi se spojio s CL-326 koji bi ga vukao preko oceana. Pri slijetanju CL-319 rabio bi turbomlazne motore ili, ako je potrošeno sve gorivo, sletio bi kao jedrilica. S obzirom na

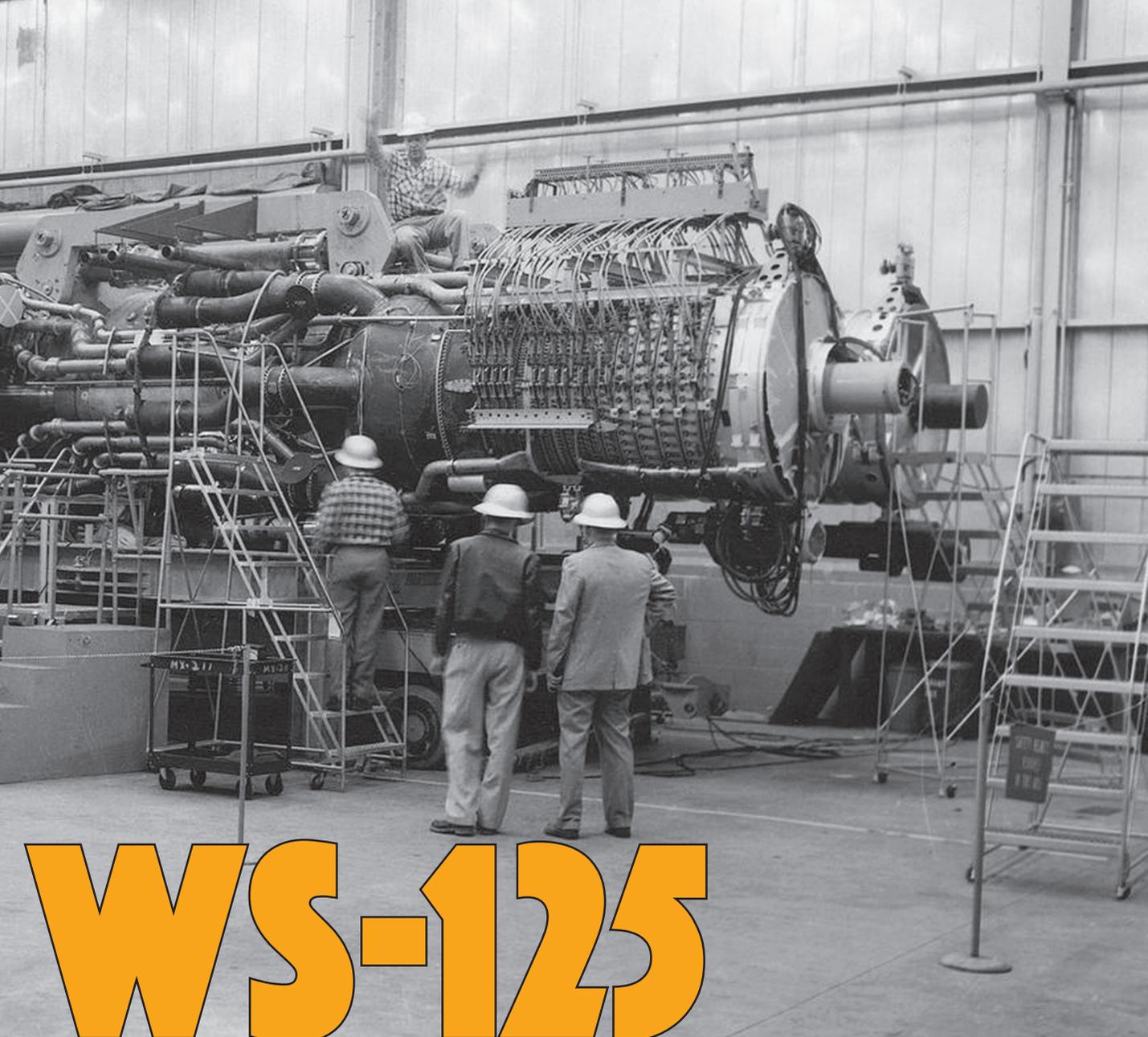

Foto: GE Aviation / Twitter

WS-125

to da bi bio prilagođen za letenje visokim nadzvučnim brzinama, i brzine pri slijetanju bile bi vrlo visoke pa bi ta zadaća od pilota zahtijevala vrlo visoko umijeće. U svakom slučaju, projekt Blackjack teško je objasniti, a kamoli operativno rabiti. Stoga ne čudi da ga je USAF već u startu odbacio.

ZA OBA SUSTAVA

Kao jedini prihvatljiv prijedlog ostao je Convairov Model NX-2. Njegovi projektanti od samog su se početka suočili s problemom osiguranja dostatno velikog prostora u trupu u koji će moći smjestiti nuklearni pogon. Situaciju je dodatno komplicirao USAF-ov početni zahtjev koji je tražio bombarder podjednako prilagodljiv za oba pogonska sustava Direct Air Cycle i Indirect Air Cycle. A to je značilo da projektanti moraju u trupu aviona osigurati prostor za nuklearni reaktor i izmjenjivače topline sustava Indirect Air Cycle. No kako je razvoj Pratt and Whitneyeva

Prototip motora X211 tijekom konstruiranja 1951. godine u General Electricovoj tvornici u Evendaleu. U konceptu za nuklearni avion, po dva motora dijelila su jedan nuklearni reaktor koji je bio sastavni dio motora

pogona sve više kasnio, tako su Convairovi projektanti stalno morali mijenjati planove. To će na kraju dovesti do znatnog kašnjenja u projektiranju te će konačni odabir vrste pogona uslijediti tek 1960. godine. Međutim, administracija predsjednika Kennedyja iduće će godine obustaviti projekt (opširnije v. prethodni nastavak Convair X6: moguće, ali nepotrebno). Da je ikad izgrađen, Model NX-2 bio bi jako velik avion. Kako bi osigurali prostor za smještaj nuklearnog pogona, prije svega sustava Indirect Air Cycle, projektanti su se odlučili da će krila pomaknuti prema kraju aviona. Usisnici zraka smješteni su neposredno ispred napadnog ruba krila. Od uvodnika zraka trup se širi kako bi se dobio prostor za nuklearni pogon. Projektanti su okomite stabilizatore postavili na vrhove krila, što dalje od vrućine nuklearnog pogona. Da bi postigli potrebnu stabilnost u letu, na nos su stavljeni veliki kanardi. Tako je dobiven vrlo velik bombarder, otprilike veličine B-52.

SVE POČINJE OD MOTORA

No za razliku od B-52, koji je ušao u zrakoplovne legende, a aktivan je i danas, Model NX-2 trebao je letjeti nadzvučnim brzinama. Pritom se mora naglasiti da je projekt ugašen još dok je bio u ranoj fazi razvoja tako da točni podaci nisu poznati. Stoga dio izvora navodi podatak da bi bombarder koji bi proizišao iz projekta trebao letjeti brzinama do 600

PODLISTAK

Foto: USAF / Master Sgt. Michael A. Kaplan

Da je ikad izgrađen, Model NX-2 bio bi jako velik avion, otprilike kao B-52 Stratofortress (na fotografiji)

milja na sat (965,6 km/h) na visini od 40 000 stopa (12 000 m). No, to bi značilo da osim praktički neograničenog doleta (izmjena goriva predviđena je svake dvije godine) bombarder s nuklearnim pogonom ne bi imao značajnije bolje letne i borbene odlike u odnosu na bombardere s klasičnim turbomlaznim pogonom. Zapravo bi bile i značajno lošije ako se usporedi s bombarderom Convair B-58 Hustler (prvi prototip prvi je put poletio 11. studenog 1956.) koji je na istoj visini mogao letjeti brzinom većom od 2000 km/h. Stoga je vjerojatnije da se podaci o brzini od samo 600 milja na sat odnose isključivo na prototipni Model NX-2, dok je bombarder trebao imati znatno bolje letne odlike – neki izvori spominju brzinu od 3 Macha na visini od 22 000 metara. U svakom drugom slučaju veliki troškovi razvoja, gradnje i održavanja bombardera s nuklearnim pogonom ne bi bili isplativi.

Model NX-2 po svemu je sudeći trebao poslužiti isključivo kao demonstrator tehnologija, prije svega nuklearnog pogona. Doduše, na skicama i presjecima vidi se vrlo mali prostor za naoružanje unutar trupa, no on bi vjerojatno bio iskorišten za smještaj dodatnih instrumenata za nadzor rada nuklearnog pogona.

Danas je javnosti dostupan velik broj skica NX-2 koje se razlikuju prije svega po pogonskoj konfiguraciji. Američko ratno zrakoplovstvo prerano je započelo projekt WS-125, kad se još nije znalo hoće li razvoj nuklearnog pogona

Američko ratno zrakoplovstvo prerano je započelo projekt revolucionarnog bombardera, kad se još nije znalo hoće li razvoj nuklearnog pogona za avione uspjeti

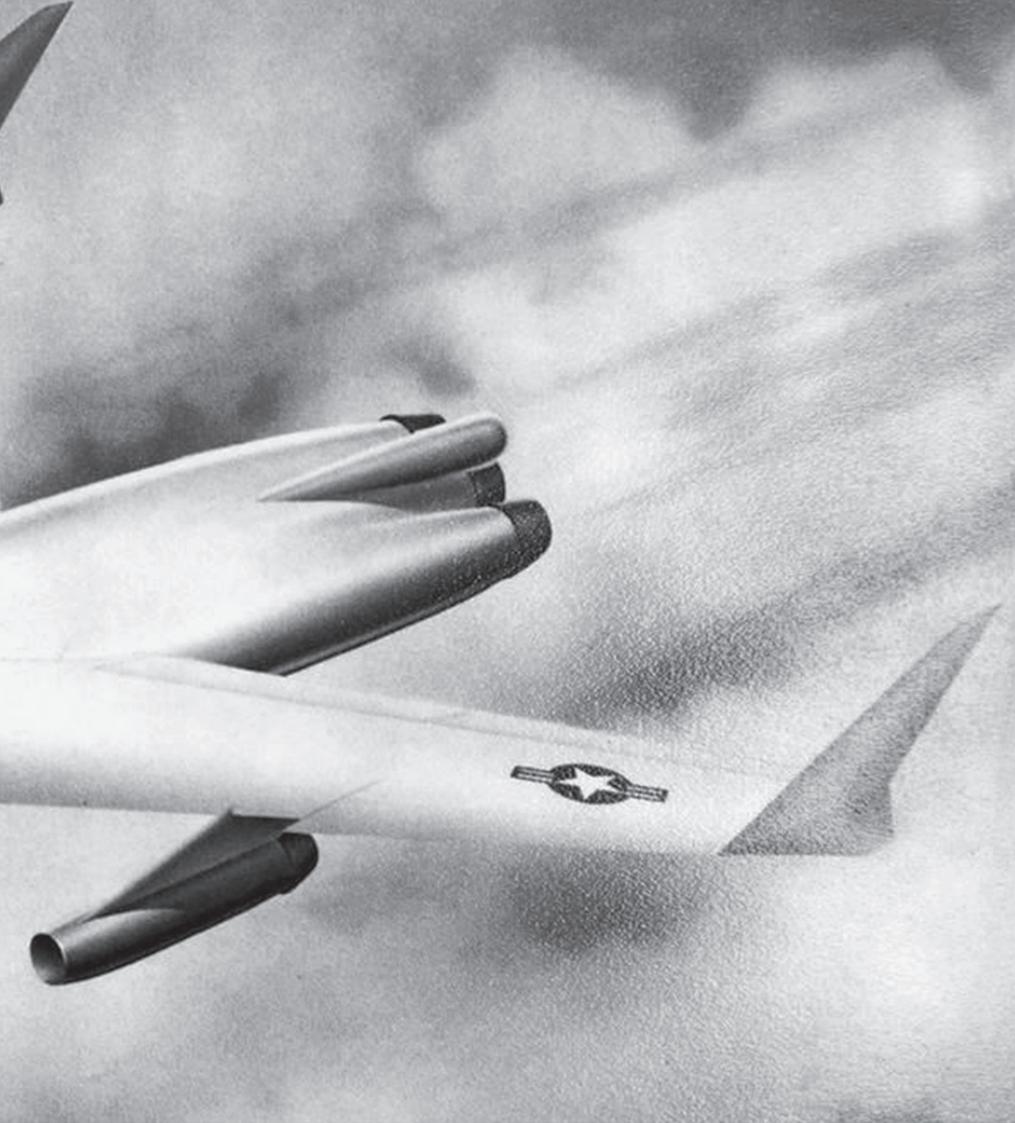

za avione uspjeti. A svi inženjeri aeronautike reći će vam da projektiranje aviona počinje od motora. Međutim, projektanti Convaira nisu mogli znati kako će pogon na kraju izgledati već su imali tek maglovitu predodžbu koliko će prostora zauzimati. Na kraju će se pokazati da je i to bilo pogrešno jer će razvoj otići u sasvim drugom smjeru nego što su očekivali.

IZBJEGNUTA NESREĆA

Jedna od pogonskih konfiguracija NX-2 koja je najčešće prikazivana sastoji se od reaktora koji pokreće dva turbomlazna motora te još dva klasična turbomlazna motora, pod svakim krilom jedan. Danas se smatra da je to trebalo biti rješenje za prvi avion na kojem su namjeravali testirati najjednostavniju izvedenicu nuklearnog pogona HTRE-3. Drugi prototip trebao je dobiti četiri turbomlazna motora pokretana nuklearnim reaktorom P-1 što bi bilo najbliže pogonskoj konfiguraciji nekog budućeg bombardera. Zbog sigurnosti bi zadržali i dva klasična turbomlazna motora pod krilima. Postoje i crteži projekta NX-2 Configuration 227E-1 s čak šest klasičnih turbomlaznih motora pod krilima. No o njemu nema konkretnijih tehničkih podataka niti je jasno čemu bi služilo.

Da je projekt WS-125 opstao te da je Model NX-2 dospio do letnih testiranja prvi prototip, bolje rečeno demonstrator tehnologija, pokretao bi nuklearni pogonski sustav HTRE-3. To je zanimljiv odabir jer su na demonstratoru tehnologija Convair X-6 namjeravali testirati nuklearni pogonski sustav P-1. No P-1 je bio znatno složeniji i teži sustav s četiri turbomlazna motora koji je tek trebalo izgraditi i testirati na zemlji, dok je HTRE-3 već bio napravljen i u fazi testiranja. Najvažniji dio sustava HTRE-3 bio je nuklearni reaktor s vodoravnom jezgrom. Dimenzije reaktora bile su

129,5 x 110,5 cm. Dužina jezgre bila je 88 cm. Reaktor se pokretao obogaćenim uranom. Iako je projektirana temperatura jezgre trebala biti ne veća od 1027 °C 18. studenog 1958. temperatura je dosegla 1085 °C te je došlo do djelomičnog taljenja jezgre. Nesreća je izbjegnuta zahvaljujući automatskom sustavu za gašenje reaktora.

Sastavni dio HTRE-3 sustava bila su dva prerađena motora X39-5 koji su nastali na osnovi klasičnog turboblaznog motora J47 kojem su uklonjene komore za izgaranje. Pri temperaturi zraka od 871 °C motor je imao protok zraka od 0,33 kN u sekundi. Izračuni su pokazali da bi s temperaturom zraka od 982 °C na visini od 4580 m motori X39 davali potisak od 115,6 kN. To ne bi bilo dostatno za sigurno polijetanje aviona projektirane mase 204 tona s četiri motora (dva klasična turboblazna) i 227 tona s četiri motora na nuklearni pogon.

Jedna od više poznatih ilustracija bombardera WS-125. Unatoč nekim završenim ili barem djelomice završenim segmentima, projekt ipak nije otišao puno dalje od crteža

Na visini od 12 000 m bombarder Convair B-58 Hustler (na fotografiji) mogao je letjeti brzinom većom od 2000 km/h. Bombarder na nuklearni pogon trebao je imati znatno bolje letne odlike – neki izvori spominju brzinu od 3 Macha na visini od 22 000 metara

Foto: San Diego Air and Space Museum

UZALUD ULOŽEN NOVAC

General Electric je umjesto pogonskog sustava P-1 predlagao da se na četveromotorni demonstrator tehnologija ugrade motori X211 (vojne oznake J87). Njihova je specifičnost bila u tome da su po dva motora u konceptu dijelila jedan nuklearni reaktor koji je bio sastavni dio motora. Na taj bi se način otklonila potreba za složenim sustavom cijevi za prijenos zraka iz kompresora motora do reaktora i vrućeg zraka iz reaktora do turbine motora. Motori X211 u takvoj konfiguraciji trebali su biti dugački 1250 cm, imati masu od 8142 kg (bez štita od radijacije) te potisak od 240 kN. General Electric predlagao je da na osnovi X211 razvije motor XNJ140 koji je trebao biti znatno napredniji. Reaktor bi bio sastavni dio motora te bi se hladio izravnim protokom zraka. Ukupna masa sustava trebala je biti oko 27 500 kg. Od toga je masa samog motora trebala biti oko 8300 kg, dok bi masa reaktora sa štitom protiv zračenja i nadzornog sustava bila oko 19 155 kg. Reaktor bi imao dimenzije 157 x 84 cm i pokretao bi se obogaćenim uranom. Projektirana najveća radna temperatura reaktora bila je 1388 °C, a najveća izlazna snaga 121 megavata. Ta bi se snaga isključivo rabila tijekom polijetanja pri čemu bi XNJ140 davao potisak od 157 kN. Pri krstarenju na visini od 10 668 metara pri brzini od 0,8 Macha (853 km/h) reaktor bi davao 50,5 megavata za 36 kN potiska. General Electric tvrdio je da bi za pokretanje aviona Model NX-2 bila dostatna tri motora XNJ140 jer je avion projektiran za letenje pri visokim dozvučnim brzinama. Međutim, XNJ140 je očigledno imao više nego dostatno potencijala da u konfiguraciji pogona četiri ili šest motora pogoni nadzvučni strateški bombarder koji bi mogao letjeti brzinama većim od 2 ili čak 3 Macha. General Electric je čak uložio svoj novac u razvoj prvog prototipa XNJ140E-1, a prvo je pokretanje bilo planirano za prosinac 1962. Letna testiranja na avionu Model NX-2 planirana su za 1965. godinu. Međutim, obustavom programa razvoja nuklearnog pogona 1961. godine i taj je plan zaustavljen.

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

SALONA I HRVATSKA NARODNIH VLADARA

TEKST I FOTO
Josip Buljan

Pet kilometara sjeverno od Splita smjestili su se ostaci nekadašnjeg glavnog grada rimske provincije Dalmacije. Pad grada ili njegovo napuštanje datira u prvu polovinu VII. stoljeća, a zbilje se nakon navodne provale Avara i nekolicine slavenskih plemena, među kojima se spominju i Hrvati. Život unutar ruševina više se nije nastavio, ali novo stanovništvo naselilo je okolna područja

O bogatoj antičkoj povijesti središta rimske provincije Dalmacije svjedoče brojni arheološki ostaci na impresivnom lokalitetu u gradu Solinu. Ono što je manje poznato je razdoblje za vrijeme i nakon samog sloma Salone. Podaci su iznimno šturi, a kao dva glavna izvora spominju se bizantski car Konstantin VII. Porfirogenet (905. – 959.) i njegovo djelo *O upravljanju carstvom* (*De administrando imperio*) te splitski kroničar Toma Arhiđakon (1200. – 1268.) i djelo *Povijest salonitanskih i splitskih nadbiskupa* (*Historia Salonitanorum pontificum atque Spalatensium*). Međutim, treba naglasiti da su njihovi opisi više bili odraz tadašnjeg srednjovjekovnog mentaliteta nego stvarnih zbivanja, što se primjerice može iščitati iz

njihovih katastrofičnih zapisa o samom padu grada. Većina kasnijih istraživača smatra da se ne može sa sigurnošću utvrditi je li Salona pala zbog provale Avara i Slavena ili je grad zapravo napušten zbog ekonomskog i gospodarskog sloma te opće dekadencije? Teško je također utvrditi jesu li Hrvati u sklopu slavenskih plemena sudjelovali u navodnom rušenju grada? Ono što se prema brojnim istraživanjima može utvrditi jest da se pad ili propadanje Salone zbilje u prvoj polovini VII. stoljeća, točnije između 614. i 640. godine.

NOVI KULTURNI PROCVAT

Povjesničari danas uglavnom navode da se stanovništvo koje je napustilo Salonu naselilo na području današnjeg Splita i u

neposrednoj blizini same antičke Salone uz rijeku Jadro gdje su uvjeti za život bili povoljni zbog plodnog tla idealnog za razvoj poljoprivrede i stočarstva. Bizantski car Konstantin III. (612. - 641.) navodno je u godini svoje smrti (vladao je samo nekoliko mjeseci) zapovjedio Slavenima da ne napadaju područja u kojima se nastanilo odbjeglo stanovništvo. Čini se logičnim, jer istraživači većinom smatraju da se, usprkos dolasku novog stanovništva, u blizini Salone zadržalo i autohtono stanovništvo o čemu svjedoči kultura koju su kasnije prihvatili doseljenici. Među novim etničkim skupinama na području oko

Ostaci crkve sv. Petra i Mojsija u kojoj je 1075. godine okrunjen hrvatski kralj Dmitar Zvonimir

Ostaci Salone koje možemo vidjeti danas (sasvim gore) i rekonstrukcija izgleda starovjekovne Salone (gore)

Salone ističu se Hrvati. Malo je sačuvanih dokaza i tragova života na tom području iz razdoblja od dolaska Hrvata pa sve do njihova pokrštavanja u IX. stoljeću. Tek je sigurno da je Aachenskim mirom 812. godine, kojim je okončan rat Franačke i Bizanta, Dalmacija podijeljena na dva interesna dijela među tim tadašnjim supersilama. Što se tiče tog razdoblja može se samo utvrditi da su Hrvati koristili iste sakralne objekte kao i njihovi prethodnici jer se ne spominje izgradnja novih crkvenih objekata. Nakon što su Hrvati prešli na kršćanstvo te u uporabu uveli latinski jezik i pismo, dolazi do ponovnog kulturnog procvata područja oko Salone, vidljivog u izgradnji nekropola i crkava te u obnovi i pregradnji ranokršćanskih crkava. Unutar perimetra ranokršćanske crkve izgrađena je crkva sv. Petra i Mojsija, a na antički objekt nepoznate funkcije naslonjena je crkva sv. Stjepana. Objekti su građeni u predromaničkom i romaničkom stilu. Povezanost s nekadašnjim životom može se vidjeti i u či-

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

njenici da je novo naselje dobilo ime Solin, što je zapravo slavenski naziv za Salonu. Nastavku kasnoantičke tradicije svjedoče i epigrafski spomenici u duhu ranog kršćanstva. Ono što je nepobitni dokaz postojanja Hrvata na solinskom području u ranom srednjem vijeku staro je groblje na izvoru rijeke Jadro, na dijelu zvanom Majdan.

GEBIZON I HRVATSKA KRUNA

Da je područje oko bivše Salone u IX. stoljeću doživljelo apsolutni kulturni i politički napredak svjedoče i brojni objekti na tom području koje vezujemo uz hrvatske narodne vladare. Treba posebno spomenuti samostan u Rižinicima, koji je sagradio knez Trpimir (? – 864.), a postoje indicije da je na istom mjestu imao i svoj dvor. Velika je mogućnost da se upravo u Trpimirovo vrijeme počela formirati veća zajednica na područjima oko nekadašnje Salone o čemu svjedoči povećana izgradnja kršćanskih objekata. Kontinuitet hrvatskih vladara na bivšem salonitanskom području vidljiv je i po epitafu kraljice Jelene, majci poznatog vladara Stjepana Držislava (? – 997.). Ona je na Gospinu otoku podigla dvije crkve. Smatra se da su se u crkvi Blažene Djevice Marije krunili hrvatski vladari iz dinastije Trpimirović, a u crkvi sv. Stjepana isti vladari sahranjivani. Istočno od stare Salone, uz samu rijeku Jadro, sagrađen je još jedan sakralni objekt iza kojeg stoji inicijativa hrvatskog vladara. Riječ je o crkvi sv. Petra i Mojsija ili drugim nazivom Šupljoj crkvi koju je u drugoj polovini XI. stoljeća dao izgraditi Dmitar Zvonimir (? – 1089.). Smatra se da ga je u njoj okrunio za vladara Gebizon, legat pape Grgura VII. (1020. - 1085.). Izgleda da je Dmitar Zvonimir učinio potpuni odmak od tradicije dinastije Trpimirovića na što ukazuje i darovnica Splitskoj nadbiskupiji u vidu samostana sv. Stjepana na Gospinu otoku, gdje su njegovi prethodnici imali grobnice. Nakon Zvonimirove smrti 1089. godine područje oko nekadašnje Salone prestaje biti važno političko središte hrvatskih vladara, a hrvatsko kraljevstvo uskoro dolazi u ruke stranih vladara.

Premda su pad ili propadanje Salone i iduća dva stoljeća poslije, zbog siro-

Tusculum - područna zgrada Arheološkog muzeja u Solinu (sasvim gore) i njezin vrt sa šetnicom (gore). Sagrađena je 1898. na inicijativu znamenitog hrvatskog arheologa i istraživača Salone, don Frane Bulića (1846. – 1934.)

maštva povijesnih izvora, obavijeni velom povijesne tajne, može se sa sigurnošću utvrditi da su Hrvati nakon svojeg dolaska na današnje prostore stvorili zajednice i nastanili područje oko nekadašnje Salone. Dokaz tome su i brojni ostaci sakralnih i kulturnih objekata koje su u ranom srednjem vijeku izgradili upravo hrvatski vladari.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE**

U skladu s člankom 27. stavkom 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19 – u daljnjem tekstu: Zakon) Uprava za ljudske potencijale Ministarstva obrane, raspisuje

JAVNI NATJEČAJ za ugovorni prijam vojnika/mornara u djelatnu vojnu službu

U vojničku službu u trajanju od **dvije** godine **prima se 300 kandidata** za vojnika/mornara s početkom službe **5. listopada 2021. godine**.

Probni rad traje šest mjeseci.

Na javni natječaj (u daljnjem tekstu: natječaj) mogu se javiti osobe obaju spolova. Izrazi koji imaju rodno značenje u ovom tekstu javnog natječaja odnose se jednako na muški i ženski spol.

Kandidati moraju ispunjavati uvjete za prijam u Oružane snage Republike Hrvatske koji su propisani člancima 34. i 35. Zakona.

Posebni uvjeti za prijam vojnika/mornara propisani člankom 36. Zakona su:

- najmanje završeno srednjoškolsko obrazovanje
- najviše navršenih **30** godina života do kraja 2021. godine
- uspješno završen program dragovoljnog vojnog osposobljavanja ili odslužen vojni rok.

U vojničku službu mogu se primiti i bivši ugovorni vojnici/mornari kojima je služba prestala na osobni zahtjev uz častan otpust bez prava na mirovinu ako nisu stariji od 40 godina i koji uz prethodno navedene uvjete moraju ispunjavati i uvjete propisane člankom 34.b Zakona i uvjete propisane točkom 3. Odluke o uvjetima i postupku sklapanja ugovora o vojničkoj službi na neodređeno vrijeme (Narodne novine, br. 91/18).

Uz prijavu na natječaj kandidati su dužni priložiti: presliku osobne iskaznice, rodni list, svjedodžbu/diplomu o završenom obrazovanju i uvjerenje da se protiv njih ne vodi kazneni postupak, koje ne smije biti starije od šest mjeseci. Kandidati koji ne podnesu pravodobnu i urednu prijavu ili ne ispunjavaju uvjete iz natječaja, neće biti smatrani kandidatom prijavljenim na natječaj.

Prije prijma u službu u Oružane snage Republike Hrvatske kandidati će proći odabirni postupak tijekom kojeg će oni koji nisu ispunili uvjete biti isključeni iz postupka na temelju službenih podataka iz vojne evidencije, rezultata psihologijskih ispitivanja i zdravstvenih pregleda i drugih provjera prema propisima za prijam u djelatnu vojnu službu.

Kandidati će biti raspoređeni u skladu sa stečenom vojnostručnom specijalnosti te mjestu službe sukladno potrebama Oružanih snaga Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju uvjeta iz natječaja podnose se područnom odsjeku za poslove obrane prema mjestu prebivališta kandidata ili Središnjici za upravljanje osobljem, Ilica 256, 10 000 Zagreb, u roku od **8 dana** računajući od dana objave natječaja u Narodnim novinama.

Informacije u vezi s natječajem mogu se dobiti na internetskoj stranici Ministarstva obrane (www.morh.hr), telefon 01/3784-812 i 01/3784-813 te u područnim odjelima za poslove obrane i područnim odsjecima za poslove obrane.

MEMORIJALNI ULTRAMARATON "OD VELIKOG DO MALOG VUKOVARA"

Ultramaratonci koji su na ovogodišnjem 4. Memorijalnom ultramaratonu "Od velikog do malog Vukovara" istrčali više od 100 kilometara, dobili su uz prigodne darove i majice sa svojim imenom te brojem pretrčanih kilometara

U Našicama su 31. kolovoza 2021. dodijeljene nagrade najuspješnijim ultramaratoncima koji su u lipnju ove godine, na 4. Memorijalnom ultramaratonu "Od velikog do malog Vukovara", od Vukovara do Sunje pretrčali više od 100 kilometara. Među njima bilo je osam pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske

TRČIMO ZA VUKOVAR, ZA SUNJU, ZA PRIJATELJE KOJIH NEMA

Memorijalni ultramaraton "Od velikog do malog Vukovara", Vukovar – Sunja, održan je četvrtu godinu zaredom, od 25. do 27. lipnja 2021., u organizaciji Udruge za rekreativno trčanje Nexe Team iz Našica, Općine Sunja, Udruge hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata općine Sunje, HVIDRA-e Sunja, gradova Našice i Vukovara. Na 305 kilometara dugoj stazi u neprekidnom trajanju od 37 sati trčala su 33

**TEKST I
FOTOGRAFIJE**
Lada Puljizević

Za pretrčanih više od 100 km na 4. Memorijalnom ultramaratonu "Od velikog do malog Vukovara", Vukovar - Sunja, nagrađeni su: Marko Srnc, 111 km (Obavještajna pukovnija Središta za besposadne zrakoplovne sustave); Mara Pejić, 109 km i Zvonimir Lendić, 101 km (Inženjerijska bojna GOMBR-a); Marko Pavlović, 150 km; Slavko Janjić, 112 km; Ivica Horvat, 104 km (OMB Sokolovi); Gordan Rudelić, 104 km (Satnija veze GOMBR-a) te Damir Kubinčan, 102 km (ZSS).

Nagrađenim ultramaratoncima s više od 100 pretrčanih kilometara priznanja su uručena u poluvremenu rukometne utakmice 1. Pretkola EHF održane u dvorani Osnovne škole kralja Tomislava u Našicama, u kojoj su snage odmjerili Rukometni klub Nexe i poljski prvligaš Grupa Azoty Unia Tarnow

ultramaratonca među kojima je bilo 16 pripadnika Hrvatske vojske.

Memorijalni ultramaraton "Od velikog do malog Vukovara" prvi je put održan 2018. godine na inicijativu našičkih trkača rekreativaca i okupio je dvadesetak trkača iz cijele Hrvatske. Te je godine osnovana i Udruga za rekreativno trčanje Nexe Team iz Našica koja preuzima inicijativu i organizaciju budućih ultramaratona od Vukovara do Sunje. Na ultramaratonu 2019. godine sudjeluje 24 trkača iz cijele Hrvatske te prvi put organizirano osam pripadnika Hrvatske vojske. Povezujući Vukovar i Sunju, dva simbola stradanja, ali i pobjede u Domovinskom ratu, Memorijalni ultramaraton iz godine u godinu postaje sve poznatiji, a broj sudionika se povećava. Tako 2020. godine uz 34 trkača sudjeluje i 14 pripadnika Hrvatske vojske te medicinska potpora OSRH, dok je ove godine uz 33 trkača sudjelovalo čak 16 pripadnika Hrvatske vojske. Predsjednik URT Nexe Team iz Našica, Tomislav Gall, objašnjava kako se uvijek na putu dugom 305 km dogode nepredviđene okolnosti koje treba nadvladati. Tako je 2020. godine na dionici koju su trčali pripadnici Hrvatske vojske u ranim jutarnjim satima jaka kiša između Čepina i Našica u bitnom otežavala održavanje utrke. Ove su godine pak visoke temperature iziskivale nadljudske napore trkača za svladavanje trkačkih dionica. No, važnija od svega poruka je ovog ultramaratona. Tomislav Gall ističe: "Svojim trčanjem evociramo uspomene na presudne trenutke Domovinskog rata, na žrtve iznimno hrabrih ljudi i naših heroja koji su položili živote za hrvatsku slobodu. Trčanjem promičemo domoljubne i sportske vrijednosti, trčanjem se borimo protiv zaborava – i posebno smo ponosni što u našoj udruzi kao aktivni članovi i ultramaratonci sudjeluju i pripadnici Hrvatske vojske."

U 2022. godini bit će održan 5. Memorijalni ultramaraton "Od velikog do malog Vukovara" što je i njegova mala obljetnica. Predviđa se da će ta utrka okupiti do sada rekordan broj trkača, ali i pripadnika Hrvatske vojske

Rekorder u broju pretrčanih kilometara razvodnik je Marko Pavlović, pripadnik 1. oklopno-mehanizirane bojne Sokolovi iz Našica. Svojih 150 km istrčao je, kaže, u znak sjećanja na prijatelje

desetnik SLAVKO JANJIĆ, 1. OMB Sokolovi, Našice

Ovo mi je drugi Memorijalni ultramaraton, prošle godine istrčao sam 83 km. Ove mi je godine bio cilj istrčati više od 100 km i uspio sam - za moju valpovačku 107. brigadu koja je slavila 30. obljetnicu. Uspio sam i istrčao 112 km. To je bio moj motiv: trčim za poginule prijatelje i za sve žrtve Domovinskog rata. To me nosi, i dok god budem mogao, ja ću za to trčati.

narednik GORDAN RUDELIĆ, Satnija veze Vinkovci

Ovo je bio moj drugi ultramaraton. Bila mi je čast i zadovoljstvo biti dio ove priče, u znak sjećanja na sve poginule, nestale i umrle hrvatske branitelje.

razvodnik MARKO PAVLOVIĆ, 1. OMB Sokolovi, Našice

Trčim s kolegama i drago mi je uveličati sve ovo naše zajedništvo u kojem jedni druge podupiremo, družimo se – a posebno jer to radimo u znak sjećanja na naše prijatelje. To nam daje snagu. Prošle sam godine istrčao 105 km, ove godine 150. Dogodine, nastavljam... pa dok ide.

vojniki ZVONIMIR LENDIĆ, Inženjerijska bojna Vukovar

Trčim za sve hrvatske branitelje, njima posvećujem svaki pretrčani kilometar. I mojim roditeljima. I oni su bili hrvatski branitelji.

razvodnik IVICA HORVAT, 1. OMB Sokolovi, Našice

Prvi sam put sudjelovao, uspio sam prebaciti 100 km i drago mi je što taj rezultat mogu posvetiti svim žrtvama u Domovinskom ratu.

MARKO SRNEC, Obavještajna pukovnija Središta za besposadne zrakoplovne sustave, Pula

Ovo mi je četvrti Memorijalni ultramaraton "Od velikog do malog Vukovara", Vukovar - Sunja. Prošle godine istrčao sam više od 120 km, ove godine 111 km. Zahvalio bih Nexe grupi, URT Nexe, Rukometnom klubu Nexe. Posebno zahvaljujem Hrvatskoj vojsci što su potpora samoj utrci, pomažu, i što nama, pripadnicima koji trčimo, uvijek izlaze ususret i omogućavaju nam sudjelovati na ovoj utrci.

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja treću godinu zaredom raspisalo je natječaj za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Pristiglo je 208 učeničkih priča, a Povjerenstvo za vrednovanje 2. je kolovoza proglasilo ovogodišnje pobjednike. Prvu nagradu dobila je priča *Dio mene* Stelle Ristović

DIO MENE

Ležim na prljavom podu. Hladno je. Ispred sebe vidim mutne siluete bradatih vojnika. Soba je ispunjena mirisom alkohola i dimom cigareta. Osjetim udarac u trbuh. Grohotno smijanje prigušeno je zvonjavom u mojim ušima. Jedan od vojnika zgrabio me i smjestio u sjedeći položaj uz zid. Osjećam bolove po cijelom tijelu. Oči mi se opet sklapaju i tonem u san, ali me ubrzo budi još jedan snažni udarac. Ovoga puta to je bio šamar. Smijanje se nastavlja. Na maloj stolici nedaleko od mene nalazio se radio iz kojeg je glasno drečala muzika. U sobu su uveli još nekoliko djevojaka mojih godina. U suzama, uplašeno su drhtale. Ne znam koliko je prošlo od toga dana ni kako smo se našli u ovom autobusu,

Stella Ristović,
učenica
4. razreda
Gimnazije
Vukovar

ali znam da ne idemo prema dobrom cilju. Majko? Gdje si sada, majko moja? Prisjećam se one mirne nedjelje kada smo na trijemu pili čaj. Kako smo mogle slutiti da će se jednoga dana ovako završiti? Miris njenih finih kolača. Obožavala ih je praviti. Njezin blagi osmijeh, pregača bijela od brašna i mekane ruke koje prolaze kroz tijesto. Kuća u kojoj je uvijek vladala toplina i miris ukusnih jela. Gdje si sada, majčice moja? Jesi li dobro? Čuvaš li bracu i tatu? Jeste li na sigurnome? Ništa više nije bilo u mojim mislima, osim njih troje na okupu, koji zajedno sjede i pričaju za obiteljskim stolom. Ni miris znoja u autobusu, grbave ceste, prljavi ljudi, namrgođeni vojnici i moje ispucane, zemljom prekrivene ruke, ništa od toga nije bilo bitno kao pomisao na moju obitelj i njihovu sigurnost.

Moji bezbrižni dani mladosti završili su onoga dana kada sam zakoračila u tu bezosjećajnu prostoriju s hladnim zidovima - logor. Stajali smo posloženi u

vrstu i čekali naredbe vojnika. Svatko je bio smješten na svoje mjesto, klečeći i šuteći. U zraku se osjećao strah, a vojnici su se time hranili. Pogled mi se susreo s jednom poznatom djevojkom, mojom starom kolegicom s posla, Marijom. Nikad se nismo slagale, ali u ovom trenutku sve je to bilo manje bitno. Pogledi su nam razmjenjivali strah, ali i blagi osjećaj olakšanja znajući da smo tu jedna pored druge. Razmotrila sam pogledom i primijetila kako mi zapravo nitko nije poznat osim nje. Dani u logoru prolazili su sporo. Ljudi su bili sve slabiji. Odustajali su od sebe i svoga života. Pa tko ne bi? Svakodnevno smo gledali, a i trpjeli zlostavljanje vojnika za koje se ne može ni reći da su vojnici, već obični ljudski šljam. Žene su često bile zlostavljane, što sam i sama iskusila više puta. Snažni dodiri i hrapave, prljave ruke po mojem tijelu. Ustajali miris cigara u gustoj raščupanoj bradi i zadah alkohola koji je isparavao iz usta.

Marija i ja držale smo se zajedno. Tješile smo jedna drugu. Ona je bila u puno gorem stanju od mene, i psihičkom i fizičkom. Svakim danom trudila sam se ostati jaka, nadajući se da ću se jednoga dana vratiti zagrljaju svoje majke i da ove noćne more više neće biti.

Moju nadu jednoga je dana ubila spoznaja da se u mojoj utrobi stvara novi život. Moje tijelo postajalo je umornije, a volja za životom sve manja. Imala sam puno pitanja na koje nisam znala odgovor. Tko još želi dijete silovatelja? Na ovakav način? Razmišljala sam kako prostorija u kojoj nas drže postaje sve veća. Ili je ljudi bilo sve manje? Neki su fizički klonuli i predali se smrti, a neki su odvedeni u nepoznato. Svakim ulaskom bilo je pitanje tko je sljedeći i što će se dogoditi. U čestim trenucima slabosti poželjela sam da ja budem sljedeća, ali moja draga Marija kao da bi svaki put osjetila to i dala mi snagu da ipak ne odustanem. Mrzila sam sebe, a još više to nešto u sebi. Kako mogu to zvati djetetom ako je plod nečijeg izživljavanja? Čak i kada bih željela to dijete, što bih mu rekla jednoga dana? Kako mu objasniti da nije dijete ljubavi već nečega strašnog? I mogu li živjeti s tom spoznajom da mu dajem toliki teret? Željela sam smrt, ne zato što više nisam mogla trpjeti izživljavanja, već zato da ne moram donijeti odluku o onome u meni. Spašavanje i oslobođenje iz logora sada mi se činilo strašno jer sam znala da ću djelić toga logora ponijeti u svojoj utrobi. Nisam željela živjeti s time. Željela sam kraj, i za sebe i za svaku vezu s ovim mjestom. Jednostavno kraj i završetak svega.

Moje misli prekinulo je snažno zaustavljanje autobusa. Marija me čvrsto stišće za ruku. U pozadini se čuje žamor i uzbuđeno šaputanje ljudi. Pokušava mi nešto reći, ali od straha ne ispušta glas. Gdje nas sada vode? Hoće li ikada biti kraj ovom mučenju? Opet ta vika vojnika i izlazak iz autobusa koji tjera strah u kosti jer ne znaš što te čeka vani. Na putu prema vratima vidim postrojene vojnike, ali me zbunjuje boja uniforme i sreća na njihovim licima. Svjetlost i sunce imaju drugačiji sjaj. U odsjaju sunca vidim lice majke. Moje majčice. Shvaćam da je ovo kraj noćne more te zatvaram oči kako bih se prepustila.

Glasan pljesak trgnuo me iz mojih prisjećanja i razmišljanja, a suze su se nakupile u očima čim sam ga ugledala kako mi se stidljivo smješka iz grupe prvašića koji ponosno nose svoje školske torbe. Taj nevini osmijeh uvijek će biti moja snaga. Iz nečega nehumanoga rodilo se nešto nevino i voljeno. Nikad se neću pokajati što sam ga ipak na kraju zadržala, koliko god to teško bilo. Odlučila sam prihvatiti stvarnost i svoju situaciju. Nisam imala snage ubiti nešto nevino, nešto što nije bilo krivo za svoj nastanak i svoje postojanje. Nisam ni slutila koliko će ga biti lako voljeti te koliko će mi sjećanja i rane lakše zarastati uz njega. Dokle god dišem, neću zaboraviti svoju noćnu moru, najgori dio moga života, ali shvatila sam da agresija nije odgovor na agresiju. Sada imam njega koji mi je dao smisao životu i utješio me kada mi je to bilo najpotrebnije. Spašavanjem njegovoga života, spasila sam i svoj.

MASOVNE GROBNICE IZ DOMOVINSKOG RATA

Ako se masovne grobnice poimaju kao neosporiv dokaz etničkog čišćenja, područje Banovine može se smatrati prvim neoborivim dokazom počinjenog etničkog čišćenja nad Hrvatima i osobama nesrpske narodnosti tijekom Domovinskog rata

VILA "GAVRILOVIĆ" U PETRINJI

Pojavi masovnih grobnica na području Petrinje prethodilo je kompliciranje sigurnosne situacije na području Banovine te homogeniziranja pobunjenog srpskog stanovništva nezadovoljnog demokratskim promjenama i uspostavom demokratske vlasti u Republici Hrvatskoj.

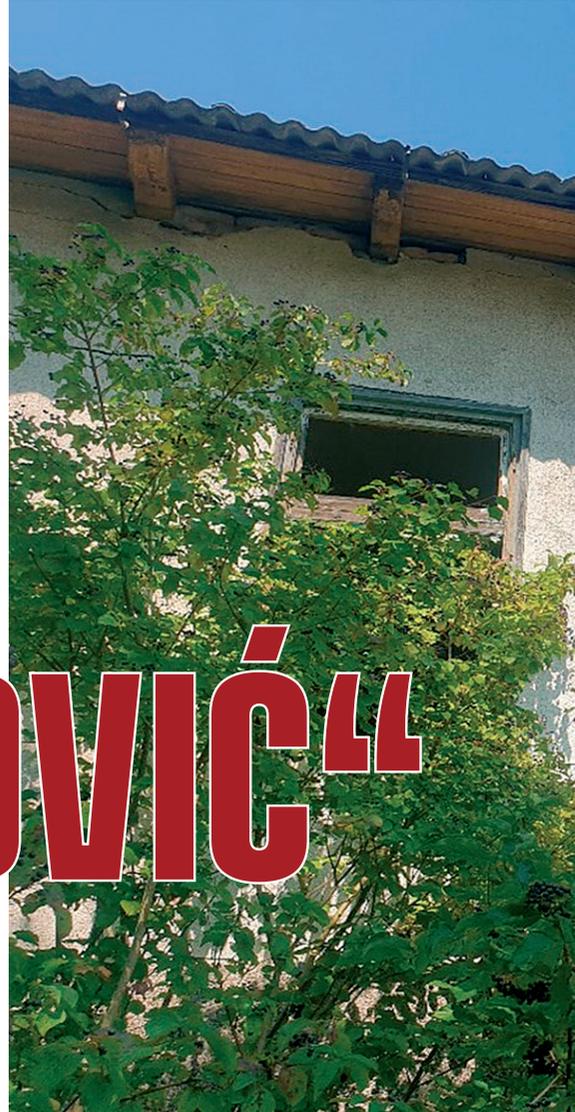
Aktivno uključivanje JNA u oružanu pobunu imalo je višestruk pozitivan psihološki učinak na srpsko stanovništvo na Banovini pa tako, u vojnom smislu, znatno nadmoćnije snage svoje ofenzivno djelovanje započele su napadima na civilno stanovništvo u mjestima Kraljevčani, Pecki, Dragotinci i Hrvatski Čuntić te druge, a koje je završilo pogibijom i protjerivanjem dijela hrvatskog stanovništva. Iako se okupacija Petrinje

**TEKST I
FOTOGRAFIJE**

Ana Filko
Ana Mikulka

može promatrati u tri faze – tri napada: 2., 16. i konačno 22. rujna, jedan od ključnih upravo je 16. rujna kad tenkovske i druge jedinice JNA iz vojarne "Vasilij Gačeša" i "Šamarica" predvođene Slobodanom Tarbukom (zapovjednik garnizona Petrinja) prvo topničkom i minobacačkom, a onda tenkovskom vatrom uništava kulturni i svaki drugi identitet Petrinje te njezinih stanovnika.

Skupina mladića, pripadnika 120. sisačke brigade HV-a te pripadnici zagrebačkog MUP-a, nalazili su se 16. rujna 1991. na istaknutom položaju Nove bolnice u Petrinji kad su ostali "odsječeni" od samog

Današnje stanje vile Gavrilović

grada te okruženi vojskom JNA kao i pripadnicima lokalne teritorijalne obrane. Pridružuje im se nekoliko lokalnih branitelja ZNG-a Petrinja koji su ostali braniti svoja ognjišta s ciljem pronalaska mogućeg pravca izvlačenja iz okruženja koje je tako onemogućavalo povratak u Petrinju. Dio branitelja i policajaca ostao je na položaju dok je drugi dio, njih najmanje 20, krenulo u povlačenje prema šumi u pravcu vile "Gavrilović":

NEPRIJATELJSKA ZASJEDA

Neposredno prije ceste za vilu "Gavrilović" iznenada su ih zarobili i razoružali pri-

padnici neprijateljske, izviđačke postrojbe kojom je zapovijedao Dragan Sanader te odvedeni preko ceste do vikendice Dragana Čičića. Ondje su izloženi sustavnom psihofizičkom zlostavljanju, a nakon što su skinuti do pasa te su im oduzeti vrijedni osobni predmeti, naredili su im da potruške legnu na zemlju. Prvo usmrćivanje odvijalo se po sistemu dizanja u skupinama po trojica branitelja i s dva šarca M53 ustrijeljeni su u leđa. Sljedećim skupinama naređeno je bježanje te su ubijeni u pokušaju bijega. Četvorica su se uspjela spasiti koristeći pomutnju i sumrak pritajenjem među posmrtnim ostacima svojih suboraca. Nakon smaknuća, posmrtni ostaci hrvatskih branitelja i policajaca ostali su ležati te nakon nekoliko dana rovokopačem ukopani u grobnicu na mjestu gdje su i ubijeni.

Sve do 1995. godine, nadležna tijela Republike Hrvatske, iako osnovana već u samom jeku rata 1991. godine, nisu bila u mogućnosti provoditi ekshumacije na okupiranom području. Tek nakon Bljeska i Oluje, u listopadu 1995. godine, Republika Hrvatska počela je samostalno provoditi ekshumacije na tek oslobođenom području. U razdoblju neposredno nakon rata, provedbu ekshumacija nadzirali su predstavnici međunarodnih organizacija pa tako u slučaju ekshumacije masovne grobnice kod vile "Gavrilović" bili su prisutni akreditirani predstavnici tadašnje Europske zajednice.

U skladu s odlukom Vlade RH da se počne s postupkom lociranja, ekshumacije i

identifikacije poginulih osoba, koje se nalaze u masovnim grobnicama na području Banovine i zapadne Slavonije, 14. rujna 1995. godine, u predmetu provođenja istražne radnje ekshumacije posmrtnih ostataka pripadnika ZNG-a koji su poginuli u ratnom sukobu dana 16. rujna 1991. godine na području vile "Gavrilović" odnosno nedaleko od vikendice u vlasništvu Dragana Čičića, donesena je naredba o ekshumaciji na području vile "Gavrilović".

POČETAK POSTUPKA EKSHUMACIJE I IDENTIFIKACIJE

Postupak ekshumacije započeo je 13. rujna 1995. godine u jutarnjim satima, a mjesto događaja locirali su i osigurali pripadnici PP Petrinja te pripadnici Hrvatske vojske. Predstavnici Radne grupe za lociranje, ekshumaciju i identifikaciju masovnih grobnica na području Banovine i zapadne Slavonije osigurali su potrebnu mehanizaciju i radnike za iskop. Iskapanje su započeli najprije ručno, ali nakon određene dubine nisu

MASOVNE GROBNICE IZ DOMOVINSKOG RATA

Od 1998. - 2012. godine nastavljani su pokušaji utvrđivanja identiteta stradalih na vili "Gavrilović".

Što je tehnologija više napredovala, metodologija uzorkovanja i analiza se poboljšavala.

Kontinuirano praćenje razvoja te primjena novih saznanja i metoda rada te ulaganje u tehnologiju i ljudstvo pridonijeli su kontinuiranom praćenju pokušaja identifikacija osoba koje se vode kao nestale. Utvrđeno je kako klasične metode nisu bile dostatne, odnosno kako je na slučaju vile "Gavrilović" moguće i potrebno primijeniti nove spoznaje kako bi se sa sigurnošću potvrdio identitet stradalih osoba

Ekshumacija masovne grobnice

našli posmrtno ostatke. Zbog toga je dopremljena mehanizacija i u blizini mjesta na koje je pokazao svjedok, izvučena je žica sa zavezanim čizmama, kostima potkoljenice i bedrenim kostima. Na dubini od 80 cm pronađeni su prvi posmrtni ostaci.

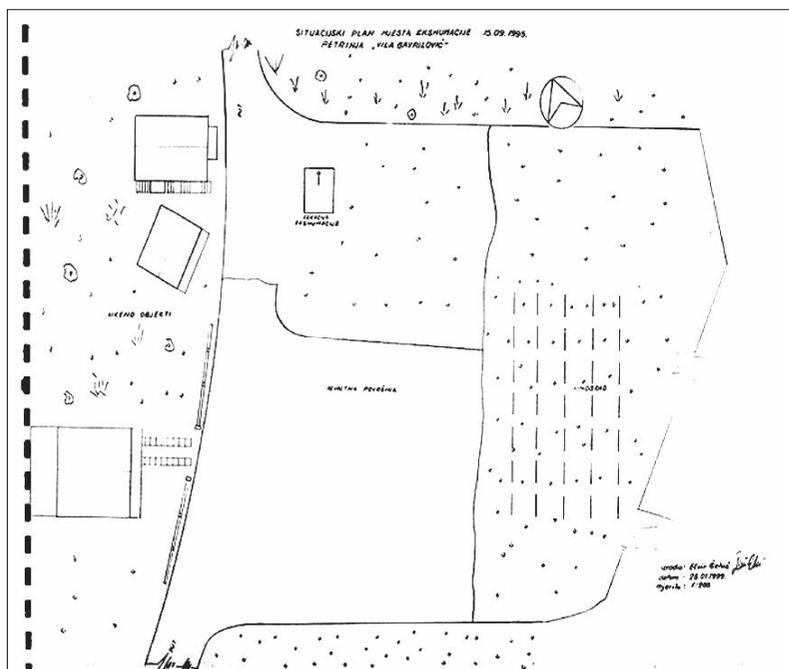
Tijekom trajanja neprijateljske okupacije Banovine posmrtno ostatke nije bilo moguće ekshumirati pa je to otežalo tadašnji postupak jedine moguće klasične identifikacije. Tako su u prvom redu ekshumirani posmrtni ostaci 15 hrvatskih branitelja i policajca, homogene skupine u rasponu dobi od 22 do 49 godina uz pretpostavku kako su ekshumirani i posmrtni ostaci još dvije, tada neidentificirane osobe.

Neposredno nakon ekshumacije, pristupilo se klasičnoj identifikaciji koja se oslanja na prepoznavanje osobnih predmeta, visine, zubnog statusa, zaživotnih trauma koje ostavljaju tragove na tijelu i sl. Ovom metodom identificirano je šest osoba, čija su tijela predana obiteljima te pokopana u obiteljske grobnice.

Najtočnija, a time i najpouzdanija metoda identifikacija, ona putem DNK analize, tek je bila u začecima. Važno je napomenuti kako je sreća u nesreći da se za vrijeme rata 90-ih godina na našim prostorima, ali i u susjednim zemljama, silom prilika počela razvijati forenzika, odnosno forenzična patologija i antropologija. Iz zapisnika

Tragovi žice kojom su vezane žrtve pronađene prilikom ekshumacije

Sudske medicine i kriminalistike, zabilježeni su neki od prvih pokušaja uzorkovanja koštanog i dentalnog materijala u svrhu DNK identificiranja osoba stradalih na ovaj način.

Naime, od 1998. - 2012. godine nastavljeni su pokušaji utvrđivanja identiteta stradalih na vili "Gavrilović". Što je tehnologija više napredovala, metodologija uzorkovanja i analiza se poboljšavala. Kontinuirano praćenje razvoja te primjena novih saznanja i metoda rada te ulaganje u tehnologiju i ljudstvo pridonijeli su kontinuiranom praćenju pokušaja identifikacija osoba koje se vode kao nestale. Zbog navedenog, tijekom godina utvrđeno je kako klasične metode nisu bile dostatne, odnosno kako je na slučaju vile "Gavrilović" moguće i potrebno primijeniti nove spoznaje kako bi se sa sigurnošću potvrdio identitet stradalih osoba.

PRIMJENA NOVIH FORENZIČKO-ANTROPOLOŠKIH METODA IDENTIFIKACIJE

Prije primjene novih metoda, 15 osoba bilo je pokopano, dok su se dvije osobe vodile kao neidentificirane. Kako bi se primjena inovativnih metoda iz forenzičke antropologije mogle provesti nad posmrtnim ostacima s lokacije, bilo je potrebno provesti reekshumaciju svih posmrtnih ostataka. Ministarstvo hrvatskih branitelja na

**Situacijski plan
mjesta ekshumacije**

inicijativu ministra Tome Medveda i pomoćnika ministra nadležnog za Upravu za zatočene i nestale Stjepana Sučića, koordiniralo je postupkom, nimalo lakim za obitelji već pokopanih osoba, međutim sve su obitelji dale pristanak te je proces započeo u veljači 2019. godine. U proces su bili uključeni djelatnici MHB-a, MORH-a, Sudske medicine i kriminalistike te studenti Sveučilišta u Zagrebu.

Tijekom 2019. godine, a nakon reekshumacije svih posmrtnih ostataka, započela je završna obrada nad posmrtnim ostacima. Utvrđeno je kako se radi o ukupno 16 osoba, od kojih jedna do tada nije imala potvrdu identiteta. Proces je započeo slaganjem svih posmrtnih ostataka, bilježenjem poduzetog nad svakim pojedinim slučajem, a svi uključeni u prethodne procese ustupili su relevantnu dokumentaciju te su uzeti DNK uzorci koji su poslani na analizu. Sveukupno je izuzeto 53 uzorka čija se analiza provela u DNK laboratoriju Sudske medicine i kriminalistike u Zagrebu.

Izrađeni su posebni antropološki obrasci prilagođeni praćenju složenog postupka na kojima su zabilježile sve DNK reasocijacije, ali i morfološko-fizičke reasocijacije. To znači kako se samo putem DNK rezultata nisu mogla spojiti sva tijela, već se putem fizičkih karakteristika, zahvaljujući iskustvu stručnih osoba, provelo kompletiranje koštanih elemenata na svakom od tijela.

Završni rezultat, koji je predstavljen obiteljima od svih uključenih u proces, bio je završetak jedne od najsloženijih obrada nad masovnom grobnicom ikad poduzetom s nevjerojatnim rezultatom, a to je pozitivna identifikacija jedne osobe koja se dotad vodila kao nestala te DNK potvrdama identiteta ostalih 15 osoba, pridruživanjem svih koštanih elemenata koji pripadaju svakoj osobi pojedinačno te ponovnim ispraćajem na vječni počinak u svoje obiteljske grobnice.

ODLIKOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE ZA (VIII. DIO) VOJNE I RATNE ZASLUGE

Red bana Josipa Jelačića i Red Nikole Šubića Zrinskog izvedeni su u obliku medaljona s vrpcom i zamjenicom i kao takvi nemaju trokutastu traku, kakva je praksa u do sada opisanim medaljama i redovima. Iako medalje, tako ni medaljoni, nisu predviđene za nošenje, barem nije zabilježena takva praksa, postoje iznimke gdje su medaljoni ovih odlikovanja nošeni na službenim odorama

Ured Predsjednika Republike Hrvatske – službena fotografija

Red bana Jelačića peto je odlikovanje za ratne zasluge, slijedi nakon Reda Nikole Šubića Zrinskog. Dodjeljuje se dužnosnicima, časnicima i zapovjednicima postrojbi Oružanih snaga RH (te oružanim ustrojstvenim formacijama op. a.) za osobite vojne zasluge u njezinu ustroju i razvitku za iznimno uspješno zapovijedanje njezinim postrojbama. Autor idejnog rješenja je Kruno Bošnjak, a odlikovanje je izrađeno u Radionici primijenjenih umjetnosti Zagreb. Odlikovanje se sastoji od srebrnog medaljona čiji se rubni dio sastoji od pletenog ornamenta sa stiliziranim pletenom u gornjem dijelu medaljona koji tvori izdvojenu krunu. Na središtu je osnovni motiv s pozadinom emajliranom u bojama šahiranog grba. Osnovni motiv sastoji se od pozlaćenog prikaza poprsja bana Josipa Jelačića ispod kojeg se nalaze ukršteni mačevi s oštricom okrenutom prema gore. U pozadini poprsja nalazi se natpis BAN JOSIP JELAČIĆ položen radialno. Vrpce zamjenice i umanjenice

Brigadni general Krešimir Kašpar na službenoj odori, osim zamjenica na "špangi", nosio je, netipično, i medaljon Nikole Šubića Zrinskog

TEKST
Marin Sabolović

odlikovanja sadrže motiv državne zastave, a osnovni motiv za umanjenicu, kao i za zamjenicu, sastoji se od osnovnog motiva s poprsjem bana Jelačića s medaljona odlikovanja. Red, ako se dodjeljuje postrojbama, sadrži standardizirani Plamenac s oznakom Reda učvršćenom na Plamenac. Do travnja 1996. odlikovanje je dodijeljeno 136 puta. Red Nikole Šubića Zrinskog četvrto je odlikovanje za ratne zasluge. Dodjeljuje se hrvatskim i stranim državljanima za junački čin u ratu, izravnoj ratnoj opasnosti ili iznimnim okolnostima u miru. Autor idejnog rješenja je Stipe Sikirić, a odlikovanje je izrađeno u kovnici IKOM Zagreb. Sastoji se od srebrnog medaljona koji ima dva kvadrata, jedan je ispunjen osnovnim motivom crvenim emajlom, a drugi je u pozadini ispunjen plavim emajlom iz kojeg izlaze crveno emajlirani krakovi peterokutnog oblika. Središnji motiv sastoji se od pozlaćenog prikaza Nikole Šubića Zrinskog s podignutom sabljom u desnoj ruci. Vrpce zamjenice i umanjenice izrađene su, kao i kod Reda bana Josipa Jelačića, od trake u boji državne zastave. Na zamjenici se nalazi prikaz osnovnog kvadrata s motivom Nikole Šubića Zrinskog, a na vrpce umanjenice odlikovanja učvršćen je umanjeni otkov odlikovanja. Poput prethodno opisanog odlikovanja i ovaj red sadrži standardiziran Plamenac s oznakom Reda učvršćenom na nj. Postojale su određene iznimke gdje se, očito radi uštede, motiv reda ispisivao na plamenac, ali ta je praksa vrlo brzo ukinuta. Do travnja 1996. dodijeljen je 1009 puta.

Premda svi veći otoci imaju zračne luke, glavna je na otoku São Miguel, na kojem živi polovina od ukupnog broja stanovnika

FILATELIJA

Portugalci su krajem srpnja izdali četiri marke u povodu 440. obljetnice Bitke kod Salga, na azorskom otoku Terceiri

MARKE – AZORI

TEKST Ivo Aščić

S desetak naoružanih brodova i oko tisuću vojnika Španjolci su potkraj XVI. stoljeća pokušali osvojiti Azore

Marke su izdane i 1981. kad je obilježeno 400 godina od portugalske pobjede nad Španjalcima. Bilo je to vrijeme kad je Španjolska bila svjetska velesila, među ostalim, bila je zaposjela i kopneni dio Portugala. Čini se kako je ova bitka na Azorima imala utjecaj na slabljenje španjolske "nepobjedive armade", te njezine prevlasti na otvorenim morima i Sredozemlju tijekom sljedećih stoljeća. Iz tog razdoblja datira glasovito pismo Ciprião de Figueireda, guvernera za Azorske otoke, španjolskom kralju Filipu II., u kojem, među ostalim piše: "Bolje umrijeti slobodan nego rob u miru," što je danas moto Azora. Azori (port. Açores) su portugalska autonomna regija u sjevernom dijelu Atlantskog

oceana, od Portugala udaljena čak 1360 km. Sastoje se od devet gorovitih naseljenih otoka vulkanskog podrijetla. Na oko 2300 km² živi oko 250 tisuća stanovnika, a najveći su otoci São Miguel i Terceira, na kojima živi gotovo 80 posto stanovnika. S obzirom na to da se Azori nalaze na dodiru triju tektonskih ploča (Sjevernoamerička, Euroazijska i Afrička), na njima je prisutna vulkanska (mnogobrojni vulkani, vulkanska jezera, termalni izvori) i seizmička (potresi) aktivnost. Na otoku Pico nalazi se najviša točka Portugala, 2351 m. Dobili su ime prema sokolovima, koje su portugalski otkrivači našli u velikom broju na tim otocima. Smatrajući (pogrešno) da su to orlovi bradaši (açores), nazvali su otoke Ilhas Açores.

Nakon II. svjetskog rata Amerikanci su na azorskom otoku Terceiri izgradili zračnu bazu NATO-a

Ključnu ulogu u obrani otoka Terceire na Azorima 1581. imalo je lokalno stanovništvo koje je iskoristilo goveda za stampano na Španjolce

Tijekom razdoblja portugalskog prekomorskog širenja u XV. stoljeću, portugalski su brodovi otkrili Azore 1427. godine

Na Azorima su stanovnici Portugalci s primjesom maurskih i flamanskih elemenata, crnci, engleski, škotski i irski doseljenici. Iako se pretpostavlja da su Azore posjećivali Kartažani u starom vijeku, Arapi i Normani u srednjem vijeku, a u prvoj polovini XIV. stoljeća i denoveški pomorci, tek 1427. portugalski pomorci ponovno su ih otkrili. Tijekom cijelog novog vijeka bili su važna postaja za prekooceanske brodove. U oba svjetska rata služili su kao pomorska i zračna baza saveznika. Imali su važnu geostratešku ulogu u II. svjetskom ratu jer su zrakoplovne luke na Azorima omogućavale savezničkim zrakoplovima nadzor nad cijelim područjem sjevernog Atlantika te suzbijanje aktivnosti njemačke mornarice.

Portugalska regija Azori izdaje marke od 60-ih godina XX. stoljeća

